BN 973-95477-7-x

2000 lei

MARIN C. STĂNESCU

MOSCOVA, COMINTERNUL, FILIERA COMUNISTĂ BALCANICĂ ȘI ROMÂNIA (1919 - 1944)

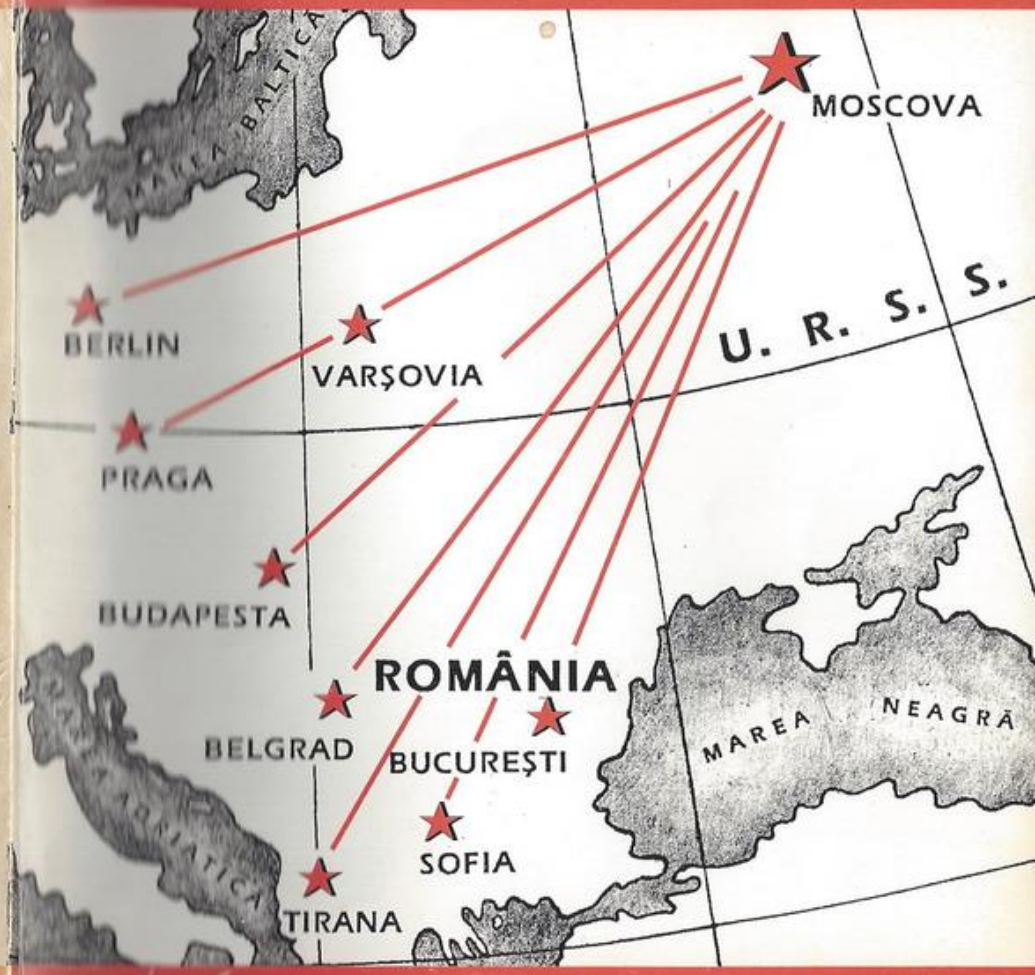

SILEX

MARIN C. STĂNESCU

MOSCOVA, COMINTERNUL, FILIERA COMUNISTĂ BALCANICĂ ŞI ROMÂNIA (1919-1943)

ISBN 973-95477-7-x

MARIN C. STĂNESCU

MOSCOVA, COMINTERNUL, FILIERA COMUNISTĂ BALCANICĂ ŞI ROMÂNIA (1919-1943)

- Studii documentare -

A colaborat GHEORGHE NEACŞU

SILEX - Casă de Editură, Presă
şi Impfesariat S.R.L.
Bucureşti • 1994

Coperta: arh. Doina Repanovici
Tehnoredactare computerizată: Livia Popescu

Consilier editorial: Teodor-Laurenţiu Popescu
Doctor în istorie

CUVÂNT ÎNAINTE

Secolul al XX-lea va intra în istoria omenirii ca un secol al dictaturilor, forme politice de guvernare care au îmbrăcat cele mai variate nuanţe şi moduri de apariţie, de manifestare şi, desigur, de dispariţie. Între ele, două au lăsat urme profunde şi un număr imposibil de estimat de victime umane: fascismul şi comunismul. Cel care a dăinuit în Rusia peste şapte decenii – emanaţie specific rusească –, cu susţinere externă din partea unor organisme oculte, şi s-a extins după al doilea război mondial pe aproape jumătate din suprafaţa globului, a fost, desigur, comunismul. Tocmai de aceea, fenomenul a fost continuu studiat, analizat, divinizat sau condamnat cu vehemenţă.

Comunismul a cuprins şi România, în două ipostaze: a) din 1918 şi până în 1944, sub forma unei minuscule secţii a Internaţionalei Comuniste, temutul partid mondial – care, la un moment dat, avea peste 80 de organizaţii răspândite pe toate meridianele lumii şi, b) extinderea lui, prin supunerea forţată cu acordul marilor puteri mondiale învingătoare, a unui însemnat număr de state şi popoare care aveau să îndure, până de curând, un calvar greu de imaginat.

Despre cel din România – atât din prima fază, cât şi din a doua – s-au scris, de către unii istorici, cărţi, articole şi studii. Desigur, dacă acest comunism instaurat în România a fost şi o emanaţie românească şi mai ales câte din formele tragice pe care le-a îmbrăcat şi s-au practicat s-au zămislit aici, rămâne ca viitorimea să stabilească, cu obiectivitate. În fapt, cartea de faţă, pe care o punem la îndemâna cititorului, se referă la prima perioadă amintită şi se ocupă numai de raporturile Partidului Comunist din România, a slujitorilor lui – români şi neromâni – încă dinainte de creare, adică din 1917-1918 şi până la 4 aprilie 1944, în preajma loviturii de stat de la 23 august acelaşi an.

Ea cuprinde 4 capitole:

1) Raporturile dintre P.C.R. şi Comintern; 2) Raporturile P.C.R. cu secţia sud-est europeană a Cominternului, Federaţia Comunistă Balcanică; 3) O încercare de reconstituire – desigur parţială şi incompletă – a componenţei organelor sale conducătoare; 4) O listă, de asemenea, incompletă, a numelor liderilor centrali, regionali şi locali ai P.C.R., ai Uniunii Tineretului Comunist, sindicatelor etc. şi pseudonimele pe care, într-o perioadă sau alta, ei le-au avut în activitatea subterană, antinaţională.

Conţinutul acestui demers, mai mult cu caracter documentar, este, în general, inedit şi de aceea ne exprimăm speranţa că va trezi interesul unui variat număr de cititori, ca şi al viitorilor cercetători – mai ales tineri – care doresc să se aplece asupra acestui subiect, a acestui fenomen.

Marin C. Stănescu

Capitolul 1

COMINTERNUL ŞI PARTIDUL COMUNIST DIN ROMÂNIA (1919-1943)

I

Fondată în martie 1919, Internaţionala Comunistă a intrat în istoria mai nouă a socialismului şi comunismului ca a treia asociaţie internaţională a muncitorilor, apărute într-un interval de peste o jumătate de secol – 1864-1919. Încă de la primul său congres, în documentul de constituire, Internaţionala Comunistă (Cominternul) şi-a proclamat legătura şi continuitatea cu prima Asociaţie a muncitorilor – Internaţionala I, declarându-se continuatoare legitimă a întregii moşteniri marxiste şi revoluţionare de până atunci. Totodată, Internaţionala a III-a s-a delimitat irevocabil de metodele politice, de tactica şi principiile organizatorice ale predecesoarei sale, Internaţionala a II-a, deşi a acceptat şi, într-un anumit sens, a preluat cuceririle istorice pozitive ale acesteia.*

Apariţia şi formarea Cominternului se poate înţelege şi interpreta numai în cadrul procesului de dezintegrare a Internaţionalei a II-a la începutul primului război mondial ca încheiere a unei lungi perioade de diferenţiere şi restructurare a social-democraţiei europene. În legătură cu aceasta, se poate spune că Internaţionala Comunistă a apărut, în perioada imediat următoare încheierii războiului şi a victoriei revoluţiei ruse din octombrie 1917, ca rezultat al dezvoltării de până atunci a mişcării muncitoreşti şi socialiste, ca o negaţie a tradiţiei sale anterioare, social-democrate şi pentru a mobiliza proletariatul şi forţele democratice la apărarea noului stat apărut în Rusia.

Ideea creării unei organizaţii internaţionale şi noua înţelegere a noţiunii de internaţionalism proletar s-au născut şi s-au dez-

*. Despre activitatea celor trei internaţionale, vezi: William, Z, Foster, *Istoria celor trei internaţionale*, Bucureşti, 1958; Pierre Franck, *L'Internationale Communiste*, Paris, 1979.

voltat cu mult înainte de apariţia Internaţionalei I, în mod deosebit după înfrângerea revoluţiilor burghezo-democratice din 1848-1849, când în rândurile muncitorilor se accentuează ideea comunităţii ţelurilor luptei şi intereselor de clasă.

Ofensiva împotriva revoluţiei din 1848 a dezvăluit cu claritate o nouă împărţire socială şi politică ce a devenit dominantă în întreaga perioadă următoare: proletariatul şi burghezia. Înfruntarea solidarităţii reacţiunii internaţionale a burgheziei după anii 1848/1849, orientată în principal împotriva organizaţiilor muncitoreşti şi socialiste, a dus la ideea solidarităţii proletare şi apoi a internaţionalismului.

Prima Asociaţie internaţională a muncitorilor din istorie, Internaţionala I, creată la Londra, în anul 1864, a proclamat internaţionalismul proletar ca principiu fundamental şi premiză a luptei pentru eliberarea clasei muncitoare.

Internaţionala I oglindea gradul diferit de dezvoltare a mişcărilor în diferite ţări. În cursul primilor doi ani de existenţă, în această internaţională s-au înscris circa 100 de asociaţii şi organizaţii – de la sindicatele britanice, asociaţiile germane de ramură, organizaţii franceze de ajutorare şi până la societăţi socialiste şi grupări de orientare proudhonistă şi anarhistă.

De aceea, internaţionala se evidenţia ca centru ideologic şi de acţiune al mişcării. Însă, discuţiile interne cu privire la conceptul şi perspectivele dezvoltării mişcării socialiste au zguduit Internaţionala, prefigurând, încă de atunci, scindarea sa, ca urmare a disputei ireversibile dintre marxişti, proudhonişti şi bacuninişti.

După mutarea sediului internaţionalei în SUA, în anul 1872, şi dizolvarea sa, în 1876, au trebuit să treacă 13 ani pentru ca mişcarea muncitorească să devină suficient de matură încât să se poată crea o nouă internaţională.

Sub acţiunea profundelor schimbări socio-economice survenite în epoca dezvoltării orânduirii capitaliste la sfârşitul secolului al XIX-lea şi la începutul celui de-al XX-lea, în mişcarea muncitorească europeană şi în Internaţionala a II-a se desfăşoară un proces de diferenţiere ideologică.

Treptat, în cadrul Internaţionalei a II-a şi în cel al unor partide – îndeosebi a celui german – câştigă tot mai mult teren şi devenea dominant curentul revizionist, reformist.

Marxismul propriu-zis era apărat de curentul de stânga, slab numericeşte, din cadrul internaţionalei, provenit îndeosebi din rândurile social-democraţiei ruse, olandeze şi germane – care se

găseau într-un conflict permanent cu aripa de dreapta din propriile partide.

Până în 1914, când s-a destrămat, Internaţionala a II-a era alcătuită din curentul de dreapta, de centru şi chiar de stânga, ca un for internaţional menit să acţioneze pentru rezolvarea problemelor generale ale mişcării muncitoreşti europene.

În ciuda unor dezacorduri principiale şi a conflictelor cu privire la tactica de urmat, îndeosebi cele dintre marxiştii radicali şi revizionişti, nici V.I.Lenin şi nici alţi reprezentanţi ai stângii marxiste din cadrul social-democraţiei europene n-au pus existenţa şi rolul Internaţionalei a II-a sub semnul întrebării şi nici n-au cerut ca ea să se transforme într-o organizaţie mai combativă.

Totuşi, războiul mondial şi destrămarea Internaţonalei au provocat mari zguduiri în fândul stângii marxiste europene şi au stimulat-o în căutarea unor noi căi, apropiate viziunii sale politice şi teoretice.

II

Internaţionala a III-a Comunistă s-a întemeiat pe realitatea istorică apărută în Europa la sfârşitul primului război mondial, sub influenţa a trei factori importanţi: destrămarea Internaţionalei a II-a, războiul mondial şi revoluţia rusă din octombrie 1917. Aceştia au creat mediul istoric şi spiritual în care mai întâi a apărut şi apoi s-a realizat ideea, conceptul şi structura noii internaţionale. Totuşi, faptul hotărâtor a fost revoluţia rusă din octombrie, care şi-a pus pecetea şi asupra noilor partide comuniste şi a organizaţiei lor internaţionale. Răsturnarea istorică din Rusia a dat multiple şi puternice impulsuri procesului de apariţie şi dezvoltare a mişcării comuniste moderne. Iar pe de altă parte, noul stat, pentru a rezista, avea nevoie de sprijinul muncitorimii internaţionale ca de aer.

Deoarece existau multe condiţii favorabile, forţele revoluţionare din Europa şi S.U.A., sprijinite material de Rusia Sovietică şi teoretic pe ideile lui Lenin şi ale tovarăşilor săi, se adună în martie 1919 şi fondează, după îndelungi pregătiri, o nouă internaţională, cea comunistă. Prin acest act s-a şi statuat scindarea organizatorică, politică şi ideologică deja existentă în mişcarea muncitorească internaţională şi a fost impulsionată crearea de partide comuniste în lume.

O dată cu Internaţionala Comunistă (Cominternul – prescurtarea titulaturii din limba rusă) a apărut un nou tip de organizaţie internaţională a proletariatului. Astfel, partidele afiliate erau considerate ca secţii naţionale ale Internaţionalei Comuniste, respectiv filiale ale sale în diferite ţări, iar Cominternul însuşi ca un partid comunist mondial.

*
* *

Aşadar, problemele complexe ce confruntau mişcarea muncitorească internaţională în ajunul şi în timpul primului război mondial, poziţia diversă a liderilor faţă de problemele războiului şi păcii au dus la falimentul Internaţionalei a II-a.

La sfârşitul primului război mondial, pe fundalul creşterii şi adâncirii contraindicaţiilor socio-economice şi politice, îndeosebi în Europa, se produce un uriaş avânt al luptelor revoluţionare, pentru eliberarea naţională şi socială. Acest proces revoluţionar a fost puternic influenţat de victoria loviturii de stat din Rusia din octombrie 1917. Rezultatul evenimentului amintit nu putea supravieţui decât în urma creării unor partide şi a unui organism internaţional care să susţină noua realitate rusească. Referindu-se la această "cerinţă" bolşevică, vitală pentru noua Rusie Sovietică, V.I. Lenin a scris: "Avem nevoie de partide noi, de altfel de partide".[1] Pentru V.I.Lenin, concluzia stringentă a fost ca, împreună cu alţi militanţi europeni, cunoscuţi de el dinainte de război, ai mişcării muncitoreşti internaţionale, să iniţieze convocarea unui congres special al aderenţilor săi, în vederea creării unei organizaţii internaţionale bazate pe principii organizatorice, tactice şi strategice care urmăreau salvarea şi consolidarea actului din 25 octombrie/7 noiembrie 1917.

Fenomenele social-politice amintite, care aveau loc pe plan internaţional, au fost prezente, într-o anumită măsură, şi în România – ţară în curs de întregire, dar având imensul dezavantaj de a fi fost aliat cu Rusia şi de a fi vecin cu ea.

O expresie a ecoului evenimentelor din octombrie 1917 în ţara noastră a reprezentat-o şi constituirea unor grupuri, mai mult sau mai puţin răzleţe, de muncitori şi salariaţi români aflaţi în Rusia care au salutat acel eveniment, angajându-se a-l sprijini din

1. V.I.Lenin, *Opere complete*, vol.41, Editura politică, Bucureşti, 1966, p.237.

punct de vedere politic şi militar, dar şi de a schimba, cu sprijinul bolşevicilor ruşi orânduirea din România.

În acest sens, printr-un document special, aşa-zisul Comitet al social-democraţiei române, constituit la Odessa, a trimis la 4 decembrie prin Mihail Gheorghiu-Bujor, Comitetului Central Executiv al Sovietului din Petrograd şi predat la 15 decembrie 1917 un salut, în care se aprecia drept grandioase sarcinile revoluţiei ruse. Documentul sublinia că socialiştii români, de fapt grupuleţul de la Odessa, făceau această afirmaţie "nu numai dintr-un sentiment de solidaritate, care trebuie să ne unească în diverse împrejurări, dar şi din cauză că în prezent revoluţia rusă ţine în mâinile sale steagul socialismului. Ea a devenit suportul şi speranţa proletariatului din ţările vecine, prin urmare şi a proletariatului român".[1]

Problemele multiple şi grele de care s-a izbit noul stat rus, ca şi o serie de fenomene intenţionat provocate, amplificate şi dirijate de V.I.Lenin, l-au dus la concluzia că se creaseră condiţiile pentru constituirea unei noi organizaţii internaţionale, care să reunească într-un tot orientările, curentele, organizaţiile de stânga şi partidele comuniste deja existente.[2]

Astfel, la 24 ianuarie 1919, "reprezentanţi" ai opt partide şi organizaţii, zise marxiste, şi anume cele din Rusia Sovietică, Polonia, Ungaria, Austria-Germană, Letonia, Finlanda, Federaţia Socialistă Balcanică şi S.U.A.[3] s-au întrunit la Moscova, unde au întocmit şi trimis un apel către un număr de 39 de partide, sindicate şi alte grupări de stânga din mişcarea muncitorească internaţională, de a participa la un "congres mondial" în vederea înfiinţării unei noi internaţionale. Oricum, cele 39 de organizaţii nu reprezentau câtuşi de puţin mişcarea muncitorească mondială, după cum nici ele acasă nu deţineau majoritatea celor constituiţi în asemenea organisme politice şi profesionale.

Printre cele 39 de partide, grupări şi curente invitate la congresul de constituire a Internaţionalei a III-a, Comuniste figurea-

1. Arhiva de partid din Leningrad, fondul 1, opis 1, mapa nr.2, unitatea de păstrare 17, filele 2-8.

2. V.I.Lenin, *Opere complete*, vol.41, Editura politică, Bucureşti, 1966, p.204.

3. *Apel privind convocarea primului Congres al Internaţionalei Comuniste*, în *Materiali i dokumenti po istorii Kominterna*, Ediţia I, Moscova, 1931, p.83-84. În lucrarea sa: *Istoria celor trei internaţionale*, Editura politică, Bucureşti, 1958, p.341, William Z, Foster enumera separat partidele din Germania şi Austria, iar despre reprezentantul Partidului Muncitoresc Socialist American arăta că a participat ca delegat neoficial.

ză şi Partidul Socialist din România[1] care, însă, datorită faptului că procesul de unificare politică într-o singură organizaţie socialistă, impus de desăvârşirea unităţii naţionale, se afla abia la început, n-a putut să trimită din ţară o delegaţie oficială. De altfel, însuşi V.I.Lenin, adresându-se participanţilor la congres, recunoştea: "Noi n-am reuşit să adunăm la primul congres al Internaţionalei Comuniste reprezentanţi din toate ţările unde această organizaţie are prieteni devotaţi, unde există muncitori a căror simpatie se îndreaptă în întregime spre noi"[2].

Congresul de constituire a Internaţionalei Comuniste, deschis şi desfăşurat sub conducerea lui V.I.Lenin, s-a ţinut la Moscova, între 2 şi 6 martie 1919. La lucrările sale au fost reprezentate 19 partide şi grupări cu drept de vot deliberativ şi 16 cu drept de vot consultativ.[3]

Ordinea lui de zi a fost următoarea: 1. Prezentarea rapoartelor; 2. Programul Internaţionalei Comuniste; 3. Democraţia burgheză şi dictatura proletariatului; 4. Atitudinea faţă de partidele socialiste şi faţă de conferinţa de la Berna*; 5. Situaţia internaţională şi politică a aliaţilor; 6. Alegerea comitetelor şi probleme organizatorice.[4]

De asemenea, încă din acel moment s-a instaurat metoda ca la reuniunile mai importante ale acestui for delegaţii să fie informaţi asupra aşa-zisei opere de construire a socialismului în Uniunea Sovietică, a formelor şi metodelor folosite în acest scop. "Succesele" obţinute de primul stat socialist din lume, popularizate pe larg de partidele comuniste aderente, trebuiau să constituie un stimulent viu pentru muncitorimea şi radicalii din întreaga lume în lupta lor pentru "emanciparea politică", pentru răsturnarea orânduirii capitaliste.

Partidele şi grupările reprezentate la această reuniune au fost împărţite în trei categorii: mari, mijlocii şi mici, având dreptul de 5,3 şi respectiv 1 vot de reprezentare, ceea ce demonstrează

1. *Materialî i dokumentî po istorii Kominterna...*, p.81. În document este menţionat cu titulatura de Partidul Social-Democrat din România.

2. V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 37, Editura politică, Bucureşti, 1965, pag.535.

3. *Pervîi Kongress, Kommunisticescovo Internaţionala, Partinnoe izdatelistvo*, Moscova, 1919, p.49; "Kommunisticeskii Internaţional", nr.1, 1 mai 1919, p.23.

*. În luna februarie 1919, la Berna s-a ţinut o conferinţă socialistă cu participarea a 106 delegaţi din 26 de ţări, care a refăcut Internaţionala a II-a, socialistă.

4. M.C. Stănescu, N. Popescu, *Partidul Comunist Român şi congresele Internaţionalei a III-a*, în Anale de istorie nr.5, 1975, p.48-68.

că chiar de la începutul existenţei sale Cominternul nu a aplicat principiul egalităţii în drepturi pentru toate partidele componente. Ilustrativ în acest sens este şi faptul că Federaţia Socialistă Balcanică, alcătuită din patru partide* a fost încadrată în categoria mijlocie, astfel că a beneficiat de dreptul de a avea doar 3 voturi deliberative. În această calitate, în numele său, în primul plan s-a aflat bulgarul-român Cristian Racovski, tovarăş şi colaborator devotat al lui Lenin. Deci, formal şi fals Cristian Racovski, unul din cei 6 semnatari ai manifestului amintit de convocare a congresului, reprezenta F.S.B, însă a fost contestat de observatorii individuali, sârb şi grec, care i-au negat dreptul de a reprezenta partidele din aceste ţări, astfel că în procesul-verbal al comisiei de validare se consemnează că acesta reprezintă "tesniacii [strâmţii] bulgari şi Partidul Comunist Român"**, care "în întregime împărtăşesc fără rezerve punctul său de vedere". Ca invitaţi neoficiali au fost prezenţi Alecu Constantinescu venit din ţară şi câţiva emigranţi comunişti români aflaţi în URSS.

Cristian Racovski a sosit la congres în ziua a doua şi tot atunci a luat cuvântul în numele Federaţiei Socialiste Balcanice. (De fapt, în documentele publicate apare doar Bulgaria.) Referindu-se la situaţia mişcării muncitoreşti din România, printre altele, în mod fals, el a spus că "partidul român s-a dezvoltat treptat în comunist şi, în concordanţă cu aceasta, s-a intitulat comunist".[1] Desigur că această minciună i-a servit ca bază pentru a juca rolul amintit în legătură cu acest congres şi pentru a fi ales în conducerea supremă.

În realitate, C.Racovski se referea exclusiv la grupurile comuniste, create şi stipendiate de Rusia Sovietică, deoarece, între anii 1918-1921, în România a existat doar un partid şi anume

*. Federaţia Socialistă Balcanică era compusă la acea dată din partidele muncitoreşti din Bulgaria (tesneaci), Iugoslavia, Grecia şi România. Ea a fost reprezentată la această reuniune de Cristian Racovski care, până în mai 1917, a activat în mişcarea muncitorească din România. La această dată el era preşedintele comisarilor poporului din Ucraina (prim ministru) dar, formal, continua să se considere şi membru al C.E. al P.S. din România, ca şi al conducerii Federaţiei Socialiste Balcanice. (Vezi pe larg capitolul următor.)

**. Această definiţie era falsă din punctul de vedere al Partidului Socialist din România, deoarece, la acea dată, în România nu exista doar un singur partid, iar afilierea propriu-zisă a sa, deci transformarea lui în comunist, se va face abia în mai 1921 (vezi: Rezoluţia Conferinţei Socialiste Balcanice în "Kommunisticeskii Internaţional", nr.12 din 1920, pag.2217-2218.

1. *Pervîi Kongress Kommunisticeskovo Internaţionala*, p.249.

Partidul Socialist. Aceasta, ca şi alte afirmaţii din cuvântare, dovedeau că el nu cunoştea realităţile din ţară, dar trebuia să spună o grosolană minciună pentru a influenţa congresul. Mai mult, Cristian Racovski a arătat că în România situaţia se dezvoltă favorabil pentru revoluţie, citând în acest sens unele acţiuni revendicative din anul 1918. "Şi dacă nu este posibil de prevăzut precis momentul începerii revoluţiei – arăta el – totuşi, nu încape nici o îndoială că şi în România evenimentele evoluează cu claritate în direcţia revoluţionară".[1]

De asemenea, C.Racovski.s-a aflat printre autorii propunerii de înfiinţare imediată, la reuniunea în curs de desfăşurare, a Internaţionalei a III-a Comuniste[2]. În final, această propunere a întrunit marea majoritate a voturilor celor prezenţi, cu excepţia reprezentantului P.C. din Germania (5 voturi) care s-a pronunţat pentru amânare[3]. În felul acesta a luat fiinţă Internaţionala a III-a, Comunistă, organizaţie ale cărei tentacule aveau să cuprindă, într-adevăr, tot globul şi să înfăptuiască, până în 1943, cele două ţeluri fundamentale pentru care fusese creată: apărarea şi aservirea sa Rusiei Sovietice; întemeierea de secţii proprii pe toate meridianele lumii care să ducă la capăt această misiune. Rolul său politic, militar, social şi misiunile de spionaj ale partidelor şi membrilor lor este şi azi, la peste şapte decenii de la întemeiere, imposibil de evaluat. În hotărârea adoptată de congres se spune: "Conferinţa comunistă internaţională [iniţial s-a convocat şi considerat conferinţă – nota M.C.S.], hotărăşte să se constituie în Internaţionala a III-a şi să ia denumirea de Internaţionala Comunistă. Raportul voturilor rămâne neschimbat. Toate partidele, organizaţiile precum şi grupările îşi păstrează dreptul ca, în termen de opt luni, să comunice în formă definitivă intrarea lor în Internaţionala a III-a"[4].

Internaţionala Comunistă, ca fenomen istoric, a dominat, prin activitatea ei politică şi ideologică din perioada 1919-1943 mişcarea muncitorească internaţională şi activitatea fiecărei secţii afiliate.

Deşi structura organizatorică a noii internaţionale a avut la început un caracter provizoriu, iar elaborarea statutului amânată pentru congresul următor, cu acel prilej, a fost, totuşi, ales un

1. *Ibidem*, pag.50.
2. *Ibidem*, pag.118.
3. *Ibidem*, pag.131.
4. *Materiali i dokumenti po istorii Kominterna*, pag.218.

Comitet Executiv, alcătuit din câte un reprezentant al fiecărui partid component, iar acesta a ales un birou compus din cinci membrii: V.I.Lenin, Ç.Racovski, G.Zinoviev, L.Troţki, F.Platten.[1]

De asemenea, Congresul I al Internaţionalei Comuniste a adoptat platforma politică a acestui organism de sorginte bolşevică, precum şi manifestul adresat proletariatului lumii, pe care îl chema să se unească sub steagul comunismului. De fapt, Internaţionala a III-a era considerată un partid comunist mondial cu secţii în toată lumea, având scopul de a declanşa şi asigura peste tot victoria revoluţiei comuniste, bazate pe forţa militară a armatei roşii (sovietice), nucleul armatei mondiale.

Trebuie spus că lovitura de stat din octombrie 1917 care, pentru aproape opt decenii, a schimbat din temelii orânduirea social-politică din Rusia, ca şi înfiinţarea Internaţionalei a III-a Comuniste au fost realizate pe baza unui scenariu făurit de forţe obscure mondiale, ale căror scopuri erau destabilizarea lumii postbelice şi accederea în prim planul politicii mondiale a unor concepţii politice noi, a unor personalităţi noi, crescute şi instruite, direct sau indirect de către aceste instituţii nevăzute. Scenariul realizat a durat aproape opt decenii, iar "copilul" pulverizat abia la sfârşitul anilor '90. Desigur, formal, totul se baza pe ideile bolşevice formulate de Lenin şi tovarăşii săi, pe mizeria cumplită în care trăiau popoarele Rusiei, pe înfrângerile de pe front. Dar, în realitate, aceste forţe au lucrat anterior la deteriorarea situaţiei social-economice şi politice interne, la disoluţia uimitor de rapidă a celei mai numeroase armate participante la război. Să nu uităm însă de faptul că toţi liderii socialişti ruşi, inclusiv V.I.Lenin, se şcoliseră în Europa de vest şi mai ales în Elveţia. Şi să nu scăpăm din vedere că atât liderii nemijlociţi, cât şi cei ce au fost mobilizaţi din afară, în majoritate, aveau o altă obârşie naţională decât rusă, mai ales evreiască. Oare întâmplător a ajuns Lenin la înţelegere cu inamicul de moarte al ţării sale, Germania, care i-a permis, să tranziteze spre Rusia în celebrul vagon plumbuit? Oare întâmplător au încheiat el şi Troţki cu Puterile Centrale pacea de la Brest-Litovsc? Oare întâmplător a venit el cu L.Troţki în 1917 la Braşov, în România, unde a avut discuţii cu generalul german Hauptman? Oare întâmplător soldaţi germani, deghizaţi, asigurau siguranţa autorităţilor de partid şi de stat bolşevice în 1918-1920, iar ofiţerii statmajorişti germani

1. William Z.Foster, *Op.cit.*, p.347.

conduceau trupele bolşevice în lupta contra albgardiştilor? Evident că nu! Fenomenul ar merita analizat cu mult curaj. De altfel, Germania şi partidul comunist din această ţară s-au bucurat de cea mai mare atenţie şi subvenţie din partea Cominternului şi a Rusiei Sovietice până în 1941.

Reacţia altor forţe obscure mondiale faţă de succesul adversarilor în Rusia Sovietică a fost crearea altui monstru, tot aşa de feroce, tot aşa de destabilizator şi distructiv: fascismul.

*

Al II-lea congres al Internaţionalei Comuniste a avut loc tot la Moscova, între 19 iulie şi 7 august 1920. La lucrările sale au fost reprezentate 42 secţii ale Cominternului, din 37 de ţări, precum şi invitaţi ai unor organizaţii sindicale din America, Anglia şi Germania. De asemenea, cu vot consultativ, erau de faţă reprezentanţi ai P.S. Independent din Germania şi ai P.S. Francez[1]. Deoarece în România iniţiativa legată de înfiinţarea unui partid comunist eşuase, la acest congres a participat ca invitată doar grupa comunistă română de emigranţi – dezertori – aflaţi la Moscova, care însă n-a avut mandat de reprezentare din partea P.S.R.[2]

Congresul al II-lea al Internaţionalei a III-a a fost, poate, tot aşa de important ca cel anterior, prin aceea că a adoptat două documente fundamentale ale funcţionării acestui for al mişcării comuniste mondiale: statutul şi condiţiile de primire în Comintern. Cele 21 de condiţii, formulate de V.I.Lenin şi acceptate de congres, prevedeau aşa-zisele caracteristici ale partidului de tip nou, de fapt bolşevic-leninist. Ele stabileau ca sarcină imediată înlăturarea aşa-ziselor elemente reformiste din conducerea partidelor muncitoreşti, adversare ale noilor principii, necesitatea menţinerii aparatului de partid în orice împrejurări, legale sau clandestine, demascarea imperialismului din propria ţară, respectarea "centralismului democratic" în organizaţie, adică desciplina "de fier", supunerea oarbă faţă de indicaţiile emise de liderii organizaţiei mondiale, acţiune împotriva organismelor proprii de stat, elaborarea unui program comunist propriu al partidului, dar care să prevadă acceptarea şi aplicarea tuturor rezoluţiilor şi

1. *Protokol Kongressov Kommunisticeskovo Internaţionala – Vtoroi Kongress Kominterna, iulie-august 1920,* Editura de partid, Moscova, 1934, pag.IV.
2. Arhiva C.C. al P.C.R., fond 1, mapa 238/1929, fila 70.

hotărârilor Internaţionalei Comuniste etc. De asemenea, se sublinia că, în toate împrejurările, partidele comuniste, devenite secţii ale Internaţionalei a III-a, "trebuiau să ţină seama în acţiunile lor de cele 21 de condiţii"; comitetele de conducere urmau să fie reorganizate pe această nouă bază.[1]

Aderarea unei părţi a clasei muncitoare din România la principiile politice bolşevice s-a realizat într-un moment de reducere a intensităţii luptei muncitorimii internaţionale. Chiar şi V.I.Lenin s-a văzut nevoit să remarce, în vara anului 1921: "Noi avem o armată comunistă în lumea întreagă. Ea este încă puţin instruită, puţin organizată. A uita acest adevăr sau a refuza să-l recunoaştem ar aduce cel mai mare prejudiciu cauzei noastre. Trebuie ca, de-o manieră concretă, combătând cu cea mai mare prudenţă şi vigoare, studiind experienţa mişcării noastre proprii, să instruim convenabil această armată, s-o organizăm adecvat, s-o supunem probei prin diverse manevre, în diverse lupte, în operaţii ofensive şi defensive. Fără această şcoală lungă şi dură victoria este imposibilă".[2]

Pentru comuniştii sovietici şi pentru Internaţionala Comunistă victoria revoluţiei mondiale era încă o convingere fermă, raţiunea de a fi şi în lupta pentru realizarea ei punctul principal de sprijin era considerat a fi Occidentul capitalist dezvoltat, în special Germania. O schemă foarte simplă domina atunci toate analizele: revoluţia rusă nu poate supravieţui fără o revoluţie mondială, iar aceasta nu poate izbucni decât în Europa. Doar civilizaţia occidentală era cea care domina lumea. Iar punctul crucial continua să rămână ceea ce postulase Karl Marx cu mult înainte: revoluţia trebuia să învingă şi în Germania, ţară care ieşise din război umilită, mutilată, sărăcită şi dezorientată. În Germania situaţia revoluţionară ar fi ajuns deja la maturitate o dată cu începutul anului 1921. "Deutschland über alles", sintetiza această idee. Pe un asemenea fir ideologic şi tactic s-a iniţiat, sub conducerea directă a Comitetului Executiv al Internaţionalei Comuniste, acţiunea revoluţionară din martie 1921 din Germania", eşuată lamentabil, însărcinat cu coordonarea acţiunilor fiind Karl Radek, ajutat de Belá Kuhn.

Încă de la începutul existenţei sale, în activitatea Cominternului s-au manifestat puternice trăsături negative în direcţia impunerii de reţete, considerate universal valabile, s-au practicat

1. William Z.Foster, *op.cit.*, p.355.
2. V.I.Lenin, *Opere complete*, vol.45, I, 1967, p.316.

imixtiuni brutale în activitatea partidelor aderente din diferite state, s-au utilizat metode cu efecte deosebit de dăunătoare pentru însăşi existenţa sa. Acestea aveau să fie adânc resimţite şi în activitatea Partidului Comunist din România, găsindu-şi expresia cea mai elocventă în impunerea unor teze eronate în probleme majore ca cea agrară şi mai ales aşa-zisa problemă naţională, în politica de cadre, mergându-se până la numirea ca secretari generali a unor comunişti din alte state şi partide comuniste. Era şi aceasta expresia stării P.C.R. de secţie a Cominternului, aservită intereselor U.R.S.S. şi nu aceea de partid naţional.

În această perioadă, socialiştii români nu au rămas în afara curentului care bântuia mişcarea muncitorească internaţională. Cei mai mulţi erau atraşi şi amăgiţi de cele auzite sau citeau în privinţa aşa-ziselor realităţi roze din noul stat proletar.

*

Pentru Partidul Comunist din România primele elemente de confruntare, mai întâi în interiorul său, care derivau din înregimentarea efectivă în Internaţionala a III-a, au continuat să fie respectarea conţinutului celor 21 de condiţii, reamintite nu odată de Executiva Cominternului, mai ales acelor partide apreciate ca insuficient debarasate de practica politică de tip social-democrat, aşa cum era considerat şi cel român.

În vara anului 1920, o delegaţie a socialiştilor români, alcătuită din Gheorghe Cristescu (membru al secretariatului Partidului Socialist Român), Constantin Popovici (liderul mişcării sindicale), Eugen Rozvan (secretar al organizaţiilor socialiste cu orientare de stânga din Transilvania), Ioan Flueraş (reprezentant al curentului socialist din Transilvania), Alexandru Dobrogeanu-Gherea şi David Finkelstein-Fabian (reprezentanţi ai curentului "revoluţionar" din vechea Românie, ultimul din partea tineretului), a plecat la Moscova spre a discuta condiţiile de afiliere la Internaţionala a III-a, act care, de fapt, echivala cu înfiinţarea P.C.R. şi a participa la Congresul al II-lea al acesteia, dar şi de a cunoaşte raiul instaurat după revoluţia din octombrie 1917.

După îndelungi discuţii purtate cu membrii ai conducerii: Gheorghi Zinoviev, Nicolai Buharin, Şablin ş.a. la Moscova, dar mai ales Cristian Racovski, fost lider al P.S.R., atunci preşedintele Comisarilor poporului din Ucraina, la Harkov, delegaţiei române i-au fost impuse mai multe condiţii, acceptate în ultimă

instanţă de Gheorghe Cristescu, Constantin Popovici, Al. Dobrogeanu-Gherea şi Eugen Rozvan (deoarece, Ioan Flueraş fusese trimis acasă pe motiv că era socialist reformist, că fusese membru al Consiliului Dirigent, că participase la făurirea unirii Transilvaniei cu ţara la 1 decembrie 1918 şi la Conferinţa de pace de la Paris, iar D. Finkelstein – Fabian plecase să viziteze Rusia Sovietică). Între altele, cei patru semnatari s-au angajat ca, la viitorul congres al partidului, unde urma să se hotărască afilierea la Comintern, să ceară şi să susţină următoarea componenţă, a Comitetului Central al viitorului Partid Comunist din România: 1) Constantin Popovici, 2) Gheorghe Cristescu, 3) Ilie Moscovici, 4) Carol Bartha, 5) Boris Ştefanov, 6) Iancu Iliescu, 7) Gheorghe Tănase, 8) Eugen Rozvan şi 9) Mihai Bălineanu.

După cum se vede, cei nouă reprezentau o variată paletă de orientări politice din partid şi sindicate dar şi de funcţii diferite ca semnificaţie. (Carol Bartha, Mihai Bălineanu, Iancu Iliescu şi Boris Ştefanov nu se reliefaseră până atunci.)

Dar cu toată târguiala consumată cu liderii Cominternului şi Cristian Racovski lista avea să fie spectaculos răsturnată de desfăşurarea congresului din mai 1921 al Partidului Socialist Român, de evoluţia politică a fiecăruia din cei nouă.

Tipărite pe foi volante, în întregime sau sub formă de extrase, cele 21 de condiţii circulau printre membrii Partidului Comunist din România şi în 1924. În acele extrase ori prelucrări se subliniau îndeosebi pasajele legate de condiţia ilegalităţii în care acesta era obligat să acţioneze. La o percheziţie făcută lui Vasile Dodan şi Iţicovici Iszo, cercetaţi pentru activitatea în cadrul U.T.C., s-au găsit de către siguranţă asemenea extrase în limba franceză. Unul dintre ele se referea la necesitatea ca partidele comuniste să se organizeze în aşa fel ca să poată activa atât legal, cât şi ilegal. Acestea glăsuiau: "În toate ţările în care, ca urmare a stării de asediu şi a legilor excepţionale, comuniştii n-au posibilitatea de a desfăşura legal întreaga lor activitate, împletirea acţiunii legale cu cea ilegală este absolut necesară. Aproape în toate ţările din Europa şi America lupta de clasă intră într-o perioadă de război civil. În aceste condiţii, comuniştii nu pot avea încredere în legalitatea burgheză. Este de datoria lor a crea peste tot, paralel cu organizaţia legală, un organism clandestin, capabil să-şi îndeplinească la momentul decisiv datoria sa faţă de revoluţie"[1]. Deşi în 1924 dezbaterea unor asemenea teze

1. Arhiva CC. al P.C.R., fond 28 din 1920, mapa 60.

de către comuniştii români încă mai era o chestiune impusă, chipurile, de realitatea politică nemijlocită, tezele cu caracter obligatoriu pentru toate partidele cuprinse în rezoluţiile Congresului al II-lea al Internaţionalei Comuniste au fost considerate, pentru anul 1920 şi următorii de militanţii mişcării muncitoreşti din România ca inadecvate.

Cu toate acestea, la aproape un an de la aceste discuţii, la congresul din mai 1921, Partidul Socialist s-a transformat în Partidul Comunist din România, secţie a Internaţionalei Comuniste.

Deoarece, în urma hotărârii de afiliere necondiţionată la Internaţionala Comunistă, în ziua de 12 mai 1921, toţi congresiştii au fost arestaţi, fiind ulterior implicaţi în procesul din Bucureşti – zis din Dealul Spirii, după locul unde se afla amplasată sala de judecată – documentele programatice nu s-au mai putut adopta. Ca urmare, abia peste un an şi jumătate, la cel de-al doilea congres, ţinut clandestin la Ploieşti, în noaptea de 3 spre 4 octombrie 1922, acestea au fost admise într-o formă uşor adaptată. Pentru raporturile de subordonare totală a P.C. din România faţă de Comintern semnificative sunt primele două articole ale statutului provizoriu votat cu acel prilej.

"Art.1. Partidul Comunist din România este o secţiune a Internaţionalei Comuniste. El nu are alte scopuri decât acelea ale Internaţionalei căreia aparţine.

Art.2. Tezele şi hotărârile de orice fel ale Internaţionalei a III-a, Comunistă sunt obligatorii pentru toţi membrii şi toate comitetele, comisiunile, grupele etc. ale partidului comunist".[1]

*

Între 22 iunie şi 12 iulie 1921, tot la Moscova, s-au desfăşurat lucrările celui de-al III-lea Congres al Cominternului, la care, de această dată, au luat parte 603 delegaţi, reprezentând 98 de partide şi organizaţii din 58 de ţări. Printre partidele invitate a fost şi Partidul Comunist din România, recent înfiinţat, dar care din cauza arestării, la 12 mai 1921, a tuturor delegaţilor prezenţi la primul său congres, printre care se aflau aproape toţi conducătorii lui, n-a mai avut posibilitatea de a trimite o delegaţie oficială la congresul Internaţionalei Comuniste.

1. *Documente din istoria partidului comunist şi a mişcării muncitoreşti revoluţionare din România (mai 1921 – august 1924)*, Editura politică, Bucureşti, 1970, p.358.

În raportul său, referindu-se la proaspătul creat Partid Comunist din România, K.Radek a spus: "Cu puţin timp înainte de congres, partidul român s-a pronunţat pentru aderarea sa la Comintern. Dar aproape imediat după aceea liderii partidului şi câteva sute de conducători [sic!] au fost condamnaţi de către guvernul român. Noi am primit raportul unui tovarăş bulgar, care a sosit la Bucureşti imediat după această condamnare.

Tovarăşii au spus că partidul nu are posibilitatea să trimită reprezentanţi oficiali la congres. Cu toate acestea, ei nădăjduiesc ca vreun tovarăş, individual , va sosi la Moscova. În realitate, reprezentanţi ai organizaţiilor ilegale au sosit şi toţi sunt membri ai partidului [...] Noi recunoaştem reprezentanţa partidului român ca provizorie, ceea ce nu înseamnă nici pe departe pierderea acestui drept al său."[1]

Delegaţia comuniştilor români, alcătuită din 14 persoane, conţinea atât reprezentanţi ai unor secţiuni din ţară, cât şi ai unor grupuri din emigraţie, din Moscova şi Harcov, printre care s-au aflat: Gelbert Moscovici (Al.Bădulescu), Ana Bădulescu, Al.Constantinescu, Lazăr Aron (Al. Buican), Saul Ozias, Leon Lichtblau, Constantin Palade, Milu Gloter, Ida Iaruga, S. Dobroceaev, Al. Rubinstein (I. Suslik), Miklos Oros, N. Gorniţchi (Turcescu).[2] În timpul desfăşurării congresului, delegaţiei române i s-au recunoscut 6 mandate cu drept de vot deliberativ şi 4 cu drept de vot consultativ[3] – ţinându-se seama că, la 8 mai 1921, el avea peste 40 000 de membrii; dar, la cererea delegaţiei, din motive conspirative, numele participanţilor nu a fost dat publicării.[4] Deşi delegaţilor reprezentând P.C.R. nu li s-a dat cuvântul, din documentele adoptate de congres şi publicate de Comintern, reiese că Gelbert Moscovici (Al. Bădulescu) a fost ales membru al Comitetului Executiv al Internaţionalei Comuniste din partea Partidului Comunist din România.[5]

1. *III Vsemirnîi Kongress Kommunisticeskovo Internaţionala*, stenograficeskii otcet, Gosudarstvennoe iz[illegible]telistvo, Petersburg, 1922, p.8, 70-71, 495-496.

2. Biblioteca Academiei Române, Arhiva istorică, fond X, dosar 1449, vol.1; Arhiva C.C. al P.C.R., fond 1, mapa 238/1929, fila 71.

3. *5 let Kominterna v reşeniah i ţifrah*, Moscova, 1924, p.27.

4. *III Vsemirnîi Kongress Kommunisticescovo Internaţională...*, p.498.

5. "Buletin communiste", organ du comité de la troisième Internationale, anul II, nr.33 din 11 august 1921; "Moscou", organe du 3 congrès de L'Internationale Comuniste, nr.30, din 1 iulie 1921; Arhiva C.C. al P.C.R., fond 1, mapa 238/1929, fila 71.

Congresul al III-lea al Cominternului a sesizat cu amărăciune "slăbirea" avântului revoluţionar postbelic, slăbire ilustrată de descreşterea valului revoluţionar din Cehoslovacia, Anglia, Franţa, Ungaria, Italia. În realitate, greutăţile relevate la acest congres derivau din însăşi modul cum a fost concepută Internaţionala Comunistă şi anume aceea de partid universal unic al muncitorilor, care îşi propunea să acţioneze pentru realizarea sarcinilor revoluţiei proletare pe tot globul după modelul celei din Rusia Sovietică, pentru instituirea dictaturii proletare care nu mai era un mijloc de propagandă sau de agitaţie electorală ca în timpul Internaţionalei I şi a II-a ci un cuvânt de ordine politic pentru toate ţările. Internaţionala a III-a – se scria într-un material omagial prilejuit de aniversarea a cinci ani de la făurirea Cominternului – "trebuia să fie din prima zi un partid de luptă şi de război social, tinzând către a distruge statul burghez, a institui dictatura proletariatului şi a realiza socialismul şi comunismul".[1]

De aceeaşi părere era şi cunoscutul comunist bulgar Gheorghi Dimitrov care, cu acelaşi prilej aniversar, scria: "Încă de la elaborarea statutelor Internaţionalei Comuniste, Partidul (Comunist Bulgar - n.n.) era de acord cu Internaţionala Comunistă. Contrar Internaţionalei Socialiste, oportuniste, nu trebuia să fie o asociaţie de prietenie liberă între partidele comuniste, ci un partid comunist internaţional, având o conducere centrală, o disciplină obligatorie şi cele mai largi drepturi asupra acţiunii şi a politicii secţiilor naţionale".[2] Aceleaşi neajunsuri, care derivau dintr-un asemenea mod de a se concepe structura şi funcţionalitatea Internaţionalei ca partid mondial, erau relevate şi de Gheorghi Zinoviev, preşedintele internaţionalei, la aceeaşi aniversare. El constata: "Noi am proclamat ideea necesităţii unei centrale unice a tuturor partidelor comuniste; în aşa ceva trebuie să se transforme Comitetul Executiv al Internaţionalei Comuniste. Noi trebuie s-o spunem hotărât că n-am obţinut în acest sens decât rezultate foarte modeste. Secţiile Internaţionalei Comuniste au puţine forţe de cheltuit în ţara lor proprie pentru a se angaja mai mult pe plan internaţional. Legăturile noastre internaţionale s-au consolidat însă nu suficient. Aparatul nostru are defecte. Centrala nu are suficientă elasticitate. Nu ştim încă să combinăm mişcările diferitelor corpuri de armată ale proletariatului mondial. Nu

1. "L'Internationale Communiste", anul VI, nr.1, ianuarie-martie 1924, p.48.
2. *Ibidem*, nr.2-3, aprilie-iunie 1924, p.107-108.

ne-am deprins încă să concentrăm loviturile şi să prevedem suficient viitorul. Până acum n-am ştiut să adunăm toate forţele noastre pe un punct decisiv. Supravieţuirile Internaţionalei a II-a sunt foarte puternice la noi, atât în domeniul organizării, cât şi în cel al tacticii. Nu vom putea atinge idealul Internaţionalei Comuniste disimulând părţile noastre slabe."[1]

În ciuda recunoaşterii acestor defecte, existente încă din 1919, conducerea Cominternului n-a acţionat niciodată pentru atenuarea lor. Mai mult, în anii 1924-1925, a facilitat o înrăutăţire continuă a acestora. Iar Partidul Comunist din România avea să resimtă relativ repede consecinţele organizatorice, politice şi ideologice ale unui stil de muncă întemeiat pe ideea centralismului riguros, al conducerii prin intermediul directivelor elaborate de către foruri exterioare lui, dar cu obligaţia de a le traduce în fapt, directive şi obligaţii ce decurgeau din cele 21 de condiţii şi care, de la început, l-au transformat într-o organizaţie antinaţională.

Începând din anul 1922, în perioada dintre congresele al III-lea şi al IV-lea ale Cominternului, au avut loc plenare – dintre care unele lărgite – ale Comitetului Executiv ale Internaţionalei Comuniste. Cu acele prilejuri au fost dezbătute problemele şi sarcinile curente ivite în mişcarea muncitorească internaţională, situaţia din diferite partide comuniste. La unele dintre ele au participat şi reprezentanţi ai Partidului Comunist din România, iar la altele secţia sa română, ca şi celelalte din Balcani, a fost reprezentată de membrii ai conducerii Federaţiei Comuniste Balcanice – cu precădere bulgari.

Astfel, între aceste două congrese au avut loc două plenare lărgite ale Cominternului. Prima s-a ţinut la Moscova, în zilele de 2-4 martie 1922. La lucrările sale au luat parte 105 delegaţi reprezentând 36 de ţări.

Partidul Comunist din România a fost şi el reprezentat, însă numele delegatului nu este menţionat în documentele publicate. De asemenea, se pare că el nici nu a luat cuvântul.[2]

Printre problemele mai importante dezbătute la această reuniune au fost: *Raportul de activitate al Comitetului Executiv; Tactica frontului unic.* Situaţia din Partidul Comunist din România şi "sarcinile sale" au fost cuprinse în raportul despre Balcani

1. *Ibidem*, p.98.
2. *Comptè rendu de la Conférence de l'Executif elargi de L'Internationale Communiste*, Moscou, 21 februarie - 4 martie 1922, Paris, 1922, p.13.

prezentat de bulgarul Vasil Kolarov*. Acesta a înfăţişat un tablou sumbru privind situaţia grea economică a tuturor ţărilor balcanice şi a arătat că, dată fiind preponderenţa în aceste ţări a populaţiei ţărăneşti, o problemă ce se cerea urgent rezolvată era cea agrară. Referindu-se concret la România, Vasil Kolarov a menţionat o serie de evenimente şi aspecte ale situaţiei mişcării comuniste de aici şi, totodată, în mod fals, datorită faptului că asemenea afirmaţii determinau creşterea rolului personajului respectiv la Comintern, aprecia că mişcarea muncitorească revoluţionară din ţările balcanice era în continuă dezvoltare.[1]

La propunerea delegatului iugoslav Stanici, (evident, nume conspirativ), plenara a adoptat o moţiune de protest contra aşazisei terori albe din Balcani şi îndeosebi a procesului anticomunist judecat, în acea vreme, la Belgrad, ca şi a acelora din Polonia şi Finlanda.[2]

Cea de-a doua plenară – ţinută între 7 şi 11 iunie 1922 – la care P.C.R. nu a avut reprezentanţi, s-a ocupat, în principal, de pregătirea nemijlocită a Congresului al IV-lea al Cominternului şi de analiza situaţiei din unele partide comuniste[3]. În "Buletin" de L'Executiv elargi de L'Internationale Communiste, nr.5 din 13 iunie 1923, se precizează că delegatul român n-a sosit.

*

Evoluţia organizării şi luptei mişcării comuniste mondiale, a modului cum se aplicau hotărârile congreselor anterioare, inclusiv cele ale amintitelor plenare, problemele noi care se conturau, ca urmare a slăbirii avântului revoluţionar într-o serie de ţări, a apariţiei fenomenelor de stabilitate au făcut obiectul analizei întreprinse de Congresul al IV-lea al Internaţionalei Comuniste, care şi-a desfăşurat lucrările între 5 noiembrie şi 5 decembrie

*. Va fi greu pentru istorici să explice cum o asemenea nulitate politică şi intelectuală, dar de maximă duritate în comportament, a făcut parte timp de aproape 24 de ani din Comitetul Executiv al Internaţionalei Comuniste. Pe el nu l-au afectat nici măcar crimele din 1937-1941. Persoana lui este o mică enigmă a istoriei interbelice a mişcării comuniste internaţionale, cu rezerva că era bulgar, ca şi G. Dimitrov.

1. *Ibidem*, p.48-51.

2. *Ibidem*, p.172-173, 252-253.

3. "Internationale Presse Korrespondenz", anul 2, nr.93, din 14 iunie 1922, p.685.

1922 la Petrograd şi la Moscova. Au participat 408 delegaţi din 58 de ţări, reprezentând 66 de partide şi organizaţii[1].

La acest congres, oficial, Partidul Comunist din România a fost reprezentat de o delegaţie alcătuită din cinci persoane: L.D.Pătraşcanu, Elek Köblös, Marcel Pauker, Ana Pauker, Iosif Krebs. Primii trei au avut drept de vot deliberativ, iar ceilalţi drept de vot consultativ.[2]

Congresul al IV-lea al Cominternului a avut înscris pe ordinea de zi 23 de puncte, care, evident, a cuprins o mare varietate de probleme. El a pus un accent deosebit pe teza realizării frontului unic, apreciat ca principal instrument cu ajutorul căruia proletariatul putea să se opună şi să înfrângă ofensiva patronală în creştere.

O altă problemă ce a stat în atenţia congresului şi care a interesat într-o măsură însemnată unele delegaţii, printre care şi pe cea din România, a fost cea agrară.

Pe marginea raportului privind problema agrară, prezentat de ungurul Eugen Varga, şi a programului de acţiune întocmit de comisia agrară a congresului*, a luat cuvântul şi delegatul P.C.R. Marcel Pauker, care, evident, n-avea nici un fel de legătură teoretică s-au practică cu aşa ceva; după ce şi-a exprimat unele rezerve faţă de aprecierile cuprinse în aceste documente şi a formulat o serie de "completări" privind situaţia din România, M.Pauker a arătat că delagaţia română nu este în măsură să pună la dispoziţia congresului un material documentat despre stadiul reformei agrare şi a consecinţelor ei, deoarece acest act se afla abia la începutul aplicării. Totuşi, a făcut obiecţii asupra unei părţi a concluziilor critice cuprinse în raportul prezentat de E.Varga. "Din aceste motive şi nu din altele, după cum sună concluzia falsă a tov. Varga – că nu s-a acordat destulă importanţă problemei ţărăneşti – s-a ajuns la situaţia că noi a trebuit să răspundem <<nu ştim>>"[3], arăta el.

Revenind la problema agrară din România, în cuvântul său, M.Pauker a apreciat că, totuşi, "burghezia română a reuşit să

1. *10 let Kominterna v reşeniah i ţifrah*, sostovil A. Tiveli i M. Heimo, Gosudarstvennoe izdatelistvo, Moskva – Leningrad, 1929, p.91.

2. Biblioteca Academiei Române, Arhiva istorică, fond X, dosar 1449, vol.1 şi 2; Ion Biberi, *Lumea de mâine*, Editura Forum, p.77-78.

*. Din dezbateri reiese că Marcel Pauker a făcut parte din comisia agrară.

3. *Protokoll der vierten Kongresses der Kommunistischen Internationale*, verlag der Kommunistischen Internationale, Hamburg, 8, 1923, p.663.

realizeze reforma agrară" şi a făcut o seamă de observaţii asupra felului cum a fost alcătuită legea respectivă mai ales a modului cum era ea aplicată. Totuşi, vorbitorul, în mod radicalist, avea să afirme, însă greşit, că "parola exproprierii totale este încă o lozincă ce are un caracter de profundă eficienţă revoluţionară asupra maselor"[1].

Nereuşind să explice conţinutul şi modalităţile de aplicare a reformei agrare din România, în mod fals, Marcel Pauker mai spunea, referindu-se la ţăranii împroprietăriţi, că aceştia "sunt în general, sau ţărani bogaţi, sau persoane sprijinite, din punct de vedere politic, de către burghezie"[2].

Unele probleme privind activitatea partidelor comuniste din Balcani continuau a fi prezentate, în bloc, forurilor conducătoare ale Cominternului, de către Federaţia Comunistă Balcanică. Ca şi altă dată, la congrese ori plenare ale Comitetului Executiv ale Internaţionalei Comuniste, în numele tuturor partidelor din Balcani, vorbea un membru al conducerii Federaţiei Comuniste Balcanice care, de regulă, era bulgar. Acesta, deşi cunoştea doar situaţia din ţara lui, căuta să generalizeze analiza social-economică şi politică asupra întregii regiuni, să grupeze, într-un tot, sarcinile partidelor comuniste, deşi existau deosebiri istorice, politice şi economice vizibile de la o ţară la alta.

Ca urmare, în asemenea situaţii, s-a formulat un noian de alte aprecieri care nu corespundeau uneia sau alteia dintre ţări, ceea ce provoca, chiar în şedinţele reuniunii respective, discuţii contradictorii între reprezentanţii diferitelor partide şi cel al F.C.B. Pe de altă parte, practica de a vota unul pentru toţi a avut ca efect amplificarea minciunii şi falsului.

Ilustrativă în acest sens este intervenţia lui Vasil Kolarov, făcută în numele Federaţiei Comuniste Balcanice şi a partidelor sale componente, la acest congres, al IV-lea al Cominternului, din noiembrie 1922, în legătură cu unele practici şi metode dictatoriale ale numitului for comunist mondial.[3]

De altfel, însuşi V.I.Lenin, părintele necontestat al Internaţionalei Comuniste, referindu-se la rezoluţia cu privire la structura organizatorică a Cominternului şi a partidelor comuniste, la metodele şi conţinutul muncii lor, adoptată de congresul al III-lea al Internaţionalei Comuniste din 1921, afirma: "Această

1. *Ibidem*, p.665.
2. *Ibidem.*
3. *Ibidem*, p.16, 168-169; vezi pe larg, Lucrarea de faţă, cap.II, p.66

rezoluţie este minunată, dar ea este aproape complet rusească, adică se bazează în întregime pe condiţiile existente în Rusia. Aceasta este partea ei bună, dar, în acelaşi timp, şi partea ei proastă. Proastă pentru că, sunt convins, aproape nici un străin nu va putea s-o citească – am parcurs încă o dată această rezoluţie înainte de a face asemenea afirmaţie. În primul rând, ea este prea lungă – conţine 50 de paragrafe sau chiar mai multe. Străinii, de obicei, nu pot să citească aşa ceva. În al doilea rând, chiar dacă or s-o citească, nici unul dintre ei n-are s-o înţeleagă, tocmai pentru că este prea sepecific rusească. Şi asta nu pentru că este scrisă în limba rusă – ea este excelent tradusă în toate limbile –, ci pentru că este în întregime pătrunsă de spiritul rusesc. Şi în al treilea rând, chiar dacă în mod excepţional o s-o înţeleagă vreun străin, tot n-are s-o poată pune în practică. Aceasta este a treia lipsă a ei". În continuare, de teamă ca nu cumva să se închidă calea spre noi succese, el accentua din nou că "Rezoluţia este prea rusească; ea oglindeşte experienţa rusă, de aceea nu este câtuşi de puţin înţeleasă de tovarăşii din străinătate şi ei nu se pot mulţumi s-o atârne într-un colţ ca pe o icoană şi să i se închine. În felul acesta, nu se poate ajunge la nici un rezultat. Ei trebuie să-şi însuşească o parte din experienţa rusă."[1] Dacă şi părintele comunismului secolului al XX-lea o blama, este lesne de înţeles ce credeau "străinii" despre ea.

Această declaraţie a lui V.I.Lenin aruncă o lumină clară asupra structurii, orientărilor şi mijloacelor anormale utilizate de Comintern în raporturile sale cu partidele comuniste naţionale, îndeosebi în probleme organizatorice şi programatice. În ziua de 5 decembrie 1922, Congresul al IV-lea a ales noul Comitet Executiv al Internaţionalei Comuniste, alcătuit din 25 de membri şi 10 supleanţi. Pentru Balcani au fost aleşi V. Kolarov, ca membru plin, iar M. Macavei, din România, membru supleant, care însă nu a fost de faţă şi nu se cunoaşte dacă a fost vreodată la Moscova spre a-şi onora mandatul.[2]

*

1. V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 45, Editura politică, Bucureşti, 1967, p.314-315.
2. *Protokoll des vierten Kongresses der Kommunistischen Internationale*, Petrograd-Moskau, vom S, Hamburg Verlag der Kommunistischen Internationale, 15 November, 5 Dezember 1922, 1923, VIII + 1088 p.967.

Desfăşurarea altor evenimente a făcut obiectul celei de a V-a plenare lărgite a Comitetului Executiv al Internaţionalei Comuniste, ţinută între 12 şi 23 iunie 1923, la care, după câte cunoaştem, P.C.R. n-a avut un reprezentant oficial. Cel mai important document adoptat de această reuniune a fost Rezoluţia politică despre guvernul muncitoresc-ţărănesc, această lozincă fiind considerată ca un mijloc important pentru partidele comuniste "de a pătrunde cât mai adânc în rândul maselor".[1]

*

Acestea erau condiţiile în care, între 17 iunie şi 8 iulie 1924, s-a ţinut la Moscova congresul al V-lea al Internaţionalei Comuniste. Problematica ordinei de zi a acestuia a fost axată pe analiza situaţiei economice şi politice mondiale din acel an, pe ideea necesităţii bolşevizării partidelor comuniste, înţelegându-se prin aceasta: aprofundarea studierii marxism-leninismului, întărirea disciplinei de partid.

La lucrările sale au luat parte 510 delegaţi, reprezentând 60 de partide comuniste, alte partide şi diferite organizaţii simpatizante din 49 de ţări.[2]

Partidul Comunist din România a fost reprezentat la acest congres de şase delegaţi oficiali dintre care patru cu drept de vot deliberativ: B.Ştefanov (cu numele conspirativ Popescu), Gelbert Moscovici (Al. Bădulescu), Al. Körösi-Crişan (Georgescu), D.Finkelstein-Fabian (Emil Posch, Al. Buţureanu), iar doi cu drept de vot consultativ: Ecaterina Arbore-Ralli şi H.Gerstein.[3] Deci din şase abia unul, Ecaterina Arbore – personalitate sovietizată – şi acela cu vot consultativ, era, de naţionalitate română. Cei şase au făcut parte din diferite comisii de lucru ale congresului. Astfel, D.Finkelstein-Fabian a fost prezent în comisiile politică şi sindicală; B.Ştefanov – în comisiile agrară, naţională şi bulgară: Al. Körösi-Crişan, în comisiile organizatorică, naţională şi italiană; G.Moscovici (Al. Bădulescu) în comisiile pentru tineret, poloneză şi engleză.[1]

1. *5 let Kominterna v reşeniah i ţifrah*, Moskva, 1924, p.57-60.

2. *10 let Kominterna v reşeniah i ţifrah*, p.11.

3. *Protokoll fünfter Kongress der Kommunistischen Internationale.* Band I, Verlag Carl Hoym Nachf, p.1054-1062: Arhiva I.S.I.S.P. fond X, dosar 1449, vol.1 şi 2. La Congres, neoficial, ca invitaţi, din delegaţia română au mai făcut parte I.Dic-Dicescu, Al.Nicolau, Ana Hutschnecker (Bădulescu), Ida Piga (Georgescu) ş.a. Arhiva C.C. al P.C.R., fond I, mapele 164 şi 165 din 1924.

Delegatul Al. Körösi-Crişan a luat cuvântul la raportul prezentat congresului de Dimitri Z.Manuilski, asupra problemei naţionale şi a coloniilor. În intervenţia sa, Al. Köröşi-Crişan, fost spion sovietic, condamnat de autorităţile judiciare româneşti, dar, în mod inexplicabil, amnistiat tacit, în 1923, a dovedit nu numai rea credinţă, ci şi necunoaşterea şi neînţelegerea situaţiei din România în privinţa aşa-zisei probleme naţionale şi, ca urmare, el s-a situat pe poziţii profund antiromâneşti. În acest sens, s-a făcut purtătorul de cuvânt al hotărârilor pe care conferinţa a VI-a a Federaţiei Comuniste Balcanice, ţinută în decembrie 1923 la Berlin*, le-a adoptat în legătură cu activitatea P.C.R. în rândurile naţionalităţilor conlocuitoare, subliniind, printre altele, că abia atunci, acest partid ar fi primit, chipurile, un program clar în problema naţională. "În acest program – susţinea Köröşi – a fost recunoscut cuvântul de ordine al dreptului la autodeterminare a tuturor naţionalităţilor până la deplina soluţionare a separării şi partidul s-a servit cu adevărat de această soluţie."[2]

Al. Körösi-Crişan, care fusese, nu se ştie nici de când, nici cât timp, membru al secretariatului partidului şi apărea acum ca "specialistul său" în problema naţională, şi-a bazat – aşa cum declara el – tezele "conform statisticii partidului maghiar din Transilvania care, pentru noi, este mult mai competent decât statistica oficială a statului".[3] În felul acesta, el venea în sprijinul teoriei potrivit căreia România ar fi fost un stat alcătuit din mai multe naţiuni, care a ocupat teritorii străine, susţinând teza antinaţională ca Partidul Comunist din România să lupte pentru despărţirea de statul român a unor teritorii istorice locuite în covârşitoare majoritate de români, ceea ce de fapt, ar fi dus la dezmembrarea statului naţional unitar, la deznărămarea poporului român.

Un alt reprezentant al P.C.R., Boris Ştefanov, bulgar de origine, a luat cuvântul pe marginea raportului lui V.Kolarov privi-

1. *Protokoll fünfter Kongress der Kommunistischen Internationale*, p.1055-1062.

*. Vezi capitolul al II-lea, referitor la raporturile dintre Federaţia Comunistă Balcanică şi P.C.R., în lucrarea de faţă şi "Socialismul", anul XIX, nr.23 din 29 februarie 1924.

2. *Protokoll fünfter Kongress der Kommunistischen Internationale*, Band I, p.696.

3. *Ibidem.*

tor la problema agrară. După ce a schiţat un fals istoric al acesteia, începând de la 1864 şi până în momentul respectiv, el s-a oprit în mod deosebit la perioada imediat postbelică. Printre altele, B.Ştefanov – care era şi preşedintele "comisiei agrare" a P.C.R. – a arătat că "la noi, în România, ţăranul este asemenea unui neoiobag, aşa cum l-a numit C. Dobrogeanu-Gherea [Solomon Katz], ceea ce înseamnă că este pe jumătate rob şi că "aşa-numita mare reformă [din 1921] nu numai că nu a înlăturat semiiobăgia, dar a întărit-o, aceasta deoarece oligarhia română a avut grijă ca în nici un caz ţăranul să nu aibă mai mult de 5 ha"[1]. Se impune sublinierea că punctul de vedere exprimat de Boris Ştefanov – acest bulgar, care avea să mai joace un rol politic criminal în deceniul următor – era tributar concepţiei despre situaţia ţărănimii din România, formulate în mod fals de C.Dobrogeanu-Gherea într-o altă epocă istorică şi anume la începutul acestui secol, el eludând schimbările survenite în situaţia social-economică a ţărănimii române ca urmare a celei mai mari reforme agrare europene postbelice, a mutaţiilor survenite în lumea satelor româneşti, ca efect al acesteia.

În general, trebuie spus că toţi liderii proveniţi din rândul minorităţilor naţionale, participanţi la congresele, plenarele şi conferinţele Cominternului, prin felul cum au prezentat situaţia din România, au contribuit enorm la formarea, în cadrul diferitelor organisme ale acestuia, a unei imagini deformate asupra realităţilor de după făurirea României Mari.

În rezoluţiile şi hotărârile Congresului al V-lea al Internaţionalei Comuniste, ca şi în alte documente legate de acest moment, există şi alte referiri la România. Una dintre ele, cu un profund conţinut criminal antiromânesc, avea în vedere aşa-zisa problemă naţională. Astfel, în documentul intitulat: *Problema naţională în Europa Centrală şi Balcani,* la capitolul IX, intitulat *Problema Transilvaniei şi Dobrogei*, se spune: "Congresul aprobă punerea de către P.C.R. din România a lozincilor separării statale a Transilvaniei şi Dobrogei din componenţa României în regiuni independente"[2].

În schimb, cu prilejul şedinţelor pe care cei plecaţi de aici le-au ţinut separat în perioada desfăşurării lucrărilor congresului,

1. *Ibidem.*

2. *Peatîi vsemirnîi Kongress Kommunisticeskovo Internat ionala, Tezisî, rezolut ii i postanovlenia,* Gosudarstvennoe izdatelistvo,Moskva, 1924, p.145.

şi-au exprimat şi anumite nemulţumiri fie faţă de subaprecierea activităţii P.C.R., fie faţă de metoda de a îngloba într-un tot activitatea partidelor respective din Federaţia Comunistă Balcanică. Reacţii la asemenea opinii se întâlnesc faţă de rapoartele prezentate de G.Zinoviev şi V.Kolarov, precum şi de intervenţiile lui Boşcovici, reprezentantul Iugoslaviei[1], cel care, peste doi ani, pentru asemenea poziţii slugarnice şi false, avea să fie avansat secretar al Internaţionalei Comuniste a Tineretului.

În încheierea lucrărilor, s-a ales noul Comitet Executiv al Internaţionalei Comuniste, alcătuit din 44 de membri plini şi 28 supleanţi, în care, din partea Partidului Comunist din România, în mod surprinzător, a fost ales Gheorghe Cristescu – membru plin[2], deşi acesta, nu mai era secretar general. Apoi, la 26 iunie 1926, el a fost exclus din P.C.R., iar în 1927 şi-a dat o spectaculoasă demisie din acest organism. Realitatea este că, din 1923, Gh.Cristescu n-a mai fost niciodată la Moscova şi nu se ştie când i s-a luat funcţia de membru al C.E al I.C..

*

La câteva zile după congresul al V-lea al Cominternului, între 12 şi 13 iulie 1924, s-a ţinut plenara a VII-a lărgită a Comitetului Executiv al Federaţiei Comuniste Balcanice care a adoptat o serie de documente menite să contribuie la rapida aplicare a hotărârilor reuniunii mondiale. Până la nivelul cercetărilor actuale nu cunoaştem cine a participat la lucrările sale ca reprezentant al Partidului Comunist din România.

*

Reluând unele indicaţii date de congresul al V-lea, plenara a V-a lărgită a Comitetului Executiv al Internaţionalei Comuniste – ţinută în zilele de 21 martie – 6 aprilie 1925 la Moscova – a dat noi "indicaţii" despre aşa-zisa bolşevizare, utilizarea mişcării sindicale etc.

La această reuniune, din partea Partidului Comunist din România a participat Pavel Tcacenco-Antipov care a făcut parte din comisiile: politică, sindicală, ţărănească şi iugoslavă.

1. Arhiva C.C. al P.C.R., fond nr.1, mapa nr.165 din 1924.

2. *10 let Kominterna v reşeniah i ţifrah,* p.110-111.

Atât G.Zinoviev, – încă președinte al Cominternului – în cuvântul de deschidere, cât și Marek (nume conspirativ neidentificat) – reprezentantul Balcanilor – au servit plenarei propriile opinii privind condițiile în care proletariatul român își desfășura lupta.

Pe de altă parte, în raportul intitulat *Perspectivele internaționale și bolșevizarea*, G.Zinoviev a făcut o serie de referiri la situația și sarcinile luptei partidelor comuniste din România, Bulgaria și Iugoslavia. Deși aceste opinii au fost formulate global, se impune precizarea că cele privitoare la România erau, din nou, în discordanță flagrantă cu realitatea din țara noastră. "În câteva țări balcanice – arăta el – în România, Bulgaria și Iugoslavia, după părerea mea, există trei factori revoluționari: 1) mișcarea țărănească, 2) mișcarea națională și 3) mișcarea muncitorească. Interdependența acestor trei factori are o importanță extraordinar de mare. "Aceste fanteziste afirmații reprezentau o dovadă a necunoașterii și a relei voințe a conducerii Cominternului asupra situației social-economice și politice, a raporturilor și forțelor de clasă din țara noastră. Tezele lui G.Zinoviev erau false pentru România din mai multe puncte de vedere. În primul rând, situația mișcării muncitorești, ca fiind abia al treilea factor ca importanță în lupta revoluționară. Apoi, aprecierea mișcării țărănești ca prim factor al luptei revoluționare dovedea că raportorul nu cunoștea nici caracterul spontan al unor acțiuni țărănești, nici semnificația, ponderea imensă și urmările adânci ale reformei agrare postbelice din țara noastră, ca să nu mai vorbim despre inexistentele legături practice ale P.C.R. cu lumea satelor. Un alt fals era ridicarea la rang decisiv a așa-zisei lupte a naționalităților conlocuitoare. Deși aprecia corect că în această perioadă clasele posedante și-au consolidat poziția în Balcani, G.Zinoviev ajungea imediat la o altă concluzie fantezistă atunci când afirma că "dialectica istoriei ne învață că, uneori, chiar într-un anume moment când contrarevoluția a atins, după cum se pare, punctul său culminant, revoluția este aproape"[1]. De aceea, nu e de mirare că, în rezoluția adoptată de plenară, pe marginea acestui raport, la paragraful privind Balcanii, se pune pe prim plan, ca sarcini ale partidelor comuniste din această zonă, necesitatea elucidării problemelor țărănească și națională.

1. *Rasșirennîi plenum ispolcoma Kommunisticescovo Internaționala (21 martie – 6 aprilie 1925)*, stenograficeskii otcet, Gosudarstvennoe izdatelistvo, Moskva – Leningrad, 1925, p.6, 17, 18, 25, 48, 333, 520-521.

Actele de adeziune ale P.C.R. la rezoluțiile și hotărârile organelor superioare ale Internaționalei Comuniste sunt multiple, ilustrative fiind nu atât propriile documente prin care acestea erau aprobate, ci mai ales conținutul anumitor hotărâri proprii care reflectă, de cele mai multe ori, identic, pe cele ale organelor Internaționalei Comuniste și îndeosebi măsurile organizatorice și politico-ideologice. Așa, de exemplu, Congresul al III-lea al Partidului Comunist din România, din august 1924, se "declară de complet acord cu hotărârile, rezoluțiile și tezele votate de congresul Cominternei (al V-lea – n.n.) și își ia angajamentul de a depune toată energia pentru aplicarea lor, pentru bolșevizarea partidului și pentru realizarea liniei politice și organizatorice fixată de congres"[1]. Și tot astfel, același congres, al aceluiași partid își exprimă "acordul complet cu hotărârile și rezoluțiile votate de conferința a VII-a a Federației Comuniste Balcanice [din iulie 1924] pentru aplicarea cărora va depune toate eforturile."[2]

În plus, dacă al V-lea congres al Internaționalei Comuniste găsea că în mișcarea comunistă se manifestau tendințe oportuniste de dreapta și manifestări individualiste de stânga, congresul al III-lea al Partidului Comunist din România le-a și "identificat" în propria "grădină" și și-a făcut o preocupare de onoare din a combate "tendințele oportuniste de dreapta și cele intelectualist-individualiste de <<stânga>> și să le înlăture din conducerea partidului". Aceste probleme fuseseră deja discutate la plenara Comitetului Executiv al Internaționalei Comuniste din ianuarie 1924 și apoi la congresul Cominternului din vara aceluiași an.

Poate nu este lipsit de interes, pentru cititor, de a menționa că, la acest al III-lea congres al P.C.R., desfășurat sub directa îndrumare a lui Gheorghi Dimitrov (Victor), ca reprezentant al Cominternului și Federației Comuniste Balcanice, ajutat de Boris Ștefanov, au fost numite componente ale organelor conducătoare preponderente din cetățeni de naționalitate neromână. Astfel: Comitetul Executiv al P.C.R. era compus din Elek Köblös (Balthazar) – secretar general, Willi Roth, Alexandru Köröși (Crișan), Al. Dobrogeanu-Gherea, Pavel Tcacenco și Boris Ștefanov, iar în C.C. al P.C.R., pe lângă aceștia, mai figurează N.Marian, Gheorghe Cristescu și State Ciuhurezu; mai era ales și un C.C.

1. Arhiva C.C. al P.C.R., fondul 1, mapa 189 din 1924.
2. *Ibidem.*

al P.C.R. de rezervă, în care, la loc de seamă figura David Finkestein-Fabian.

Amintim în această ordine de idei şi aprecierile ulterioare ale lui Ştefan Foriş, făcute cu prilejul lucrărilor congresului al IV-lea al Partidului Comunist din România, din iulie 1928 când spunea că la congresul al treilea "s-au adoptat rezoluţii pur şi simplu copiate ale congresului al V-lea al Internaţionalei Comuniste"[1]. Menţionăn, totuşi, că, în anii 1921-1923 şi chiar în prima parte a anului 1924, sub raport organizatoric, P.C.R. era apreciat că nu s-a înregimentat suficient de organic, inclusiv sub aspect naţional, nici în Internaţionala a III-a, nici în Federaţia Comunistă Balcanică şi că legăturile existente nu au funcţionat întotdeauna "bine". Aşa se face că, într-una din hotărârile Comitetului Executiv al Federaţiei Comuniste Balcanice, luată la şedinţa plenară din 22-24 august 1923 se cerea ca atât C.E. al F.C.B., cât şi C.E. al Internaţionalei Comuniste să ceară insistent C.C. al P.C.R. "să-şi trimită fără nici o întârziere un reprezentant permanent în Comitetul Executiv al Federaţiei Comuniste Balcanice"[2].

Iar o altă hotărâre, a aceluiaşi for, luată în aceeaşi şedinţă, formula cererea expusă ca "Partidul Comunist din România, ca şi celelalte să trimită regulat rapoarte lunare Comitetului Executiv al Federaţiei Comuniste Balcanice. În cazul unor evenimente importante, să trimită imediat rapoarte extraordinare".[3]

Informat, se pare, mai înainte, de aceste "defecţiuni" asupra relaţiilor sale cu F.C.B., C.C. al P.C.R. l-a schimbat pe Gelbert Moscovici din munca de reprezentant la C.E. al F.C.B. cu Vim* întrucât la şedinţa menţionată a acestui organism, printr-o altă hotărâre, "se aprobă reorganizarea înfăptuită şi socoteşte ca închise conflictele ce existau în sânul lui". Tot acum, C.E. al F.C.B. obligă "pe tovarăşul Vim să prezinte fără întârziere un raport scris asupra activităţii sale la Bucureşti care să fie trimis şi Comitetului Executiv al Internaţionalei Comuniste"[4].

Până în august 1923, sediul Comitetului Executiv al Federaţiei Comuniste Balcanice a fost la Sofia. El avea să fie transferat la

1. Arhiva C.C. al P.C.R., fond.1 mapa 68, din 1928 fila 57; *M.C.Stănescu, Mişcarea muncitorească din România în anii 1924-1928*, Bucureşti, 1981, p.215-222.

2. Arhiva C.C. al P.C.R., fond 1, mapa 52 din 1923.

3. *Ibidem.*

*. Este posibil ca VIM să fie Nicolae Marian, pasager secretar al C.C. al P.C.R. în 1923, sau un bulgar trimis special şi temporar al Cominternului în România - dr.Isakov.

4. *Ibidem.*

Moscova şi apoi la Viena, în capitala Austriei unde funcţiona deja un birou al său, a cărui importanţă avea să sporească în anii următori. În hotărârile şedinţei C.E. al F.C.B., din 22-24 august 1923, se menţionează, printre altele, că C.E. al F.C.B. "găseşte utilă şi necesară existenţa Biroului din Viena, al cărui rol e să înlesnească legăturile dintre partidele ce aparţin Federaţiunii Comuniste Balcanice, de o parte, şi Comitetului Executiv al Internaţionalei Comuniste de alta. Biroul din Viena e mai cu seamnă necesar în urma evenimentelor de la 9 iunie" (Înfrângerea aşa-zisei insurecţii antifasciste din Bulgaria - n.n.)[1].

După 1924, angrenarea organizatorică a Partidului Comunist din România în mecanismul Internaţionalei Comuniste a căpătat un caracter mai pronunţat; controlul a fost tot mai ferm, iar problemele care făceau obiectul preocupării conducerii Cominternului îşi găseau automat reflectarea în activitatea teoretică şi practică prin intermediul dispoziţiilor date. Totodată, s-au înăsprit şi relaţiile dintre Partidul Comunist din România şi Comintern, cu atât mai mult cu cât, în firavul dialog dintre Internaţionala Comunistă şi, implicit, al partidelor - secţii, locul unor discuţii cât de cât deschise asupra problemelor ce se ridicau, a fost luat, în bună măsură, de un amplu val de etichetari şi invective, spre a justifica directivele centrale. Iar comuniştii - în cazul României, zişi mai neortodocşi,- care se situau pe poziţii oarecum mai aproape de realitate, au ajuns repede a fi apreciaţi ca oportunişti, lichidatorişti, trădători ai cauzei marxism-leninismului. Astfel, hotărârea Comitetului Executiv al Internaţionalei Comuniste cu privire la România, din 1926, critica acest partid pentru "lupta insuficientă împotriva devierii de dreapta reprezentată de Cristescu".

Efectul imediat al acestei critici s-a materializat prin apariţia în paginile revistei teoretice "Lupta de clasă" din iunie 1926, a unui articol virulent, de critică la adresa lui Gheorghe Cristescu. Pentru oricine "ar fi urmărit activitatea şi atitudinile lui Cristescu în ultimii 4-5 ani, menţiona articolul citat, apariţia lui Cristescu în tabăra revoluţionară, cu lozincile social-democratice, ba chiar chiaburiste-burgheze, înscrise în programul său, nu mai putea prezenta nici o surpriză. În atitudinea de acum a lui Cristescu nu se constată decât o încercare, dacă vreţi, o apoteoză lichidatorică a atitudinii sale necomuniste, anticomuniste de totdeauna". În

1. *Ibidem.*

acest moment, Cristescu nu este decât un "agent al duşmanului de clasă, trimis în lagărul muncitorimii ca s-o trădeze şi s-o predea în clipa decisivă: el a devenit <<provocator>> în sensul unui agent al duşmanului rămas în rândurile unei armate cu care nu-i şi n-a fost sincer şi în sinea lui niciodată de acord". Se considera că "Cristescu a fost în dezacord cu comunismul din chiar momentul când el a <<devenit>> comunist..." şi că a rămas în partid pentru a nu se izola de mase. "Dacă nu reuşeşti să-ţi însuşeşti mai curând sau mai târziu ideologia leninistă-bolşevică, dacă păstrezi rezervele tale mintale, dacă rămâi mai departe pe punctul de vedere că tu ai dreptate în punctele fundamentale şi nu partidul şi Internaţionala, aşteptând ca muntele să vină la Mahomed, atunci rişti să ajungi din conducător de mase trădător al lor, cum i s-a întâmplat lui Cristescu", se mai spunea în articol.[1]

Care au fost divergenţele lui Cristescu cu I.C.? Le prezintă autorul acelùiaşi articol scriind: "De câte ori se ivea o chestiune fundamentală în calea partidului şi partidul îi dădea o dezlegare comunistă, Cristescu vota totdeauna contra. Partidul şi Cominternul au hotărât la congresele mondiale în chestiunea naţională lozinca dreptului de autodeterminare până la dezlipire pentru naţionalităţile asuprite şi popoarele subjugate: Cristescu are însă o lozincă a lui, care nu merge mai departe decât autonomia – autonomia în cadrul României Mari, creată de tratatele de pace imperialiste". Chestiunea ţărănească "Cristescu a considerat-o totdeauna ca o chestiune de decor. În fond el nu avea şi nu are încredere în valoarea revoluţionară a ţăranimii din România (ca şi social-democraţii); nu odată a vorbit el cu dispreţul superior al muncitorului aristocrat, parvenit şi corupt de burghezie, despre <<ignoranţa ţăranului>> care nu-i bun de nimic şi pe care nu se poate conta. În chestiunea sindicală, una din cele mai de însemnatate sarcini ale momentului în politica partidului comunist – se mai adăuga în articol – <<punctul de vedere>> al lui Cristescu este cunoscut: abdicarea în faţa birocraţiei amsterdamiste şi lichidarea Sindicatelor unitare – în locul unificării reale a sindicatelor pe baza luptei de clasă şi a democraţiei proletare".

Se arăta că Cristescu este de altă părere pronunţându-se contra ilegalismului. Şi de aceea cere "lichidarea liniei politice comuniste – în chestia naţională, ţărănească, sindicală, a frontu-

1. "Lupta de clasă", organ teoretic al P.C.R., anul I, nr.1 din iunie 1926, p.41-44.

lui unic, în chestia educaţiei şi pregătirii revoluţionare a cadrelor şi a maselor – adică lichidării partidului comunist".

Reamintim că, la 26 iunie 1926, Gheorghe Cristescu a fost exclus simultan, fără a fi de faţă, şi din C.C. al P.C.R. şi din rândurile acestui partid.

*

Intervenţiile Cominternului în viaţa internă a partidelor – secţii şi-au găsit chiar şi o justificare teoretică peste cea practic-organizatorică în aprecierile Plenarei a VI-a lărgite a Comitetului Executiv (17 februarie - 13 martie 1926). Plenara amintită aprecia că "crizele în diferite secţiuni ale Internaţionalei Comuniste au fost nu numai posibile, ci chiar firești, dar ele au fost crize de creştere şi de întărire" [sic!][1]

Între altele, plenara a ascultat darea de seamă asupra activităţii Comitetului Executiv al Cominternului, raportul privind sarcinile comuniştilor în mişcarea sindicală şi o serie de rapoarte în legătură cu situaţia unor secţii ale Internaţionalei Comuniste. Ea a adoptat hotărâri şi rezoluţii pe marginea materialelor discutate, în vederea reintroducerii disciplinei.

La lucrările acestei plenare, din partea Partidului Comunist din România, au participat Elek Köblös (Balthazar-Dănilă), Boris Ştefanov (Radu), Alexandru Dobrogeanu-Gherea şi Marcel Pauker (Priu). În cuvântul lor, destul de lipsit de consistenţă, aceştia s-au străduit să releve unele particularităti ale activităţii partidului lor şi să sublinieze locul deosebit de minor rezervat acestuia în cadrul Cominternului.

De pildă, Marcel Pauker (Priu) şi-a exprimat surprinderea faţă de slaba reflectare a activităţii P.C.R. în raportul general prezentat de G.Zinoviev. "Eu voi vorbi de un partid, despre care, din păcate, la Comintern există informaţii mai puţine decât ar trebui, corespunzătoare cu însemnătatea ţării respective – arată el. Din păcate, tovarăşi, prin forţa sa actuală şi locul pe care îl ocupă în Comintern acest partid nu poate aspira la a fi în centrul atenţiei. Mai exact – invers."[2]

Un expozeu mai larg şi argumentat asupra aceloraşi probleme

1. *Sestoi rasşirennîi plenum ispolkoma Kominterna (17 februarie-15 martie 1926)*, stenografiskii ocet, gosudarstvennoe izdatelistvo, Moskva - Leningrad, 1927, p.246.

2. *Ibidem.*

l-a făcut Boris Ştefanov care era atât membru al conducerii P.C.R. cât şi reprezentant la F.C.B. Subliniind din capul locului că împărtăşeşte aprecierea din raportul lui G.Zinoviev în legătură cu instabilitatea situaţiei din Balcani. Dar în România existau şi unele particularităţi în comparaţie cu celelalte ţări din această regiune; după el, era necesar să se ţină seama de faptul că aici revoluţia burghezo-democratică nu fusese dusă până la capăt.[1]

O altă problemă abordată în cuvântul aceluiaşi Boris Ştefanov a fost cea referitoare la împrejurările, la modul cum a decurs colaborarea dintre organizaţiile conduse de P.C.R. (Blocul Muncitoresc-Ţărănesc şi Sindicatele unitare) şi forţele politice grupate în Opoziţia unită – care înregimentau Partidul Naţional, Partidul Ţărănesc, Partidul Socialist şi chiar Partidul Poporului, adică o însemnată parte a ţărănimii, muncitorimii şi a altor categorii sociale – în timpul alegerilor comunale din februarie 1926, precum şi platforma politică de conlucrare între ele.

Un al treilea reprezentant al P.C.R. – Alexandru Dobrogeanu-Gherea – a luat cuvântul pentru a face o declaraţie în legătură cu unele critici formulate la adresa lui la Congresul al XIV-lea al P.C. din Uniunea Sovietică[2], unde, pentru prima şi ultima oară, a avut şi el o atitudine relativ corectă privind problema naţională din România – poziţie imediat retractată.

*

La sfârşitul anului 1926, între 22 noiembrie şi 16 decembrie, s-a ţinut cea de-a VII-a plenară lărgită a Comitetului Executiv al Internaţionalei Comuniste. Ea a discutat despre situaţia internaţională şi sarcinile Cominternului, despre activitatea unor partide comuniste etc. Printre documentele adoptate a fost şi o rezoluţie de protest împotriva terorii albe din Balcani. Din partea P.C.R., la această plenară a participat Elek Köblös (Balthazar), secretarul general de atunci al partidului, muncitor de origine maghiară din comuna Ernut, judeţul Mureş, care a fost ales membru în comisia sindicală şi Gelbert Moscovici, reprezentantul P.C.R. la Comintern.

În numele partidelor comuniste din Balcani a luat cuvântul Vasil Kolarov, care a abordat 3 probleme: specificul stabilizării

1. *Ibidem*, p.249.
2. *Ibidem*, pag. 511-512.

capitaliste în ţările balcanice, pericolul de război, teroarea albă. V.Kolarov a pus în evidenţă ceea ce el definea profundele contradicţii interne ce s-ar fi manifestat în fiecare ţară balcanică, pe de o parte şi concurenţa acerbă dintre Anglia, Franţa şi Italia, pentru acapararea economiei acestor state şi subordonarea lor politică pe de altă parte. Atât în problema caracterului stabilizării, cât şi în cea privind aşa-zisul pericol de război, V.Kolarov a formulat opinii eronate.[1]

De altfel, cuvântul său avea să primească o ripostă hotărâtă din partea reprezentantului P.C. din Iugoslavia, Nicolaevici (nume conspirativ neidentificat), care arăta: "Kolarov a vorbit ieri de stabilizare în Balcani. El a răspuns pe drept cuvânt la chestiunea generală, afirmând că există o stabilizare, dar el a făcut o declaraţie cu care eu nu sunt de acord. A declarat că stabilizarea în ţările balcanice este echivalentă cu colonizarea lor. Eu cred că această afirmaţie, sub această formă, este falsă. Ea este foarte generală şi un pic schematică. Kolarov a "bulgarizat" toată Peninsula Balcanică"[2].

În anii 1926-1928 şi chiar după aceea, Partidul Comunist din România s-a aflat într-o situaţie grea. Astfel, după arestarea, în august 1926, a lui Pavel Tcacenko şi a lui Boris Ştefanov, s-a produs o anumită perturbare în activitatea Comitetului Central al P.C.R. O şedinţă specială a acestui organism a hotărât alegerea unui Birou Politic format din trei membri, având ca secretar cu problemele organizatorice în ţară, pe Willi Roth. Iar Elek Köblös, secretarul general şi David Finkelstein-Fabian au plecat în străinătate pentru pregătirea materialelor necesare convocării congresului, convocare hotărâtă de Comitetul Central şi aprobată de conducerea Internaţionalei Comuniste după ce, în prealabil, în ţară, fuseseră luate mai multe măsuri organizatorice ca: pregătirea conferinţelor regionale; întocmirea proiectului de raport asupra activităţii partidului în perioada august 1924 – august 1926. Elek Köblös va spune la Congresul al IV-lea al partidului din 1928: "Am considerat necesar ca acest raport să fie discutat întâi în organizaţii, apoi în cadrul conferinţelor regionale şi numai după aceasta să fie convocat congresul în străinătate. Şi aceasta în ciuda marilor dificultăţi pe care le avea de înfruntat partidul"[3].

1. "La Correspondance internationale", anul 6, nr.138 din 20 decembrie 1926, p.1756-1757.
2. *Ibidem*, p.1803; vezi pe larg şi cap. II, al lucrării de faţă.
3. Arhiva C.C. al P.C.R., fond 1, mapa 68 din 1928, p.78.

Congresul, însă, nu s-a putut ţine, împotriva acestei acţiuni situându-se conducerea Federaţiei Comuniste Balcanice şi îndeosebi G.Dimitrov[1].

În ianuarie 1927 a sosit în ţară un delegat al Comitetului Executiv al Internaţionalei Comuniste care a comunicat că s-a hotărât înfiinţarea, în străinătate, a unui Birou Politic, format din emigranţi şi a transmis o serie de instrucţiuni derivate din hotărârea cu privire la România. Pentru legătura cu noul birou politic a fost trimis în străinătate Francisc Bucova, care a revenit în ţară numit în funcţia de secretar al Comitetului Central din interior, numire făcută de Federaţia Balcanică, cu avizul Cominternului. El îl înlocuia pe Willi Roth, arestat, şi a funcţionat în paralel cu Solomon Schein, desemnat pentru aceeaşi funcţie de conducerea din ţară. La Congresul al IV-lea, Solomon Schein va aprecia retrospectiv, referindu-se la această practică: "Bineînţeles că noi am respins mandatul pentru că chiar dacă am fi recunoscut în unanimitate Biroul Politic, acesta nu avea dreptul să rezolve această problemă pe care o poate hotărâ numai o plenară a Comitetului Central. Noi nu am putut recunoaşte componenţa menţionată mai sus a Biroului Politic, ca fiind în conformitate cu statutul, pentru că Biroul Politic trebuie să fie ales de către plenara Comitetului Central. Dar aceasta nu s-a făcut. Noi am fost numai informaţi, iar ulterior Biroul Politic se schimba mereu fără ştirea noastră."[2] Din acest birou politic, iniţial, au făcut parte Elek Köblös, David Finkelstein-Fabian (Bela), Victor Tordai, apoi Moscu Kohn (Gheorghe Stoica), Lazăr Aron (Ernst Arnoldi, Alexandru Buican) şi alţii, în anii 1927-1928.

În asemenea condiţii luptele din interiorul partidului comunist au luat proporţii şi l-au adus în pragul dezorganizării totale. O formă de exprimare a acestei frământări s-a concretizat printr-o încordare a relaţiilor dintre Biroul Politic, aflat în străinătate şi Comitetul Central care-şi desfăşura activitatea în ţară. De aceea, s-a convenit asupra convocării unei conferinţe a partidului, desfăşurată sub îndrumarea directă a Cominternului.[3] Crezând în limpezirea lucrurilor, conducerea Cominternului a intervenit şi a convocat ţinerea unei asemenea conferinţe, transformată ad-hoc în congresul al IV-lea al P.C.R. (28 iunie - 7 iulie 1928) apreciind, printr-unul din reprezentanţii săi prezenţi la acea reuniune,

1. *Loc.cit.*, p.79.
2. *Loc.cit.*, p.81.
3. *Loc.cit.*, p.63.

Wilhelm Picker (Martânov), că partidul se află "într-un moment de criză grea şi extrem de puternică", dar, de fapt, era doar "o criză a conducerii"[1]. Unele persoane prezente la reuniune precum, E. Köblös, Solomon Schein, Ştefan Foriş au îndrăznit să afirme că, "o mare vină revine şi Internaţionalei Comuniste care "trebuia să urmărească situaţia din ţara noastră; aici ne-am convins şi mai mult că raportul înaintat Internaţionalei Comuniste a fost nejust".[2] Pe de altă parte, alţi delegaţi, ca Dori Goldstein, cereau un şi mai mare amestec şi "sprijin" al Cominternului. "Ca să putem ieşi din această situaţie - afirma Goldstein - este necesară conducerea politică directă din partea Cominternului, trebuie să evităm diferite curele de transmisie care adeseori se învârtesc în direcţie opusă"[3].

În replică, un delegat, Solomon Schein, spunea: "Această conferinţă (devenită congres - n.n.) a fost convocată de Comintern la cererea Comitetului Central al partidului. Nu am avut nici ordinea de zi, nici proiectele de rezoluţii pe care să le putem discuta şi dezbate. Nu am avut şi nici acum nu avem posibilitatea să ne lămurim în întreaga amploare în problema contradicţiilor politice şi organizatorice care au existat şi există în ţară. Am venit aici ca să folosim această iniţiativă a Internaţionalei Comuniste şi să examinăm cât mai amănunţit situaţia actuală, să adoptăm hotărâri care vor avea o însemnătate provizorie până la congresul care urmează să fie pregătit şi care se va ţine în viitor. Am să vă întreb, tovarăşi, cum aţi fost aleşi? Ca delegaţi la congres sau ca delegaţi la conferinţă? Când aţi fost aleşi s-au adoptat rezo- luţii pentru toate rapoartele? Sunt convins că nu. Chiar dacă au avut loc unele discuţii, ele nu au putut avea caracter de pregătire în vederea congresului". El a cerut răspicat să nu se admită propunerea conducerii Internaţionalei, de transformare a conferinţei în congres[4]. Aceste argumente n-au fost luate în consideraţie de reprezentanţii Internaţionalei Comuniste, între care W.Piecker (Mihailov) şi Bohumil Šmeral, comunist ceh, numit liderul federaţiei balcanice, care au făcut numeroase imputări şi ameninţări.[5]

1. *Loc.cit.*, p.26.
2. *Loc.cit.*, f.162.
3. *Loc.cit.*, f.159-162.
4. *Loc.cit.*, f.13-14.
5. *Loc.cit.*, f.15, 28, 29, 139, 143.

Importantă ni se pare şi altercaţia dintre Lucreţiu Pătrăşcanu (Mironov) şi Bohumil Šmeral – lider al Federaţiei Balcanice şi trimis de Comintern, pentru desfăşurarea congresului. Atunci când s-a discutat rezoluţia în problema naţională, L.Pătrăşcanu a afirmat: "Moldovenii nu reprezintă o naţiune aparte şi din punct de vedere geografic şi istoric moldovenii sunt aceiaşi români ca românii din Moldova. În acest fel, eu consider că introducerea unui astfel de punct fals face şi rezoluţia falsă!" Sărind ca ars, cehul Šmeral a afirmat că moldovenii sunt recunoscuţi ca o naţiune independentă care luptă contra puterii ce o asupreşte şi că "tov. Mironov nu cunoaşte suficient punctul nostru de vedere asupra problemei naţionale, în cazul cel mai bun, dacă asta n-ar fi, aşa cum gândesc eu, atunci aceasta ar reprezenta un mare oportunism de dreapta".[1]

E de menţionat că, participând la lucrările acestui congres al IV-lea al P.C.R., reprezentantul Partidului Comunist Ucrainian, Donenko şi cel al Partidului Comunist din aşa-zisa Republică Autonomă Sovietică Socialistă Moldovenească", Gheorghi Ganev (Badeev), bulgar de origine, făcând aprecieri cu privire la situaţia social-economică a României, la regimul politic de aici, declarau în mod fals, "că nici o altă ţară nu desfăşoară o prigoană bestială, fascistă împotriva clasei muncitoare şi a ţărănimii ca România". Totodată, au vorbit de politica naţională marxist-leninistă a P.C.U.S. şi, în context, de datoria ce ar fi revenit comuniştilor români care sunt "nu numai reprezentanţi ai maselor de muncitori din România, dar şi ai maselor muncitoreşti din regiunile anexate, alipite şi încătuşate de imperialismul român, reprezentanţi ai minorităţilor naţionale care îndură astăzi un jug şi mai greu decât au îndurat în trecut masele muncitoare ucrainiene"[2].

Exista, de asemenea, practica absurdă ca reprezentanţi ai Partidului Comunist Ucrainian să ia parte chiar şi la şedinţele Biroului Politic al C.C. al P.C.R.. La una dintre ele, care s-a ţinut la 10 iunie 1929, având la ordinea de zi problema "Despre relaţiile reciproce dintre C.C. al P.C. (b) din Ucraina şi C.C. al P.C.R. din România" s-au hotărât următoarele: "Biroul Politic al P.C.R. consideră necesar că pe viitor problemele strict principiale care se referă la Bucovina şi Basarabia şi, de asemenea, problemele înlocuirii şi numirii conducerii în aceste două provincii să fie coordonate în prealabil cu C.C. al P.C. (b) U", subliniind că ultima înlocuire a conducerii din Basarabia a avut loc fără coordonare, datorită unei deosebite urgenţe. "Biroul Politic al C.C. al P.C.R. stă pe punctul de vedere al necesităţii de a obţine activişti necesari pentru Basarabia şi Bucovina de la C.C. al P.C. (b) U., în special să roage să fie numit un tovarăş corespunzător pentru munca de secretar al Comitetului regional Basarabia... C.C. al P.C.R. şi C.C. al P.C. (b) U. consideră necesar să primească în mod reciproc informaţii în problemele situaţiei din ţară şi din R.A.S.S.M. [Republica Autonomă Sovietică Socialistă Moldovenească] şi, de asemenea, din ambele partide" – se mai afirmă în acest document, în care partidul "frăţesc" din România era tratat de incompetent[1].

1. *Loc.cit.*, f.357-358.

2. *Loc.cit.*, f.3. Pentru desfăşurarea congresului al IV-lea al P.C.R., vezi pe larg, M.C.Stănescu, *op.cit.*, p.155-175.

*

Revenind la istoria propriu-zisă a Internaţionalei Comuniste, trebuie spuse următoarele: plenara a VIII-a a Comitetului Executiv, ţinută în zilele de 18-30 mai 1927, în afară de probleme ale muncii curente, s-a ocupat de pregătirea şi convocarea congresului al VI-lea al Cominternului, de lupta împotriva aşa-zisului pericol de război, de situaţia diferitelor partide comuniste. La această plenară nu este menţionată prezenţa nici unui reprezentant al Partidului Comunist din România.

*

Cea de-a IX-a Plenară a Comitetului Executiv al Cominternului – ţinută în zilele de 9-25 februarie 1928 – şi-a consacrat atenţia îndeosebi asupra pregătirii imediate a lucrărilor congresului al VI-lea al Internaţionalei Comuniste şi condamnării "opoziţiei troţkiste" din Partidul Comunist (bolşevic) al Uniunii Sovietice.

Din partea Partidului Comunist din România, la lucrările ei a participat Elek Köblös (Balthazar), care a prezentat punctul de vedere al partidului său în legătură cu manifestările "opoziţiei troţkiste" din cadrul P.C. Rus. Această declaraţie a fost citită în plenară de secretarul Federaţiei Comuniste Balcanice, cehoslovacul Bohumil Šmeral, membru al Partidului Comunist din

1. Arhiva C.C. al P.C.R., fond 1, mapa 134 din 1929.

Cehoslovacia[1]. "Partidul Comunist din România proclamă solidaritatea sa cu hotărârile Congresului al XV-lea al P.C. (b) al U.R.S.S., se raliază la caracterizarea dată opoziţiei troţkiste la acest congres şi la ultimele măsuri pe care statul dictaturii proletariatului le-a luat împotriva celor care subminau bazele acestei dictaturi".

După un interval de patru ani, între 17 iulie şi 11 septembrie 1928, la Moscova s-a întrunit al VI-lea congres al Internaţionalei Comuniste. La lucrările sale au participat 532 de delegaţi, reprezentând 65 de partide şi organizaţii din 57 de ţări[2].

Acest congres şi-a concentrat atenţia îndeosebi asupra a două probleme: aşa-zisul pericol de război şi programul Internaţionalei Comuniste.

Partidul Comunist din România a fost reprezentat la acest congres de o delegaţie alcătuită din patru persoane: Vitali Holostenco (Barbu) secretar general al P.C.R. – cu numele conspirativ Petrulescu, E.Köblös (Balthazar) fost secretar general, Imre Aladar (Barcagiu), secretar al Sindicatelor unitare, Iohan Heigel (Stancu) toţi cu drept de vot deliberativ.[3] Unii dintre delegaţi au făcut parte din diferite comisii, iar I.Heigel a fost şi în prezidiul congresului.

Dintre delegaţii români, la discuţii, a participat V. Holostenco*, în legătură cu raportul general al C.E. al Internaţionalei Comuniste prezentat de N.Buharin, în care se făcuseră unele referiri şi la situaţia din România, îndeosebi la problema ţărănească şi la activitatea P.C.R. în rândul maselor de la sate.

Vitali Holostenco, evreu ucrainian din sudul Basarabiei, a locuit în Bucureşti timp de câteva luni, ca student la facultatea de medicină veterinară. Apoi plecase de peste şase ani, necunoscând astfel realităţile din România şi din mişcarea muncitorească

1. "La Correspondance Internationale", anul 8, nr.18, din 27 februarie 1928, pag. 247-248.

2. *10 let Kominterna vî reşeniah i ţifrah* p.146.

3. *Stenograficeskii otcet VI Kongressa Kominterna*, vol.5, Gosudarstvennoe izdatelistvo, 1929, Mockba p.155 (Ca invitat a participat şi Elena Filipescu-Fil ipovici).

*: Vitali Holostenco, născut în comuna Selioglo-Basarabia de sud, a militat în mişcarea muncitorească din România în anii 1919-1920, când a fost arestat şi apoi implicat în procesul anticomunist din Dealul Spirii. După amnistia din 1922, el a părăsit definitiv România. În 1928 era membru al C.C. al P.C. (b) din Ucraina şi activist al Cominternului, care, la congresul al IV-lea al P.C.R., l-a numit secretar general al partidului de aici. În această calitate a participat şi la congresul al VI-lea al Internaţionalei Comuniste.

română. El a făcut o serie de critici nedrepte, devastatoare la adresa conducerii de până atunci a P.C.R., înlocuită deja în bloc la congresul al IV-lea al partidului, din 28 iunie – 7 iulie 1928, ai cărei principali membri, nu peste multă vreme, aveau să fie arestaţi în U.R.S.S. Totodată, s-a referit şi la aşa-zisa problemă naţională, apreciind că România era un stat "multinaţional", din care cauză chestiunea naţională ar fi avut de jucat în ţara noastră un rol deosebit de important.

Referindu-se la situaţia grea internă a P.C.R., V.Holostenco arăta că "o parte din răspunderea pentru aceea că partidul nostru a trecut prin momente extraordinar de grele în dezvoltarea sa trebuie să o poarte şi Federaţia Balcanică, – (secretarul F.C.B. era acum B. Šmeral, în locul lui Gheorghi Dimitrov, temporar căzut în dizgraţie) care nu a fost suficient de elastică, nu a ştiut să se apropie suficient de diferitele partide din Balcani, pentru a îndrepta linia lor, pentru a învinge tradiţiile oportuniste ce au rămas în aceste partide ca moştenire de la social-democraţie"[1], adică n-a fost suficient de dură în aplicarea indicaţiilor Cominternului.

Congresul al VI-lea al Internaţionalei Comuniste a ales un nou Comitet Executiv, alcătuit din 59 de membri plini şi 43 de supleanţi. Din partea P.C.R., în Comitetul Executiv a fost ales Popescu (nume conspirativ neidentificat), membru plin, iar în Comisia Internaţională de control Ştefănescu (Eugen Iacobovici)[2].

Caracteristic pentru contradicţiile ce începuseră a se manifesta în cadrul conducerii Cominternului este faptul că, un an mai târziu, ultimul său preşedinte, N. Buharin, nu va mai lua parte la Plenara a X-a a Internaţionalei, deşi nu fusese debarcat. Iar programul I.C., alcătuit de el, a fost definitivat la congresul al VI-lea din 1928 sub privirea atentă a lui V.M.Molotov, delegat de I.V.Stalin şi Biroul Politic al P.C. (b) Rus, cu misiunea de a urmări introducerea în document a tututor tezelor şi opiniilor formulate de aceştia. A fost începutul sfârşitului acestui valoros gânditor marxist, apreciat de unii că l-ar fi depăşit, la capitolul idei şi pe V.I.Lenin. Metoda utilizată de I.V.Stalin era – cum avea să facă peste un deceniu Boris Ştefanov, păstrând, totuşi proporţiile – de a desfiinţa tot ceea ce se făcuse începând de la Lenin, dar mai ales de a-şi pune în vârful piramidei comuniste

1. *Stenograficeskii otcet VI Kongressa Kominterna*, vol.1, p.295-296.

2. *Ibidem*, vol.5, p.139-140.

mondiale oamenii fideli lui, călcând fără milă şi zâmbind sarcastic peste cadavre a milioane de oameni, inclusiv a foştilor lui tovarăşi. Acum apar în prim plan figuri ca: V.M. Molotov, D.Z.Manuilski, Palmiro Togliatti, Maurice Thorez, Wilhelm Pieck, Gabriel Peri, Clement Gotvald, Ernst Thälmann, M.Kaganovici, păstrând din vechea gardă doar pe cei ce se dovediseră deosebit de docili, cum au fost bulgarii Vasil Kolarov şi Gheorghi Dimitrov sau a liderului Internaţionalei Sindicale Roşii Solomon Lozovski.

În cazul P.C.R., lucrurile s-au petrecut mai simplu: negându-se existenţa acestuia, au fost aduşi alţii, docili, care, până la urmă, şi ei vor avea aceeaşi soartă şi anume de a cădea ulterior în dizgraţie şi o parte de a plăti cu viaţa.

Amplul document abordează o paletă completă a problemelor politice şi social economice ale epocii, în general, într-o manieră stângistă – cu accent pe ideea succesului inevitabil al comunismului în lume, sub conducerea Cominternului, a secţiunilor naţionale, după "modelul" oferit de U.R.S.S.[1].

*

În perioada crizei economice din anii 1929-1933, Comitetul Executiv al Internaţionalei Comuniste s-a întrunit de mai multe ori în şedinţele plenare, cu prilejul cărora a dezbătut problemele curente care confruntau mişcarea comunistă internaţională, situaţia din diferite secţii ale sale, a adoptat o seamă de măsuri politice, tactice şi organizatorice.

Astfel, în zilele de 3-19 iulie 1929, s-a întrunit la Moscova Plenara a X-a a Comitetului Executiv al Internaţionalei Comuniste. Documentele publicate la vremea respectivă în volume speciale, sau în revistele Cominternului, nu semnalează prezenţa reprezentanţilor Partidului Comunist din România la lucrările reuniunii. În schimb, şi la această plenară s-a utilizat practica mai veche ca unele partide – printre care şi cel român – să fie "reprezentate" la dezbateri de militanţi ai altor partide comuniste din Balcani, sau de militanţi ai altor organisme ale Internaţionalei Comuniste [V.Kolarov - Bulgaria, Boşcovici - Iugoslavia, Szanto - Ungaria, de fracţiunea comunistă din Profintern (Internaţionala Sindicală Roşie) ş.a., deşi în acea vreme o parte a

1. "La Correspondance Internationale", nr.141 din 23 noiembrie 1928, p.1597-1615, vezi şi p.1608; 1610; 1611; 1613.

conducerii P.C.R. se afla în emigraţie şi, deci, ar fi putut participa la ea.

Formularea de aprecieri false asupra unor probleme importante cu care era confruntat fiecare partid comunist din acea regiune i-au dus la afirmarea unor grave aberaţii. Astfel, V.Kolarov, referindu-se la regimul politic din România, fie din ignoranţă, fie din rea-voinţă, a prezentat total deformat situaţia din ţara noastră. Oprindu-se asupra formelor de manifestare a fascismului în general el declara: "Există nu numai social-fascism*, dar şi fascism agrar. În ţările agrare noi ne lovim de încercările de formare a unor detaşamente ţărăneşti care au un caracter fascist. În Cehoslovacia, în România noi avem deja forme ale fascismului agrar care foloseşte calea demagogiei în masele ţărăneşti în numele apărării proprietăţii individuale, pentru înfrângerea revoluţiei proletare"[1]. (Aici aluzia era la P.N.Ţ. şi alte partide ţărăneşti.) Mai departe, el a arătat că Parlamentul şi Senatul din România erau organisme purtătoare ale fascismului, pe care se sprijineau burghezia şi moşierimea. De aici trăgea o concluzie falsă că "Lupta cu fascismul, în forma lui social-fascistă, cât şi în forma agrar-fascismului, reprezintă una din sarcinile de conţinut ale partidelor comuniste balcanice"[2].

Într-o formă mai diminuată analizează problema agrară din ţările balcanice şi iugoslavul Boşcovici[3].

*

A XI-a plenară lărgită a Comitetului Executiv al Internaţionalei Comuniste s-a întrunit în zilele de 25 martie - 13 aprilie 1931. În centrul atenţiei acestei reuniuni au stat două probleme principale: analiza adâncirii crizei economice şi creşterea pericolului de război şi de intervenţie militară contra Uniunii Sovietice. În materialele consultate în legătură cu plenara, publicate de revistele Cominternului, nu sunt semnalaţi la lucrările ei reprezentanţi ai Partidului Comunist din România, partid aflat în stare de prăbuşire. Documentele plenarei a XI-a au fost însă publicate de P.C.R., sub formă comentată – de întrebări şi răspunsuri –

*. Prin noţiunea de social-fascism era denumită social-democraţia.

1. *X Plenum ispolkomma Kominterna*, iulie 1929, vipusk pervîi, Gosudarstvennoe izdatelisvto, 1929, p.186.

2. *Ibidem*, p.187.

3. *Ibidem*, p.112-113.

într-o broşură intitulată *Problemele de căpetenie dezbătute de al XI-[lea] Plenum [al] C.E. al I.C. şi sarcinile partidelor comuniste* precum şi în "Buletinul" C.C. al P.C.R., nr.3 din 15 iunie 1931.

În aceste materiale au fost preluate mecanic teze conform cărora social-democraţia din România era considerată, social-fascistă, precum şi că în acea perioadă ţara noastră se pregătea febril pentru o intervenţie militară contra Uniunii Sovietice.

În mod eronat, se aprecia că regimul politic din România îmbrăca o formă mascată a fascismului, că creşterea valului luptei maselor conţinea elemente ale crizei revoluţionare. Cu toate acestea, într-o recenzie făcută pentru emigranţii români din U.R.S.S. asupra conţinutului unor publicaţii comuniste din ţară, printre care şi "Buletinul" C.C., se critica faptul că, în prelucrarea publicată, aceasta n-a apreciat social-democraţia română ca "principal reazim al dictaturii burgheziei" – după cum suna teza respectivă formulată de plenara a XI-a.

*

Întrunită în condiţiile când proporţiile crizei economice atinseseră cote maxime, ca şi precedenta, plenara a XII-a, ţinută în perioada 27 august – 15 septembrie 1932, a dezbătut rapoarte şi informări în legătură cu situaţia internaţională şi sarcinile Comintern-ului, învăţămintele grevelor economice şi luptelor şomerilor, despre războiul din Orientul îndepărtat şi sarcinile comuniştilor faţă de aşa-zisa intervenţie militară antisovietică şi altele.

La această plenară a participat şi o reprezentantă a Partidului Comunist din România, Elena Filipescu-Filipovici (Maria – Maria Cioban), care a avut două intervenţii: una în legătură cu pretinsul pericol de război antisovietic şi alta despre situaţia din mişcarea muncitorească din România şi sarcinile partidului comunist. Într-un limbaj care depăşea cu mult formulele obişnuite utilizate în ţară, ea a insistat la maximum asupra tezei ce definea România ca ţară imperialistă. În cuvântul său, mai aprecia, în mod fals, că România se pregătea cu febrilitate pentru dezlănţuirea unei intervenţii militare împotriva Uniunii Sovietice, socotind-o avantpostul imperialismului occidental la graniţele acesteia şi drept iniţiatoare a frontului antisovietic în ţările dunărene.[1]

1. *XII Plenum I.K.K.I.*, stenograficeskii otcet, tom. III, partizdat, Moskva, 1933, p.38-39.

În cealaltă intervenţie, Elena Filipescu-Filipovici a analizat mai pe larg caracteristicile crizei economice din România, desfăşurarea luptelor muncitoreşti duse în acei ani şi a schiţat optica sa despre direcţiile principale în care P.C.R. ar fi trebuit să acţioneze pentru mobilizarea laolaltă la luptă a tuturor celor exploataţi din ţara noastră. Relevând rolul muncitorilor feroviari în lupta revoluţionară a muncitorimii române din anii 1931-1932, avertiza că: "Lupta muncitorilor ceferişti nu este terminată, ea coace şi poate fi ocazia de mari surprize şi pentru noi şi pentru burghezie"[1], prognoză materializată peste cinci luni, deci, ştia ea ceva!

*

Ultima plenară a Comitetului Executiv al Internaţionalei Comuniste a avut loc în decembrie 1933, unde problema principală dezbătută a fost: fascismul, pericolul de război şi sarcinile partidelor comuniste.

La această reuniune, din partea Partidului Comunist din România a participat Lucreţiu Pătrăşcanu (Grigorescu), care a pus în evidenţă trăsăturile crizei din ţara noastră şi adâncirea contradicţiilor social-politice.[2] Pe fondul acesta, Lucreţia Pătrăşcanu a subliniat tendinţele organizaţiilor şi grupărilor fasciste de a-şi extinde influenţa îndeosebi în lumea satelor, precum şi sprijinul direct primit de acestea din partea hitlerismului, instaurat la putere în Germania. O mare parte a cuvântului său a fost consacrată organizării şi conducerii de către P.C.R. a luptelor economice şi politice ale proletariatului român, care au culminat cu cele ale ceferiştilor şi petroliştilor din ianuarie-februarie 1933. "Cea mai mare parte din luptele economice din România se transformă repede în lupte politice – arăta Lucreţiu Pătrăşcanu. Pe când în 1932 luptele muncitorilor s-au mărginit aproape exclusiv la industria uşoară (pielărie, textile, alimentară), în anul 1933, luptele s-au extins la industria grea." Mai departe, el a arătat că: "Luptele din februarie au fost o încercare serioasă pentru partidul nostru, o încercare din care a ieşit cu onoare". În

1. *Ibidem*, tom II, pag. 99-100; Vezi şi Arhiva C.C. al P.C.R. fond. I, mapele 406 şi 425/1932.

2. *XIII Plenum I.K.K.I.*, stenograficeskii otcet, I, Partizdat Moskva, 1934, p.225-230; Lucreţiu Pătrăşcanu, *Studii economice şi social-politice, 1925-1945*, Bucureşti, 1978, p.185-204.

cuvântul lui Lucreţiu Pătrăşcanu şi-au făcut loc şi aprecieri neadecvate. De pildă, în concordanţă cu linia de până atunci a P.C.U.S. şi Cominternului, a susţinut că în România criza economică se manifesta în continuare, dar cum simultan Stalin afirmase că aceasta fusese depăşită şi începea o depresiune de un fel deosebit, L.Pătraşcu a publicat, la începutul anului 1934, această cuvântare cu adaptarea respectivă. De asemenea, supraestimând rolul Partidului Comunist din România în organizarea unor lupte greviste, el ajungea la o concluzie falsă, atunci când, fără temei, afirma că sarcina imediată pe care P.C.R. trebuia să şi-o pună era "instaurarea guvernului muncitoresc şi ţărănesc, pentru fondarea Republicii Sovietice Române.".

*

Ultima mare reuniune a Internaţionalei Comuniste a fost Congresul al VII-lea, care s-a ţinut la Moscova, între 25 iulie şi 20 august 1935. La lucrările lui au luat parte 510 delegaţi, reprezentând 65 de partide comuniste.

Din partea Partidului Comunist din România a fost prezentă o delegaţie alcătuită din: Boris Ştefanov (Draganov sau Dragu), Nicolae Goldberger (Victor, Ardeleanu), Vanda Nicolschi (Elena Fedorovna Nicolskaia) şi Marcel Pauker (Marin Stepan Semionovici) – cu drept de vot deliberativ; Moise Dubinski (M.Goreţki) şi Manea Erlich (Elena Fedorovna Maicovskaia) – cu drept de vot consultativ.[1] Din cei şase delegaţi, unul era bulgar şi restul evrei, orice comentariu fiind de prisos! Dintre ei, la dezbateri au luat cuvântul bulgarul – român B. Ştefanov – secretarul general de atunci al P.C.R. – la raportul lui W. Pieck despre activitatea C.E. al Cominternului între congresele al VI-lea şi al VII-lea şi N.Goldberger – secretar al C.C. al P.C.R. – la raportul lui G.Dimitrov intitulat: *Ofensiva fascismului şi sarcinile Internaţionalei Comuniste în lupta pentru unitatea clasei muncitoare împotriva fascismului.*

În cuvântul său, Boris Ştefanov, după ce a analizat activitatea P.C.R. dintre Congresele al VI-lea şi al VII-lea ale Cominternului, a menţionat, în acelaşi timp, momentele grele prin care acesta a trecut, îndeosebi în timpul luptelor fracţioniste din anii 1929-1930.[2] Boris Ştefanov a arătat că pentru realizarea frontului

1. Biblioteca Academiei Române, Arhiva istorică, fond X, dosar 1449, vol.1,2.
2. Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr.1, mapa 357 din 1935.

popular antifascist era necesară înlăturarea sectarismului şi schematismului din rândurile partidului.

La rândul său, N. Goldberger a reliefat situaţia politică din România, raporturile dintre diferitele forţe, precum şi posibilităţile concrete existente în vederea realizării frontului popular antifascist în ţara noastră.

De la început, vorbitorul a făcut precizarea că în România nu era instaurată în acea perioadă o dictatură fascistă, ceea ce corecta aprecierile anterioare referitoare la regimul politic din ţara noastră, făcute în documente ale P.C.R. începând cu cele ale congresului al V-lea.[1]

Oprindu-se asupra diferitelor partide politice el a afirmat că fiecare trebuie tratat diferenţiat, îndeosebi după atitudinea faţă de fascism.

O atenţie deosebită a fost acordată în cuvântare raportului dintre P.C.R. şi Partidul Naţional-Ţărănesc, posibilităţii colaborării cu masa membrilor acestui partid, cu unele cadre mijlocii şi chiar conducătoare în lupta împotriva pericolului fascist.

La sfârşitul lucrărilor, Congresul al VII-lea al Cominternului a ales noul Comitet Executiv, alcătuit din 46 de membri plini şi 33 de supleanţi. Din partea P.C.R., ca membru plin a fost ales Boris Ştefanov.[2]

În lumina unora din indicaţiile mai responsabile ale acestui congres, în perioada următoare, P.C.R. a reuşit să obţină o serie de succese în colaborarea cu forţe şi personalităţi politice democrate, cum au fost înfrângerea cercurilor fasciste şi reacţioare în alegerile parţiale din 1936, din judeţele Mehedinţi şi Hunedoara şi în 1937, în alegerile pentru consiliile judeţene la Ploieşti, Cluj, Iaşi, Bihor etc. Ba a avut şi sclipirea ca în aceste momente grele din 1938-1940, comuniştii să cheme poporul la rezistenţa armată, declarându-se gata "să apere cu arma în mână independenţa României, dacă ţara noastră va fi silită să ducă un război naţional de apărare contra imperialismului fascist".[3]

După acest congres, temporar, Cominternul şi secţiile sale păreau că îşi schimbă metodele dure, lăsând loc iniţiativelor constructive, necesare cualizării efective a forţelor interesate în lupta antifascistă şi a pericolului de război. Dar acestui curs nu i-a fost dat să aibă viaţă lungă, căci nimeni nu intuia mutările

1. *Loc. cit.*, mapa nr.208 din 1935.
2. "Kommunistieskii Internaţional," nr.23-24, din august 1935, p.159.
3. Biblioteca Academiei române, Arhiva istorică, cota A XIII-a.

făcute pe tabla de şah de omul cu lulea, care lucra şi bea noaptea şi dormea ziua. Astfel, acesta avea să ordone cea mai cumplită teroare roşie, de astă dată nu împotriva "duşmanilor de clasă", ci, din nou împotriva tovarăşilor săi de partid şi de idei de acasă şi de aiurea. Paranoicul, sprijinit de A.I.Vaşinschi, Iagoda, Ejov şi alţii de teapa lor, a trimis, în câţiva ani – 1937-1941 – peste un milion şi jumătate de oameni nevinovaţi în faţa plutonului de execuţie, plus alţii tot aşa de mulţi şi nevinovaţi în lagărele imensei Siberii, în minele sale de plumb şi cărbune, în pădurile nesfârşite şi virgine, de unde puţini supravieţuitori s-au reîntors. Aceasta a fost al treilea uriaş val de omucideri în masă după lovitura de stat din 25 octombrie 1917. Primul se consumase în anii 1917-1922, în timpul revoluţiei şi războiului civil, când au pierit 20 milioane de oameni. Cel de-al doilea în anii 1929-1933, când milioane de ţărani gospodari, declaraţi culaci (chiaburi) şi intelectuali, au fost implicaţi în "procesele industriale", au plătit şi ei cu viaţa pentru acuzaţii false, imaginare. Însă rădăcinile celui de-al treilea val încep din 1923. Dându-şi seama că nu are nici calităţile intelectuale, nici trecutul revoluţionar de primă mărime, pentru a ocupa scaunul de şef al partidului şi Rusiei Sovietice, (Lenin fiind în pragul dispariţiei ca urmare a bolii contactate în tinereţe şi a rănii cauzate de împuşcătura Dvoirei Kaplan de la Petersburg din 1918), crudul gruzin, fost agent informator al ohranei ţariste (poliţia rusă), trece la îndepărtarea şi apoi eliminarea fizică a propriilor tovarăşi, deveniţi, după el, adversari ai partidului şi trădători ai revoluţiei. Campania începe în 1923, cu Leon Davidovici Braunştein – Troţki, pe care, până la urmă îl trimite în exil, unde îl asasinează în 1939 şi Cristian Racovski. Urmează alţi lideri de marcă precum Karl Radek, Felix Edmundovici Djerjinski, Mihail V.Frunze, Gheorghi Zinoviev, Nicolai Buharin, Kamenev şi mulţi alţii. Acţiunea sa era în plină desfăşurare când, la mijlocul anilor 30, se remarcă plenar pe firmamentul vieţii politice sovietice Serghei Mironovici Kirov, primul secretar al regiunii Leningrad şi membru în biroul politic, adeptul democratizării vieţii de partid şi de stat, a cărui poziţie îl deranja tot mai mult pe Stalin. La aceasta s-a adăugat scânteia care a aprins vâlvătaia: congresul al XVII-lea al P.C.U.S. din 1935. La terminarea cuvântării sale, Kirov este aplaudat frenetic. Dar omul cu ochii mici, mijind, priveşte şi hotărăşte că împotriva acestuia trebuiesc luate măsuri urgente şi drastice. Şi, ca şi când toate acestea n-ar fi fost suficiente, cu prilejul numărării voturilor pentru membrii noilor organe superioare de partid, Kirov are cele mai multe, în timp ce Tătucul popoarelor nu întrunise nici minimul necesar spre a fi ales. Situaţia se agrava. În privinţa rezultatului votului a fost simplu: a fost falsificat şi s-a rezolvat. Mai rămânea Kirov. Proiectul rezolvării "cazului" s-a făcut şi, nu după mult timp, cu totul întâmplător, acesta este asasinat de "duşmanii socialismului" (citeşte agenţii N.K.V.D.); însoţitorii lui, la rândul lor, vor plăti şi ei cu viaţa pentru a se şterge urmele crimei. De-abia acum declanşează Stalin planul său diabolic. Sunt arestaţi aproape toţi delegaţii la congres, pentru diverse vini, judecaţi şi executaţi ca duşmani ai partidului şi statului sovietic, ca troţkişti. Era doar semnalul. În februarie – martie 1937 se desfăşoară lucrările unei lungi plenare a P.C.U.S. care "constată" că peste tot – în partid, în organismele de stat şi militare – s-a strecurat un număr mare de troţkişti care trebuiau lichidaţi. Primii arestaţi şi aduşi în faţa tribunalelor militare au fost fondatori ai partidului bolşevic, participanţi de elită la revoluţie. Apoi caracatiţa şi-a extins tentaculele până în colhozuri. Aproape ca ceva firesc, în această acţiune nefirească, a fost implicat Cominternul şi secţiunile sale naţionale, ai căror mulţi lideri se aflau în Rusia Sovietică, acei nefericiţi ai soartei care, ani în şir, îşi blamaseră ţara de obârşie şi, cu misiuni, sau de frică se aciuaseră în patria lor cea dragă – proletară. Ei au plătit cu viaţa fanatismul lor comunist şi iubirea nemărginită faţă de patria socialismului victorios şi de conducătorul popoarelor. De aceea, în faţa plutoanelor de execuţie, mulţi mureau strigând "Trăiască tovarăşul Stalin!". Mulţi deportaţi, scăpaţi în mod miraculos, uitând tragedia lor şi a celor iubiţi, afirmau dezarmant ulterior: "şi totuşi eu iubesc Uniunea Sovietică", toţi fiind convinşi că tătuca, dacă ar fi ştiut, nu s-ar fi întâmplat aceste tragedii.

Numărul şi numele victimelor provenite din România nu se cunoaşte şi poate nu se va şti niciodată. Câţiva, majoritatea vârfuri, executaţi, vom menţiona: Elena Filipescu-Filipovici, Elek Köblös, David Finkelstein-Fabian, Marcel Pauker, Gelbert Moscovici (Ghiţă Moscu, Al. Bădulescu), Timotei Marin, Vitali Holostenco, Dori Goldştein, Ecaterina Arbore-Ralli, Cristian Racovski, Eugen Rozvan, Al. Dobrogeanu-Gherea, Dumitru Grofu, Imre Aladar, Manea Erlich, Alter Zalic, Isac Kanton (I.Dicescu-Dik), Vasile Popovici, Jaques Koniţ, Izo Iţcovici (Albinescu), Leon Lichtblau, Alexander Danieluk-Ştefanski

(Gorn), Petre Zissu, Moise Dubinski şi mulţi alţii. (După cum se vede, din cinci secretari generali, plus Elena Filipescu, într-un fel deţinătoare şi ea a acestei funcţii, din perioada 1921-1940, trei au fost executaţi acolo.) Paşaportul spre fericirea de pe lumea cealaltă l-a făcut vechiul lor tovarăş, ascetul Boris Ştefanov, deţinătorul funcţiei supreme în P.C.R. între 1935 şi 1940.

Apoi, după 1956, dacă cineva a cerut organelor de partid şi de stat sovietic o reabilitare, pentru fiecare victimă s-a eliberat o foaie de hârtie de o jumătate de coală, conţinând 7-8 rânduri, formulate sec. În răspuns se afirmă că persoana respectivă a fost reabilitată post mortem, dar nu se explică nici cauza, nici data condamnării la moarte, sau locul execuţiei. La atât s-a redus zbaterea lor pentru cauza comunismului, dragostea neţărmurită pentru patria socialistă biruitoare şi părintele asupriţilor de pretutindeni.

După cum se poate observa, ca urmare a faptului că secretar general al P.C.R. a fost – între anii 1934-1940, bulgarul Boris Ştefanov, printre cei ucişi n-a fost nici un bulgar. Este, de fapt, perioada "bulgarizării" conducerii acestui partid*. Însuşi Boris Ştefanov era gata să fie executat în 1940, pentru că publicase, după încheierea pactului criminal Molotov – Ribentrop, un articol de pe poziţii antifasciste, dar a fost salvat de prietenul său Gheorghi Dimitrov, secretarul general al Internaţionalei Comuniste, cel care, de fapt, îl numise, la sfârşitul lui 1934, în această funcţie. Dimitrov l-a pus să scrie repede un nou articol în care să condamne pe imperialiştii anglo-francezi care pregăteau războiul contra celor doi semnatari ai pactului din 23 august 1939. Ceea ce, comunistul habotnic şi rigid a şi făcut.

*. În perioada interbelică, în privinţa componenţelor naţionale ale P.C.R. se disting următoarele etape:

1) 1921-1924 – se menţine un relativ-echilibru naţional şi al reprezentării din regiunile istorice (Gheorghe Cristescu secretar general);

2) 1924-1928 – maghiarizarea acestor organisme (Elek Köblös – secretar general);

3) 1928-1930 – infuzie evreiască, mai ales din Basarabia (Vitali Holostenco – secretar general);

4) 1931-1934 = o uşoară atenuare a situaţiei anterioare, în favoarea repromovării unor români (polonezul Alexandr Danieluk-Ştefanski [Gorn] – secretar general 1932-1934, (ajutat nemijlocit de soţia sa Elena Filipescu-Filipovici) – 1930-1934;

5) 1935-1940, bulgarizarea amintită cu Boris Ştefanov secretar general. După război, mai mulţi lideri de origine bulgară din P.C.R. au mers acasă, la Sofia, ajungând demnitari; între ei Dimităr Ganev preşedintele statului bulgar.

În contextul triumfului nazismului, când fascismul german atacase şi subjugase numeroase ţări din Europa, în urma pactului criminal Molotov-Ribentrop din 23 august 1939, în activitatea Cominternului şi-au făcut din nou loc practicile vechi de amestec grosolan în treburile interne ale partidelor comuniste din diferite ţări. În acest sens se înscriu şi Directivele Internaţionalei Comuniste, din 1940, date Partidului Comunist din România în care, în loc să se aprecieze lupta dusă contra hitlerismului, i se aduc aspre blamări pentru activitatea desfăşurată contra agresiunii naziste[1].

În timpul celui de-al doilea război mondial situaţia din diferite ţări s-a complicat şi mai mult; ea demonstra cu claritate anacronismul şi incompatibilitatea conducerii mişcării comuniste internaţionale dintr-un centru. Pornind de la această realitate istorică şi ţinându-se seama de cererea aliaţilor ca Internaţionala Comunistă să fie dizolvată, aceştia având serioase temeri faţă de existenţa ei după război, la 15 mai 1943, Prezidiul Comitetului Executiv al Internaţionalei Comuniste a adoptat hotărârea autodizolvării Cominternului. Această hotărâre istorică a fost supusă aprobării tuturor partidelor comuniste, secţii ale forului internaţional. La ultima sa şedinţă, din 8 iunie 1943, Comitetul Executiv al Internaţionalei Comuniste a luat cunoştinţă de aprobarea acestei propuneri de către toate secţiile şi a hotărât ca, începând de la 10 iunie, Cominternul, organism comunist mondial, care produsese atâtea dureri şi nedreptăţi istorice, să-şi înceteze existenţa oficială. Din partea Partidului Comunist din România hotărârea de autodizolvare a Internaţionalei a III-a Comuniste a fost semnată de Ana Pauker.

După o lungă incursiune în istoria Internaţionalei Comuniste care, chipurile, "înfăptuise", de-a lungul celor 24 ani de existenţă, numai lucruri bune, uitând nenumăratele sale fărădelegi, în final, semnatarii hotărau:

"A dizolva Internaţionala Comunistă ca centru de conducere al mişcării muncitoreşti internaţionale, eliberând secţiile Internaţionalei Comuniste de obligaţiile decurgând din regulamentele şi deciziile congreselor Internaţionalei Comuniste.

Prezidiul Comitetului Executiv al Internaţionalei Comuniste face un apel Internaţionalei Comuniste de a-şi concentra forţele pentru sprijinirea prin toate mijloacele şi pentru participarea activă la războiul eliberator al popoarelor şi al statelor coaliţiei

1. Arhiva C.C. al P.C.R., fond 1, mapa 211 din 1943, fila 169.

antihitleriste, pentru cea mai grabnică înfrângere a duşmanului de moarte al muncitorilor – a fascismului german şi a aliaţilor şi vasalilor săi.

Membrii Prezidiului Comitetului Executiv al Internaţionalei Comuniste: Dimitrov, Gotwald, Jdanov, Kolarov, Koplenig, Kuusinen, Marty, Pieck, Thorez, Florin, Ercoli.

La prezenta hotărâre au aderat următorii reprezentanţi ai partidelor comuniste: Bianco (Italia) Dolores Ibarruri (Spania); Lehtinen (Finlanda), Ana Pauker (România), Rakosi (Ungaria). Moscova, 15 mai 1943."

Pe de altă parte, I.V. Stălin dădea şi el un interviu corespondentului şef al agenţiei Reuter la Moscova, King, la 21 mai 1943. În esenţă, el a spus că autodizolvarea Cominternului s-a făcut pentru "a demasca hitlerismul care spune că U.R.S.S. se va amesteca în treburile altor state", pentru a demonstra că "partidele comuniste nu acţionează la ordin din afară şi pentru uşurarea luptei patrioţilor din diferite ţări, indiferent de orientările lor politice, de a uşura înfăptuirea alianţei democratice a popoarelor ceea ce va servi la consolidarea frontului unic al aliaţilor."

În legătură cu acest eveniment, în iunie 1943, Comitetul Central al Partidului Comunist din România a adoptat o hotărâre de aprobare, în care, printre altele, se spunea: "Dizolvarea Internaţionalei Comuniste uşurează munca partidului" şi că prin aceasta au fost înlăturate ultimele greutăţi din calea unirii tuturor forţelor democratice ale ţării în frontul unic naţional al poporului român împotriva cotropitorilor hitlerişti.[1]

Credem că, în realitate, Cominternul nu a murit niciodată. În acest sens, istoria postbelică, scrisă cu sânge sub cizma bolşevică, a cunoscut chiar reapariţia ei temporară la suprafaţă, tot ca un centru internaţional mondial, sub firma de Cominform.

1. Pentru actul autodizolvării Cominternului, vezi pe larg; Biblioteca Academiei Române, Arhiva Istorică, cota Ab XXVII-i.

Capitolul 2

FILIERA COMUNISTĂ BALCANICĂ (1920-1936)

Ideea conlucrării între popoarele din Balcani, într-o formă sau alta, împotriva marilor imperii cotropitoare vecine (otoman, rus, habsburgic) are rădăcini adânci în istorie. Formele şi metodele de colaborare au evoluat potrivit epocilor şi evenimentelor istorice. Această tradiţie a fost preluată şi de mişcarea socialistă din ţările respective la sfârşitul secolului XIX şi mai ales la începutul secolului al XX-lea. Atunci, partidele socialiste şi social-democrate, organizaţiile muncitoreşti de aici au pornit de la ideea unirii potenţialelor economice şi politice la nivelul regional în scopul creării unei forţe capabile să înlăture pericolul extern amintit şi să asigure independenţa politică şi economică a statelor respective. Aşa s-a născut, în mişcarea socialistă balcanică, teza federalizării statelor respective. Într-adevăr, succesiv, în anii 1907 (când s-a creat Federaţia Socialistă Balcanică), 1909, 1910, 1911, 1912 şi 1915 (Bucureşti), s-au desfăşurat diferite reuniuni balcanice.

Reapariţia publică a federaţiei s-a făcut la începutul anului 1919, cu prilejul întemeierii Internaţionalei a III-a, Comuniste. Astfel, după cum s-a arătat, între cele opt partide şi organizaţii marxiste care au semnat manifestul-apel din 25 ianuarie 1919, de convocare a congresului mondial, s-a aflat şi Federaţia Socialistă Balcanică, prin Cristian Racovski. La acest congres federaţiei i s-au acordat 3 voturi deliberative.[1]

La 13 ianuarie 1920, la Sofia, s-a desfăşurat cea de-a III-a conferinţă oficială a F.S.B. care, prin hotărârile adoptate, va deveni conferinţa de constituire a Federaţiei Comuniste Balcanice. La lucrările sale au luat parte: Partidul Comunist Bulgar (socialiştii strâmţi" – tesneacii) Partidul Muncitoresc-Socialist

1. *Pervîi Kongress Kommunisticescovo Internaţionala*, Partinnoe izdatielistvo, Moskva, 1919, p.249.

(comuniştii) din Iugoslavia, Partidul Muncitoresc Socialist din Grecia şi Partidul Socialist din România. Însă trebuie spus că întreaga istorie a acestui organism regional balcanic va fi marcată de prezenţa în fruntea sa a mai multor comunişti bulgari care, paradoxal, în privinţa ţării şi poporului lor, nu vor aplica principiile "internaţionaliste" false şi nici nu se vor baza pe teza lui Marx că "muncitorii n-au patrie", ci vor apăra "cauza" Bulgariei ca "ţară învinsă în primul război mondial" – adică de victimă a imperialismului, negând toate structurile noi ale statelor naţionale vecine.

Această reuniune a hotărât transformarea F.S.B. în Federaţia Comunistă Balcanică şi aderarea sa la Internaţionala Comunistă. În acest scop, a adoptat două rezoluţii: 1. *Cu privire la sarcinile partidelor comuniste şi socialiste din Balcani*; 2. *Cu privire la aderarea Federaţiei Comuniste Balcanice la Internaţionala Comunistă*.

În mod fals, primul document aprecia că în urma războiului mondial popoarele balcanice nu şi-au rezolvat unirea şi eliberarea naţională şi că, datorită politicii Antantei, şi-au pierdut autonomia şi independenţa, ajungând în stare de înrobire politică.

Se mai afirma că în noua situaţie, numai revoluţia proletară poate asigura dezvoltarea forţelor de producţie şi le va elibera de dominaţia economică şi politică a Antantei. În primul document, intitulat *Cu privire la sarcinile partidelor comuniste şi socialiste din Balcani*, se arăta: "În urma războiului mondial, popoarele balcanice nu numai că nu au realizat unirea şi eliberarea naţională, nu numai că nu au realizat problemele naţionale şi nu au înlăturat cauzele vrajbei reciproce, dar au ieşit din acest război secătuite din punct de vedere economic, falimentare cu totul şi subordonate politiceşte marilor puteri imperialiste ale Antantei în condiţiile care ascundeau în sine noi motive de învrăjbire şi războaie. Pentru toate popoarele balcanice a devenit clar că, datorită războaielor, în loc să dobândească unirea naţională, aşa cum îi încredinţau burgheziile naţionale guvernante, acestea au ajuns numai la pierderea autonomiei şi independenţei lor, la înrobirea politică, la starea de foamete şi sărăcie în rândul maselor muncitoare [...]

Eliberarea popoarelor balcanice de sub dominaţia politică, financiară şi economică a imperialismului Antantei, eliberarea şi unirea lor naţională, crearea condiţiilor pentru dezvoltarea forţelor lor de producţie sunt posibile numai pe calea revoluţiei proletare, sunt posibile numai prin unirea în cadrul Republicii Socialiste Sovietice Balcanice.

De aceea, conferinţa Federaţiei Comuniste Balcanice declară că numai revoluţia proletară şi dictatura proletariatului, cu organizaţia sa de soviete de deputaţi ai muncitorilor, ţăranilor şi ostaşilor roşii vor elibera ţările balcanice de orice asuprire şi le vor oferi posibilitatea autodeterminării libere, unindu-le în cadrul Republicii Socialiste Sovietice Balcanice" /.../[1].

În încheiere, conferinţa hotăra:

"1 – Federaţia Comunistă Balcanică, formată din partidele comuniste şi socialiste din Bulgaria, Serbia, Grecia şi România aderă la cea de-a III-a Internaţională Comunistă şi constituie secţia sa balcanică, care acceptă principiile şi metodele luptei de clasă revoluţionare şi ale dictaturii proletare, bazate pe sovietele de muncitori, ţărani şi soldaţi.

2 – Federaţia Socialistă Balcanică, aşa cum s-a numit până acum uniunea partidelor comuniste şi socialiste balcanice, se va numi în viitor Federaţia Comunistă Balcanică". De remarcat că, înconcepţia liderilor necontestaţi bulgari, această fantezistă uniune statal-balcanică ar fi trebuit să se grupeze în jurul Bulgariei şi chiar capitala acestei federaţii ar fi trebuit să fie oraşul Sofia.

Al doilea document, intitulat: *Cu privire la aderarea Federaţiei Comuniste Balcanice la Internaţionala Comunistă*, conţine o seamă de aprecieri, multe eronate, referitoare la situaţia şi sarcinile mişcării muncitoreşti internaţionale. Astfel, între altele, aprecia că "în viitorul apropiat urmează să aibă loc revoluţii socialiste proletare inevitabile în ţările avansate ale Europei", că într-o asemenea situaţie revoluţionară internaţională, partidele comuniste din Balcani au ca una din sarcinile principale "să acorde sprijin pe toate căile Republicii Sovietice Socialiste Ruse şi apropiatei revoluţii proletare din Europa."

De aici se trăgea concluzia fantezistă că o asemenea perspectivă înfăptuită "va determina partidele comuniste şi socialiste balcanice ca, în scurt timp, să cucerească în mâinile lor puterea politică şi, instaurând dictatura proletariatului şi a maselor sărace, bazată pe sovietele de muncitori, ţărani şi soldaţi, să creeze Republica Sovietică Socialistă Balcanică."

Luând în consideraţie evoluţia situaţiei revoluţionare şi crearea Internaţionalei Comuniste – menită să asigure "triumful revoluţiei proletare", conferinţa hotăra, din nou că Federaţia Comunistă Balcanică aderă la cea de a III-a Internaţională Comunistă şi constituie secţia sa Balcanică".

1. Kommunisticeskii Internaţional", nr.12 din 1920, p.2215-2218.

Slaba activitate din anul 1920 a federaţiei a determinat convocarea unei consfătuiri care a avut loc în zilele de 24-28 februarie 1921, la Viena. Au participat: V.Kolarov şi Gh. Dimitrov (P.C. din Bulgaria), Clemencici, Tviici şi Milcici (P.C. din Iugoslavia), Valeriu Marcu şi Al. Dobrogeanu-Gherea (P.S. din România). P.S.M. din Grecia nu a putut trimite delegaţi. Au mai fost prezenţi, ca invitaţi, Vortgein (P.C. din Austria), G.Lucacs (P.C. din Ungaria) şi doi reprezentanţi din partea C.E. al Cominternului.

Dintre vorbitori s-au remarcat din nou V.Kolarov, unul din preşedinţii consfătuirii, Clemencici şi conspirativul "A", din partea C.E. al I.C.

Între altele, în mod stupid, V.Kolarov a subliniat că: "Din păcate, F.C.B. nu există încă practic." Iar reprezentantul C.E. al Cominternului, conspirativul "A", ce apare în postura de instructor pentru Balcani, declară sentenţios că: "Este necesar ca în Balcani să fim gata de luptă cu Antanta."

Iar V.Kolarov, revenind, spunea că trebuie să se pornească de la următoarele considerente: în primul rând, ţările din Balcani reprezintă un tot unitar economic; toate folosesc una şi aceeaşi Mare Egee (sic!), care este cea mai convenabilă pentru ele; în al doilea rând, din punct de vedere etnografic, aceste ţări sunt strâns legate între ele şi problemele naţionale şi altele pot fi, ca de exemplu cea macedoneană, dobrogeană şi altele, rezolvate numai în cadrul Federaţiei Comuniste Balcanice; în al treilea rând, toate aceste ţări se găsesc aproape la acelaşi nivel de cultură şi, în sfârşit, în al patrulea rând, nu se pot organiza acţiuni revoluţionare în una din aceste ţări fără coordonarea tuturor forţelor şi ajutorul celorlalte ţări."[1]

În proiectul de statut, dezbătut cu acest prilej, se stipula: "Comitetul Executiv al Federaţiei Comuniste Balcanice are dreptul de conducere şi control asupra întregii activităţi a Federaţiei Comuniste Balcanice, precum şi asupra activităţii secţiilor Internaţionalei Comuniste care intră în componenţa acesteia, deoarece această activitate se află în legătură cu scopurile şi sarcinile Federaţiei Comuniste Balcanice, ghidându-se, totodată, după toate hotărârile şi directivele Comitetului Executiv şi Congresului Internaţionalei Comuniste. [...]

Comitetele centrale ale secţiilor Cominternului care intră în componenţa Federaţiei Comuniste Balcanice sunt obligate să prezinte, prin Secretariatul Comitetului Executiv al Federaţiei

1. Kommunisticeskii Internaţional", nr.16 din 1921, p.4333-4335.

Comuniste Balcanice, rapoarte despre activitatea lor. În proiectul de statut se mai arăta:

"a) Federaţia Comunistă Balcanică, secţiune regională a Cominternului reprezintă, o parte a lui şi toate hotărârile şi dispoziţiile acestuia din urmă sunt obligatorii pentru ea.

b) Urmare a acestei situaţii, organele Federaţiei Comuniste Balcanice şi anume: Conferinţa Comunistă Balcanică şi Comitetul Executiv al Federaţiei Comuniste Balcanice se află în legătură directă cu Internaţionala Comunistă şi Comitetul Executiv al acesteia şi transpun în viaţă hotărârile şi dispoziţiile lor.

c) Hotărârile şi dispoziţiile Federaţiei Comuniste Balcanice şi ale Comitetului Executiv al Federaţiei Comuniste Balcanice sunt obligatorii pentru fiecare secţie a Cominternului care face parte din Federaţia Comunistă Balcanică."[1]

Acest *proiect de statut*, publicat de "Kommunisticeskii International", în numărul 16 din 1921, a fost dezbătut şi adoptat la cea de-a doua Conferinţă a F.C.B., ţinută la Sofia, în zilele de 4-6 mai 1921, în preajma congresului P.C. Bulgar, cu participarea reprezentanţilor celor patru partide componente.[2]

Din documentele de care dispunem, nu cunoaştem numele reprezentanţilor români prezenţi acolo. Presupunem, totuşi, că din partea P.S.R. au participar G.Moscovici (Al.Bădulescu, Ghiţă Moscu) şi Aron Lazăr (Ernest Arnoldi-Al.Buican), ambii activând în emigraţie, la Moscova şi respectiv la Sofia.[3]

Adoptarea statutului a marcat încheierea procesului de clădire organizatorică şi de stabilire a sarcinilor politice ale Federaţiei Comuniste Balcanice.

Multe dintre articole erau însoţite de observaţii dar nu se deosebeau esenţial de proiectul citat.

Comitetul Executiv Balcanic se compunea din 20 delegaţi, câte 5 de fiecare partid component; votul în conferinţă se făcea "nu pe secţiuni, ci pe delegaţi" iar hotărârile se luau cu majoritatea de voturi din cei prezenţi. "Deciziile conferinţei sunt obligatorii pentru toate secţiunile federaţiei". Cele câteva prevederi ale primului articol relevă caracterul rigid şi dreptul F.C.B. de a da directive obligatorii, iar aceasta trebuia să-şi elaboreze documentele "în marginile hotărârilor şi directivelor I.C."

1. "Kommunisticeskii Internaţional", nr.16 din 1921, p.4335-4338.

2. "Socialismul", nr.163 din 29 iunie 1922.

3. Pentru prezentarea acestui document vom utiliza pasaje din textul intitulat *Statutele Federaţiei Comuniste Balcanice*, apărut în "Socialismul", organ al P.C. din România, nr.16 din 25 februarie 1923.

În ceea ce priveşte sistemul organizatoric, documentul adoptat preciza:

"19. În cazurile în care convocarea de şedinţe extraordinare ale Comitetului Executiv sunt cu neputinţă, chestiunile importante, care nu suferă amânare, vor fi rezolvate de către secretarii F.C.B. şi Comitetul Central al partidului din ţara în care se găseşte secretariatul.

20. Secretarul ţine actele Comitetului Executiv, aduce la îndeplinire hotărârile lui şi duce corespondenţa acestuia. El organizează serviciul de informare al F.C.B. şi întreţine legătura între federaţie şi fiecare secţiune în parte, cum şi dintre dânsa, celelalte partide şi I.C. El pregăteşte piesele justificative pentru şedinţele Comitetului Executiv şi distribuie acestuia raportul asupra activităţii lor Comitetului Executiv.

21. Comitetele centrale ale partidelor comuniste balcanice sunt obligate să raporteze asupra activităţii lor Comitetului Executiv prin secretarul acestuia. [...]"

Articolele 24, 25 şi 26 statuau raporturile dintre F.C.B. şi Internaţionala Comunistă în modul următor: "F.C.B., ca federaţie a secţiunilor I.C., constituie un organism al I.C. şi, ca atare, toate hotărârile şi deciziile I.C. sunt obligatorii şi pentru dânsa. Organele F.C.B. stau în legătură directă cu I.C. şi Comitetul ei Executiv şi aplică hotărârile şi deciziile ei".

"Aceste statute sunt supuse aprobării Comitetului Executiv al I.C." – se mai afirmă în document.

Trebuie să menţionăm că o asemenea organizaţie regională, în cadrul Cominternului mai exista în acea vreme, doar pentru Scandinavia. Apoi în această zonă s-au mai creat, Biroul de Vest (W.E.B.) şi Biroul pentru Europa Centrală (M.E.B.) în Europa şi o regională în Australia.

După cum se ştie, în afară de federaţia balcanică, pe lângă C.E. al I.C., funcţiona încă un organism regional: Secretariatul Politic pentru Balcani al C.E. al Cominternului, la care fiecare partid avea un reprezentant. Este vorba de Secretariatul balcanic, cu atribuţii politico-financiare şi organizatorice. El îşi avea sediul la Moscova.

Toate acestea conduc la câteva concluzii principale: F.C.B. a fost un organism comunist regional al Cominternului, care a căutat să impună şi să imprime partidelor comuniste membre principiile organizatorice şi ideologice ale Internaţionalei Comuniste. În conformitate cu orientările cuprinse în documentele şi directivele C.E. al I.C., ale congreselor, plenarelor, conferinţelor etc. ale Cominternului, F.C.B. a reprezentat şi a apărat pe toate

căile interesele U.R.S.S. în Balcani. De aceea, ea a desfăşurat o campanie permanentă şi deosebit de virulentă împotriva statelor fostei Antante, respectiv a Angliei şi Franţei în special care, în general, aveau influenţă în această zonă.

În iulie 1921, s-a ţinut a treia conferinţă a F.C.B.. Ea a pus bazele Federaţiei Comuniste Balcanice de Tineret, despre care nu dispunem de alte date.

*

În zilele de 14-17 iunie 1922, la Sofia, s-a desfăşurat a IV-a conferinţă a Federaţiei Comuniste Balcanice, la care au participat reprezentanţi ai partidelor comuniste din Turcia, Iugoslavia, Grecia, Austria, P.C. Rus şi Miliutin (Comintern). Din partea P.C. din România au participat Marcel Pauker, Gheorghe Tănase, Gelbert Moscovici (Ghiţă Moscu, Al. Bădulescu), Aron Lazăr (Ernst Arnoldi, Alexandru Buican) ş.a. În rezoluţiile cu privire la situaţia din Balcani, despre România, se afirma:

"Pentru a preîntâmpina revoluţia ţăranilor iobagi [sic!], care, îndată după război, devenise de neînlăturat, boierii şi capitaliştii români au fabricat o reformă agrară, prin care marii proprietari de pământ cedează ţăranilor o parte din pământ, în schimbul unei plăţi grase. Prin aceasta ţăranii trec de sub exploatarea boierilor sub aceea a băncilor. Din această reformă agrară care, în realitate, nu e altceva decât o speculă în stil mare, cei ce trag profitul cel mai mare sunt boierii şi capitaliştii. Numai unui mic număr de ţărani i-a fost de-un adevărat folos pământul căpătat, cea mai mare parte, [a ţăranilor – n.n.] însă, nu poate fi eliberată din iobăgie, decât prin exproprierea actuală". [...] Chestiunea eliberării naţionale nu poate fi rezolvată decât prin revoluţia proletară, care va constitui Republica Socialistă Federativă a Sovietelor din Balcani.

Antanta a reunit noile state balcanice şi dunărene, formate de pe urma desfacerii monarhiei habsburgice, într-un bloc – al Micii Antante – compuse din Iugoslavia, România şi Cehoslovacia, l-a pus sub completa ei dependenţă, îndreptându-l nu numai împotriva Ungariei şi Germaniei, ci mai ales împotriva Rusiei. Antanta mai împinge în aceeaşi direcţie şi pe celelalte state din sud-est, sau din Balcani, cum ar fi: Ungaria, Polonia şi Bulgaria, pe care le-a legat între ele şi cu statele Micii Antante printr-o serie de tratate secrete, ce au ca scop pregătirea unui viitor război, contrarevoluţionar împotriva Republicii Sovietice Ruse.

Asemenea tratate s-au încheiat între România, Iugoslavia, Cehoslovacia, şi tot în acelaşi scop s-au încheiat convenţii între Wranghel şi guvernele iugoslav şi român. [...] Boierii români, industriaşii cehoslovaci, şoviniştii sârbi, socot Ungaria drept prada lor viitoare; iar faţă de Bulgaria, burghezia naţionalistă a Iugoslaviei, Greciei şi României nu a renunţat la nimic din intenţiile sale cuceritoare".[1]

Într-o altă rezoluţie referitoare la sarcinile F.C.B. în Balcani se declară:

"F.C.B. cheamă clasele muncitoare şi popoarele din Balcani la lupta pentru luarea puterii de către sfaturile de muncitori şi ţărani şi pentru unirea republicilor sovietice ale Balcanilor într-o Republică Socialistă Federativă Sovietică a Balcanilor.

F.C.B. dezvăluie în faţa popoarelor balcanice hotărârea imperialiştilor Antantei şi a contrarevoluţiei internaţionale de a face din Balcani o bază pentru un nou război împotriva Republicii Sovietice Ruse. Ea cheamă popoarele balcanice să se opună din toate puterile unui asemenea război criminal şi când, cu toate acestea, ar izbucni, ele să încerce să se folosească de criza izbucnită din această pricină pentru a zdrobi puterea burgheziei balcanice, să iuţească victoria revoluţiei proletare în Balcani şi să unească frontul revoluţiei din Balcani cu acel al revoluţiei ruseşti. Ea cere anularea tratatelor de pace imperialiste, a datoriilor şi reparaţiilor de război".[2]

Ca o sinteză a rezoluţiilor adoptate de Conferinţa a IV-a a F.C.B., imediat după această reuniune, comunistul bulgar Hristu Kabocciev, publică într-una din revistele Cominternului un lung articol din care spicuim unele "perle".

"Acum, când Antanta a zdrobit Austro-Ungaria, principalul aliat al Germaniei, ea se străduieşte să creeze un bloc unic al statelor balcanice şi dunărene ce s-au format pe ruinele fostei monarhii a habsburgilor, bloc pe care vrea să-l domine în exclusivitate, pentru a-l îndrepta, la nevoie, împotriva Ungariei şi Germaniei şi mai ales împotriva Rusiei. În acest scop România, Iugoslavia şi Cehoslovacia formează Mica Antantă. [...]

Reacţiunea şi teroarea împotriva clasei muncitoare şi a partidului comunist au căpătat, în Iugoslavia şi România, forme mult mai violente. Aceste state au ieşit învingătoare din război; şi-au mărit teritoriul şi populaţia, înarmarea lor a sporit. Fiecare dintre ele întreţine o armată de 300 000 de oameni. [...]

1. "Socialismul", nr.184 din 17 septembrie 1922.
2. "Socialismul", nr.188 din 25 septembrie 1922.

În realitate, dacă Iugoslavia şi România, care şi-au mărit teritoriile, se menţin, încă, aceasta se datoreşte cu siguranţă regimului militar pe care ele l-au instaurat în regiunile anexate şi care, necesitând o extraordinară forţă, le epuizează definitiv din punct de vedere economic. Din punct de vedere financiar şi militar, aceste state se sprijină pe Antanta, dar ele încep a se prăbuşi.[...]

Statele balcanice şi dunărene nu se pot înţelege între ele. Îmbătate de <victorie>, Iugoslavia, România şi Grecia duc o politică naţionalistă de cuceriri şi fiecare dintre ele caută să-şi asigure hegemonia şi să joace rolul principal în Balcani. Această politică nu numai că sporeşte neîncrederea reciprocă, dar creează conflicte cu statele vecine. [...] De altfel, statele Micii Antante au două obiective imediate în politica lor de cucerire: Bulgaria şi Ungaria. Bulgaria este absolut izolată şi redusă la cea mai completă neputinţă. Pentru a ieşi din această situaţie, guvernul lui Stambuliiski caută să se apropie de Iugoslavia, care respinge cu trufie avansurile Bulgariei. Chiar dacă tentativele lui Stambuliiski ar fi reuşit, Anglia ar fi restabilit imediat ordinea, căci ea a considerat întotdeauna şi consideră încă drept ameninţare pentru ea coalizarea popoarelor slave din Balcani sau formarea unui mare stat slav unic în Balcani, stat care ar deveni fatalmente aliatul Rusiei (monarhică sau revoluţionară). Anglia se teme ca acest aliat să nu apropie Rusia de Constantinopol şi Asia Mică.

Iată deci că pacea imperialistă, impusă de Antanta ţărilor balcanice şi dunărene, este o pace eminamente instabilă. Presiunea antagonismelor economice şi naţionale din sânul acestor ţări care nu-şi pot restabili o viaţă economică normală în noile lor frontiere, rivalitatea de interese dintre statele Antantei (Franţa, Anglia şi Italia) fac ca această pace să ameninţe a degenera într-un război deschis.

Ca şi înainte de război, Balcanii rămân încă partea cea mai turbulentă a Europei. Aici s-a aprins focul războiului imperialist mondial; aici – foarte probabil – va izbucni un nou război, un război contrarevoluţionar împotriva Rusiei, un război purtat pe un front larg între Europa capitalistă şi Rusia revoluţionară".[1]

La câteva luni după plenara a IV-a a F.C.B. s-a ţinut congresul al IV-lea al Internaţionalei Comuniste (5 noiembrie – 5 decembrie 1922) la care Vasil Kolarov a vorbit în numele federaţiei, unde, printre altele, a spus: "Trebuie să declar că partidele balcanice aprobă cu totul linia directivă politică generală pe care

1. "L'Internationale Communiste", nr.21, iulie 1922, p.107-117.

a mers Comitetul Executiv [al Internaţionalei Comuniste], după congresul al treilea. Ele consideră că rezoluţiile congresului internaţional au fost interpretate just şi aplicate în spiritul lor[...]

Cu privire la deosebita importanţă a unor măsuri ale Executivei şi anume la amestecul ei în treburile interne ale partidelor comuniste francez, italian, cehoslovac, norvegian etc., nu pot să nu declar că partidele comuniste din Balcani sunt, în general, de acord cu punctul de vedere adoptat de Comitetul Executiv cu ocazia intervenţiilor sale.

Atari intervenţii, oricât ar fi de dureroase, vor fi mereu necesare şi vindecătoare atâta timp cât şi în sânul Internaţionalei Comuniste se vor găsi partide care lasă mult de dorit în unele privinţe.

Este un adevăr fundamental că disciplina cea mai severă este de o vitală necesitate atât pentru Internaţională, cât şi pentru secţiile sale. Toate partidele comuniste recunosc acest adevăr şi îl propovăduiesc."[1]

În perioada următoare, principala ţintă a atacurilor vehemente ale F.C.B. pe această temă au reprezentat-o Iugoslavia şi România, secondate îndeaproape de Grecia. În cazul ţării noastre, criticile şi "demascarea" nu se făceau numai cu referiri la Dobrogea, ci la toate celelalte provincii care, în 1918, s-au unit cu ţara. De remarcat este faptul că, tocmai conferinţa a VI-a a F.C.B. – din decembrie 1923, asupra căreia vom reveni –, a fost instanţa care a impus, printr-o rezoluţie specială, atât Partidului Comunist din România –, cât şi celui din Iugoslavia –, lozinca eronată în aşa-zisa problemă naţională din cele două ţări – autodeterminarea până la despărţirea de statul existent a unor provincii istorice şi sarcina ca, pe această cale, să distrugă unitatea naţională a României şi Iugoslaviei.

Publicarea hotărârilor conferinţei a VI-a în problema naţională din România, o premieră, cu două luni înainte de conferinţa româno-sovietică de la Viena, din martie-aprilie 1924, a coincis cu formularea pretenţiilor U.R.S.S. asupra teritoriul românesc dintre Prut şi Nistru, a Basarabiei.

Mai trebuie să subliniem că, pornind de la teza că Bulgaria, fiind una din ţările învinse în primul război mondial, ar fi fost o victimă a păcii de la Versailles, a tratatului de la Neuilly, din care cauză avea de suferit sub toate aspectele. În privinţa Bulgariei, la problema naţională, documentele reuniunii amintite nu

1. Protokoll der vierten Kongresses der Kommunistischen Internationale, Verlag der Kommunistischen Internationale, Hamburg, 1923, p.168-169.

menţionează decât chestiunea Traciei şi Macedoniei, dar în nici un caz în forma în care se punea la celelalte state: Turcia şi Grecia – pentru Tracia şi Iugoslavia şi Grecia pentru Macedonia. Este, credem, semnificativ şi faptul că, din cele 4 partide, respectiv ţări, pentru Bulgaria nu s-a adoptat nici o rezoluţie în problema naţională. Între altele, faptul îşi are explicaţia, aşa cum am mai arătat, şi în aceea că, întotdeauna, P.C. Bulgar a avut cuvântul hotărâtor în cadrul F.C.B., poziţia dominantă în conducerea federaţiei, a Secretariatului Balcanic, precum şi în C.E. al I.C. Această situaţie, dublată de conformismul – într-o măsură convenabilă – al militanţilor P.C.B. faţă de Comintern, explică deformările uluitoare, conţinutul şi activitatea predominant eronate ale F.C.B. În acest sens este cazul să menţionăm următoarele fapte concrete, mai semnificative: 1) până în 1924, sediul F.C.B. a fost la Sofia: 2) în aceeaşi perioadă, în fruntea ei, s-au remarcat Vasil Kolarov, G. Dimitrov, Kabacciev şi Isakov; 3) începând din 1924, până prin 1928, secretarul F.C.B. a fost Gheorghi Dimitrov; în aceeaşi perioadă (1924-1928) din partea P.C.R., în C.E. al F.C.B. şi reprezentant al partidului din România la acest for au fost bulgarul-român Boris Ştefanov, Gelbert Moscovici, Aron Lazăr (Ernst Arnoldi) ş.a. Întâmplător sau nu, în cazul P.C.R., toţi proveneau din rândul minorităţilor naţionale. Născocind existenţa unui mare număr de naţiuni, popoare, grupuri etnice în Balcani şi neţinând seama de schimbările istorice obiective fundamentale petrecute la sfârşitul primului război mondial pe plan naţional-statal – al cuceririi independenţei politice şi economice, a unora, sau de constituire a altora – federaţia a fluturat cu insistenţă ideea federalizării statelor din Balcani, fără a o fundamenta, deoarece era, practic, imposibil de a se putea face acest lucru, motivând-o continuu prin pericolul de război în general şi mai ales al celui pregătit de imperialismul antantist, în frunte cu Anglia contra U.R.S.S.

*

O problematică nouă a stat la baza lucrărilor conferinţei a V-a a F.C.B. ţinută la Moscova, în decembrie 1922, deci în continuarea Congresului al IV-lea al I.C. Din rezoluţiile publicate şi manifestul-apel al Comitetului Executiv al Federaţiei Comuniste Balcanice, intitulat: *Împotriva imperialismului! Împotriva războiului! Pentru relaţii de pace cu poporul turc!*, rezultă că s-au dezbătut şi hotărât asupra a trei probleme mai importante: 1) fe-

deralizarea statelor balcanice; 2) problema Traciei şi Macedoniei; 3) solidaritate şi sprijin deplin, alături de Rusia Sovietică, cu Turcia şi condamnarea hotărâtă a Greciei care, prin forţa armelor, înaintase pe teritoriul acestuia.[1]

"Înfrângerea Greciei – glăsuieşte rezoluţia – este o nouă dovadă a falimentului politicii naţionaliste – cuceritoare a burgheziei balcanice şi o nouă confirmare a politicii pentru crearea Republicii Sovietice Balcanice, urmată de către partidele comuniste din Balcani". Se mai aprecia că înfrângerea Greciei constituie, în acelaşi timp, "o înfrângere pentru imperialismul englez în Balcani şi în Asia Mică". Totodată, partidele comuniste din F.C.B., "se declară împotriva aspiraţiilor cuceritoare ale Greciei şi ale Bulgariei faţă de Tracia. Aceste partide şi mai ales cele ale Bulgariei şi Greciei vor susţine lupta popoarelor conlocuitoare ale Traciei pentru autonomie (...), prin realizarea Republicii Sovietice Balcanice", deoarece acum Grecia vrea să păstreze Tracia occidentală, iar Bulgaria, "sub masca autonomiei, urmăreşte anexarea ei". (Este unul din puţinele documente, în care se aduc critici Bulgariei.)

Referitor la Macedonia, documentul menţionat subliniază necesitatea luptei "pentru eliberarea mişcării naţionale din Macedonia de sub influenţa burgheziei ţărilor vecine şi pentru a o îndrepta pe calea luptei revoluţionare, pentru crearea unei Republici Sovietice în Macedonia şi pentru Republica Sovietică Federativă Balcanică."

Aceeaşi problemă – dar într-o manieră şi mai virulentă – este abordată şi în manifestul – apel al C.E. al F.C.B., unde se afirma: "Pe faţă şi hotărât, Rusia apare de partea poporului turc şi contra cuceritorilor acestuia".

Documentul cheamă la luptă "pentru cucerirea puterii în stat de către lucrători şi ţărani, pentru înfăptuirea Republicii Sovietice în Balcani şi pentru unirea lor într-o Federaţie a Republicilor Sovietice Socialiste a Balcanilor".

Începând din 1922, statul sovietic – pe lângă terminarea războiului civil şi un început de ordine în probleme economice pe plan intern – realizează unele succese în politica externă. Noua situaţie i-a permis să abordeze şi o serie de "diferende" cu vecinii, inclusiv de natură teritorială. De aceea, după congresul al IV-lea al Cominternului, sub diferite forme, în funcţie de interesele directe sau indirecte ale URSS faţă de statele respective, în

1. "Socialismul" nr.8 din 28 ianuarie şi nr.13 din 15 februarie 1923.

documentele acestui for comunist mondial şi în cele ale secţiilor, îşi fac loc tot mai des referiri la aşa-zisa problemă naţională. Iar în anul 1923 şi în prima jumătate a celui următor, documentele lor sunt pline de astfel de căutări şi dezbateri, de trasarea de sarcini în problema naţională. Se înţelege că F.C.B. şi partidele sale componente, secţii ale I.C., care, după cum s-a văzut, făcuseră un serios exerciţiu la Conferinţa din decembrie 1922, nu erau exceptate. Problema avea să ia o formă concretă şi clară la congresul al V-lea al Internaţionalei Comuniste, din vara anului 1924.

Ca atare, la *Conferinţa a VI-a a F.C.B.*, ţinută în decembrie 1923, la Berlin (după unele informaţii la Viena, iar după altele la Moscova) – au participat reprezentanţi ai partidelor: bulgar, iugoslav, român, grec, precum şi reprezentanţi ai Internaţionalei Comuniste. Pentru aceasta, din partea P.C.R., a plecat la Moscova o delegaţie largă, alcătuită din mulţi lideri comunişti din România: Gheorghe Cristescu, Marcel Pauker, Sandor Körösi (Alexandru Crişan), Al. Dobrogeanu-Gherea, Heinrich Sternberg, Ana Pauker, Ecaterina Arbore (aflată în U.R.S.S.) ş.a.

Discuţiile dintre delegaţia P.C.R. şi cea a Cominternului au durat – cu intermitenţe – până la începutul lunii decembrie 1923, când a fost impusă prin forţă şi acceptată de liderul P.C.R., rezoluţia în problema naţională din România, document adoptat apoi de conferinţa a VI-a a F.C.B.[1] După cum consemnează comunicatul publicat ulterior, la conferinţă s-au discutat următoarele probleme: situaţia politică şi economică din Balcani, probleme organizatorice ale fiecărui partid, problema naţională, problema agrară, aprecierea insurecţiei armate din Bulgaria.[2] În documentele respective se aprecia că "Problema naţională şi agrară formează punctele centrale ale politicii din Balcani" şi de aceea "conferinţa a acordat acestor probleme o atenţie deosebită". Rezoluţiile concrete, care reflectau "aplicarea directivelor principale generale la condiţiile speciale ale diferitelor ţări balcanice", ar fi fost adoptate cu unanimitate.

Pentru P.C.R., respectiv referitor la România, s-au adoptat trei rezoluţii, publicate în "Socialismul", organ P.C.R., în luna februarie 1924: *"Problema agrară; Asupra situaţiei generale în România; Asupra problemei naţionale din România"*. Între ele, locul principal l-a ocupat ce-a de-a treia rezoluţie, pentru că, aşa

1. M.C.Stănescu, *Mişcarea muncitorească din România în anii 1921-1924*, Editura politică, Bucureşti, 1971, p.28-41.

2. "Internationale Presse Korespondenz", nr.9 din 22 ianuarie 1924, p.91.

cum s-a arătat, impunându-se lozinca eronată în probleme teritoriale, prin aceasta Partidul Comunist din România a fost plasat pe o poziţie accentuat greşită, vădit antinaţională, dar similară celei susţinute de sovietici înainte de inaugurarea tratativelor româno-sovietice de la Viena, din martie-aprilie 1924, ceea ce a determinat guvernul şi Parlamentul ca, în acel an, să-l scoată în afara legii.

Rezoluţia asupra situaţiei generale din România, neluând în seamă faptul că ţara noastră era un stat independent, se lamenta că "Politiceşte, guvernul român devine prin aceasta vasalul ascultător al capitalului Antantei imperialiste, contra mişcării revoluţionare a proletariatului balcanic, precum şi contra Uniunii Republicilor Sovietice. Atitudinea guvernului român contra luptei revoluţionare de dezrobire <sic!> a muncitorilor şi ţăranilor bulgari şi împrumutul extraordinar de sute de milioane, care va fi contractat pentru întărirea armatei sunt ultimele probe ale subjugării acestei ţări de către Antanta şi arată rolul reacţionar şi agresiv care îi este hărăzit României. Înţelegerea burgheziei cu capitalul Antantei se dovedeşte a fi o trădare de ţară, care lichidează independenţa politică a ţării şi exprimă tendinţa de a plăti afacerile stăpânitorilor din sângele şi mizeria maselor muncitoare şi a păturilor mijlocii din România".[1]

O expresie a aplicării mecanice a indicaţiilor şi tezelor duşmănoase ale Internaţionalei Comuniste şi U.R.S.S. de către federaţie, precum şi a modului cum reprezentanţii bulgari au ştiut şi au reuşit din nou să prezinte ţara lor ca neavând asemenea probleme serioase, o reprezintă documentul intitulat *Hotărârile Conferinţei a VI-a a Federaţiei Comuniste Balcanice în problema naţională.*[2]

Acest document conţine, de fapt, patru rezoluţii, cu următoarele titluri: 1) *Iugoslavia*, cu subtitlurile: a) *Conflictul sârbo-slovean*; b) *Minorităţile naţionale*; 2) *Problema macedoneană şi tactică*; 3) *Problema naţională în România*; 4) *În legătură cu problema minorităţilor în Grecia.*

Se impun două constatări: 1) absenţa unui document special cu referiri directe la Bulgaria, chestiunea fiind atinsă tangenţial în cele privitoare la Tracia şi Macedonia; 2) nuanţarea, de la ţară, la ţară, cea mai dură fiind aceea referitoare la România.

În fapt, despre Iugoslavia, se spune că ea "nu reprezintă un produs al <<revoluţiei naţionale>> şi al voinţei liber exprimate

1. "Socialismul", nr.22 din 27 februarie 1924.
2. "Kommunisticeskii Internaţional", nr.3 din martie 1924, p.133-150.

a popoarelor care o populează. Dimpotrivă, aceasta este un produs al victoriei armate, repurtată de marile puteri imperialiste ale Antantei şi al încălcării dreptului la autodeterminare a tuturor popoarelor care populează regiunile ocupate de monarhia şi burghezia sârbe."

Pornind de la afirmaţia că masele populare din Croaţia şi Slovenia sunt hotărâte "să lupte împotriva burgheziei sârbe până la înfăptuirea deplină a dreptului la autodeterminare", rezoluţia afirma: "Interesele şi datoria proletariatului revoluţionar al Iugoslaviei îi dictează să acorde sprijin popoarelor asuprite în lupta lor împotriva hegemoniei sârbe şi pentru dreptul la autodeterminare până la despărţirea lor deplină statală. Partidul comunist se va strădui să atragă la această luptă întreaga populaţie muncitoare a Serbiei, demonstrându-i elocvent caracterul reacţionar al hegemoniei monarhiei sârbe."

Rezoluţia a doua, referitoare la *Problema macedoneană si tra cică*, pornea de la teza că "Stăpânirea Macedoniei, urmare a poziţiei ei geografice, asigură dominaţia în întreaga Peninsulă Balcanică". În Macedonia se afla "o compoziţie etnografică pestriţă", reprezentând toate popoarele vecine, dar nici una dintre ele nu asigura "superioritatea numerică absolută". Se înţelege că documentul îi are în vedere inclusiv pe "macedonenii înşişi". De aici se trage concluzia că "dominaţia oricăruia din statele din Balcani asupra Macedoniei, în situaţia actuală, echivalează cu asuprirea naţională a majorităţii populaţiei macedonene şi dă naştere luptei naţionale". Ambele războaie balcanice, se spune mai departe în document, "au fost duse de statele balcanice, cu scopul cuceririi unei cât mai mari părţi din Macedonia" şi că acest fapt "i-a dat Bulgariei motiv să participe la războiul mondial imperialist de partea puterilor centrale care i-au promis toată Macedonia." Se apreciază că macedonenii vor fi conduşi la luptă de Organizaţia revoluţionară macedoneană. "Macedonia unică şi autonomă – iată lozinca macedonenilor în toate colţurile patriei ruinate" se mai afirmă în rezoluţie.

În privinţa *Bulgariei*, într-un singur loc se afirmă: "Burghezia bulgară, înşelată, primind o parte mizeră a pradei macedonene, încearcă din nou să folosească mişcarea revoluţionară macedoneană în scopurile sale de cucerire şi să şi-o subordoneze influenţei sale. Dar, în pofida tuturor eforturilor agenţilor ei, care acţionează în interiorul organizaţiilor revoluţionare macedonene, aceasta nu va reuşi, în nici un caz, să câştige simpatia maselor de oameni ai muncii din regiunile macedonene şi să le oblige să se abată de la calea *luptei independente.*"

Cu privire la *Tracia*, de asemenea, se aprecia că ea are "o compoziţie etnografică amestecată (...) care a servit ca măr al discordiei între Turcia, Bulgaria şi Grecia în timpul războiului imperialist mondial şi al ultimului război greco-turc." Se preconiza, ca o soluţie ce ar fi fost corespunzătoare intereselor populaţiei de aici, "crearea unei *Tracii autonome*".

Tot despre atitudinea Turciei şi Bulgariei faţă de populaţia din Tracia, în rezoluţie se mai arată că "Guvernul turc a alungat cu forţa populaţia bulgară şi greacă din Tracia răsăriteană, iar naţionaliştii bulgari i-au jefuit pe mahomedani (pomaci), i-au obligat să adopte creştinismul, sau să emigreze. Cu deosebit zel alungă în prezent guvernul grec pe bulgarii şi turcii din Tracia şi Macedonia".

În acest sens, F.C.B. declara că, "Republica Balcanică Federativă va asigură pacea, independenţa şi dezvoltarea liberă a tuturor ţărilor balcanice şi va fi o uniune benevolă a republicilor balcanice independente, inclusiv a Macedoniei şi Traciei".

Cea de-a treia rezoluţie, intitulată *Problema naţională în România*[1], aprecia fals că România şi-a subordonat "mari părţi ale altor popoare, aflate, din punct de vedere politic, economic şi cultural, pe un grad mai înalt de dezvoltare"; sunt apoi prezentate "suferinţele" de tot felul şi "asuprirea" sângeroasă îndurate de populaţia din regiunile "ocupate" – Basarabia, Transilvania, Dobrogea şi Bucovina. Se afirmă că "Naţionalităţile din Transilvania, Dobrogea şi Bucovina duc, de aceea, o luptă neîncetată şi nu săracă în jertfe pentru a obţine posibilitatea unei libere şi nesilite determinări a soartei, ca şi cele din Basarabia". Pentru prima oară, într-un document care poartă şi semnătura P.C.R., publicat de organul său de presă, este inclusă sarcina ca acesta să lupte pentru dezmembrarea României şi învrăjbirea internă. Iată pasajul cuprinzând principalele directive, inclusiv lozinca antiromânească în aşa-zisa problemă naţională:

"Prin propaganda zilnică şi activitatea sa să arate caracterul antinaţional al burgheziei române stăpânitoare, rolul trădător al magnaţilor unguri, al fabricanţilor germani, al marilor proprietari ruşi şi bulgari şi al alianţei lor cu oligarhia română, ca şi ipocrizia şi incapacitatea social-democraţiei de a soluţiona problema naţionalităţilor, să demaşte şi să ridice muncitorimea tuturor naţionalităţilor contra şovinismului burgheziei lor şi să ducă o luptă fără preget contra antisemitismului, să sprijine dorinţele maselor muncitoare ale naţionalităţilor, pe baza principiilor dreptului la autodeterminare al naţiunilor, până la despărţirea de corpul statului actual."

1. "Socialismul", nr.23, din 29 februarie 1924.

Totodată, P.C.R. mai trebuia să acţioneze în scopul "creării unei federaţii a republicilor muncitoreşti ţărăneşti independente şi egale în drepturi, liber formate", pentru instaurarea "guvernului muncitoresc".

Rezoluţia privind Grecia cerea partidului comunist din această ţară să se opună exilării de către guvernul grec a turcilor şi bulgarilor, să ceară anularea tratatului greco-turc etc. "El trebuie să proclame dreptul minorităţilor la autodeterminare", deci acestuia nu i cerea despărţirea de statul existent[1].

Tematica acestei conferinţe – privind aşa-zisa problemă naţională din ţarile balcanice – cu deosebire din România şi Iugoslavia – nu era întâmplătoare pentru noi. În fapt, pe lângă că a situat micul partid comunist din România pe poziţia delegaţiei sovietice la eşuata conferinţă româno-sovietică de la Viena, din martie-aprilie 1924, publicarea suitei articolelor a contribuit la scoaterea P.C.R. în afara legii şi, ceea ce este mai grav, a inaugurat campania propagandistică, antiromânească de pregătire psihologică a evenimentelor politico-militare ce se vor produce în septembrie 1924 în sudul Basarabiei, la Tatar-Bunar. Rebeliunea de la Tatar-Bunar, operă a Cominternului, a guvernului Sovietic şi mai ales a organismelor paramilitare, urmărea, în fapt, declanşarea unei "insurecţii" în ţara noastră, de genul celei eşuate din Bulgaria.

O expresie a afirmaţiilor că activitatea politico-ideologică şi propagandistă a federaţiei slujea interesele externe ale U.R.S.S. o reprezintă şi Apelul Prezidiului F.C.B., publicat la începutul lunii mai 1924, intitulat: *Către muncitorimea şi ţărănimea cu conştiinţa de clasă! Către toate naţionalităţile oprimate din ţările balcanice*.[2] Acest document a fost prilejuit de eşuarea conferinţei româno-sovietice de la Viena. După ce expune şi elogiază poziţia URSS, acesta subliniază că "Paritdul Comunist din România s-a situat în această problemă, fără rezerve, alături de naţionalităţile din ţară, oprimate groaznic în toate privinţele. Fidel principiilor Internaţionalei Comuniste, el s-a declarat pe faţă, a apărat şi a luptat pentru dreptul la autodeterminare liberă, până la completa separare teritorială de statul existent, nu numai pentru populaţia Basarabiei, ci şi pentru toate naţionalităţile din România."

1. *Ibidem*.
2. "Internationale Presse Korespondenz", nr.53, din 9 mai 1924, p.638.

Evenimentele sângeroase din Bulgaria, din anul 1923, grelele lovituri primite de partidele comuniste din Bulgaria, România şi din Iugoslavia (scoase în afara legilor), scindarea celui grec, n-au fost de natură să determine pe conducătorii federaţiei să analizeze cu seriozitate cauzele şi să tragă, din desfăşurarea lor, concluziile cele mai corespunzătoare, evident în favoarea Cominternului. Aceasta reiese clar şi din articolul – comunicat, semnat de Gheorghi Dimitrov – intitulat *A VII-a conferinţă comunistă balcanică*, ţinută la Moscova, în iulie 1924, imediat după Congresul al V-lea al Internaţionalei Comuniste.[1] După ce prezintă o serie de probleme de pe ordinea de zi a reuniunii, autorul subliniază în mod deosebit: "Conferinţa comunistă balcanică a constatat, în primul rând, că pericolul de război în Balcani este iminent, ca urmare a contradicţiilor naţionale foarte acute".

Pe planul luptelor sociale din Balcani, reuniunea ajungea la concluzii şi mai aberante. Anume, se aprecia că aici este o criză, revoluţionară, care se ascute mereu, ilustrându-se, în acest sens, "situaţia revoluţionară" din fiecare ţară. Astfel, se declara: "Bulgaria este în preajma războiului civil [...] că lupta Croaţiei, Sloveniei, Bosniei şi Macedoniei şi în special lupta maselor ţărăneşti contra hegemoniei burgheziei sârbe şi contra militarismului burghez evoluează în sensul unei insurecţii armate; [...] că Basarabia, Transilvania, Bucovina, Dobrogea şi Tracia sunt în deplină fierbere, năzuind spre libertate naţională şi independenţă".

Totodată, autorul afirma: "Conferinţa a obligat partidele comuniste din ţările balcanice să-şi coordoneze acţiunile şi luptele, să susţină larg mişcările revoluţionare naţionale, să sustragă aceste mişcări influenţei şi dependenţei de burghezie şi imperialişti definitiv şi să le îmbine cu lupta generală a maselor muncitoreşti contra capitalismului şi imperialismului pentru o stăpânire muncitorească şi ţărănească, împiedicând în acelaşi timp orice intervenţie contrarevoluţionară împotriva insurecţiei armate din Bulgaria, Croaţia, Macedonia sau în altă parte din Balcani".[2]

Atenţia deosebită acordată de această conferinţă – ca, de altfel, de federaţie în general – "problemei naţionale" din Balcani este "justificată" de dezbaterea şi adnotarea de către Congresul al V-lea al I.C. a unui document special, intitulat *Despre chestiunile naţionale în Europa Centrală şi în Balcani*, care avea numeroase referiri la România."[3]

1. *Ibidem*, nr.99 din 1 august 1924, p.1272-1273.
2. "Internationale Presse Korespondenz", nr.99, din 1 august 1924, p.1272-1273.
3. *V. Congres communiste mondial, Rezolutions*, Paris, 1924, p.69-75, "La

În anii următori, federaţia a trecut printr-o serie de schimbări ce a avut ca urmare ţinerea următoarei conferinţe abia peste patru ani; în acest fel, se aliniaseră Cominternului şi secţiilor sale naţionale.

Ca atare, în august 1924, pentru un timp, sediul federaţiei s-a mutat din Bulgaria, la Moscova, iar după un an, (1925) la Viena, şi, din 1928, la Berlin. Totodată, în 1925, F.C.B. a început editarea, la Viena, a revistei "La Federation Balkanique", în limba franceză, unele articole fiind publicate, în acelaşi număr în limba ţării balcanice despre care trata (română, sârbă, greacă, bulgară, croată, turcă, albaneză). Publicaţia a apărut până în anul 1932.

În anul 1924 şi mai ales în 1925, F.C.B. a urmărit cu atenţie răscoala ţărănească victorioasă albaneză, condusă de Fan Nolli, împotriva regimului feudal al lui Ahmed Zoglu, om politic pe care comuniştii l-au atras în mrejele lor. Concomitent, imaginea despre "situaţia explozivă" din Balcani nu se schimbă. "<<Vulcanul>> balcanic fumegă din nou" – se exclamă într-un amplu articol, apărut în anul 1925, în publicaţia de limbă rusă a Cominternului.[1] "Răscoale muncitoreşti-ţărăneşti în Bulgaria, răscoale ţărăneşti în Basarabia de Sud, evenimentele din Albania, se spunea mai departe în articol, demonstrează că în Balcani se intensifică conflictul politic şi social, ce poate deveni momentul iniţial al celei mai mari mişcări muncitoreşti-ţărăneşti, care ar putea cuprinde în sfera ei nu numai ţările balcanice propriu-zise, ci şi pe cele situate la nord de Dunăre, pe care geografii nu le consideră ca făcând parte din Balcani". Apoi "denunţa"-politica României în Dobrogea, a Iugoslaviei în Macedonia şi Tracia, a Greciei în Macedonia şi Tracia, de folosire a unor metode inumane de exploatare, de jefuire şi de deznaţionalizare.

În capitolul intitulat *Relaţiile politico-naţionale*, al acestui articol, se afirmă că "Problema naţională constituie cea de-a doua mină amplasată sub existenţa statelor burgheze din Balcani", şi că aici "problema este, în primul rând, o problemă ţărănească[...]"

Apoi, analizând pe rând situaţia fiecărui stat balcanic, prin utilizarea unor falsuri grosolane, le caracteriza global în modul următor: "Statele balcanice care au participat la război de partea Antantei au acaparat în interiorul graniţelor lor noi teritorii, depăşind de două şi de trei ori propriile teritorii. România care,

Corespondence Internationale", nr.58 din 20 august 1924, p.610.
1. "Kommunistisceskii Internaţional", nr.25 din februarie 1925, p.59-76.

până la război, a avut o populaţie de maximum 8 milioane, are acum 18 milioane de locuitori, din care mai mult de o treime nu sunt români /.../ Serbia, după ce a acaparat Macedonia bulgară, în 1912-1913, după războiul mondial, s-a trezit în fruntea noului stat cu o populaţie de două ori şi jumătate mai mare ca cea din vechea Serbie. În cadrul acestui stat au intrat Croaţia, Slovenia, Bosnia, Dalmaţia şi Muntenegrul /.../ În afară de aceasta, Serbia a mai acaparat după război o nouă bucată din teritoriul bulgar, împreună cu oraşul Ţarigrad, precum şi o parte, a Macedoniei alipite la Bulgaria, în valea Strimiţei." Mai departe se arată: "Grecia, în afară de Macedonia de Sud, a acaparat Tracia, unde elementul grec al populaţiei constituie o minoritate şi unde majoritatea populaţiei o reprezintă turcii şi bulgarii".

Până aici, nimic critic despre Bulgaria şi Turcia. "În Iugoslavia, România şi Grecia – se mai spune în altă parte – lupta naţională, în toate formele ei, legală şi cu caracter de răscoală, începând cu lupta pentru o şcoală naţională şi o biserică naţională şi terminând cu lupta pentru o separare totală, s-a desfăşurat imediat după război şi în continuare şi poate să se dezvolte [...]

Diferitele compromisuri care pot fi încheiate între guvernele şi partidele naţionale burgheze pot avea doar un caracter temporar. Partidele burghezo-moşiereşti, atât cele ale naţiunilor stăpânitoare, cât şi cele ale minorităţilor naţionale, pot, desigur, participa la diferite aranjamente cu caracter de compromis, dar aceasta poate contribui doar la trecerea luptei naţionale din ce în ce mai mult la partidele naţionalităţilor şi în cele din urmă la partidul comunist, care nu trădează interesele naţionale ale maselor largi populare.

Începând cu frontierele cele mai nordice ale grupului de state despre care este vorba şi până la frontierele sudice – în cursul perioadei postbelice am avut o serie de episoade cu caracter de revoltă: răscoală în Basarabia de nord în 1919 (judeţul Hotin), luptă de partizani în Dobrogea, luptă de partizani în Macedonia, luptă de partizani în Câmpia de la Cosovo, ultima răscoală în Basarabia de sud, luptă de partizani în Macedonia de sud. Paralel cu aceasta, cele mai mari partide ale minorităţilor naţionale acţionează în Transilvania, Croaţia, Bosnia, Slovenia, Dalmaţia. Unicul stat în care problema minorităţilor naţionale nu se pune până acum într-o formă acută este Bulgaria – şi aceasta numai pentru faptul că ea însăşi a fost obiectul împărţirii. Dar şi în Bulgaria există o numeroasă minoritate naţională – este vorba despre turci – şi numai datorită înapoierii lor, atât culturale cât

şi politice, ei nu au prezentat până acum revendicările lor naţionale."

O exacerbare a aşa-zisei probleme naţionale din România îşi are rădăcina în eşecul lamentabil al răscoalei din 1923-1924 din Bulgaria, care a culminat cu executarea liderului agrarian bulgar Stambuliiski, victimă ideologică şi politică a Partidului Comunist din Bulgaria, a lui V.Kolarov şi Gheorghi Dimitrov, a celor doi generali sovietici de stat major căutaţi de autorităţile bulgare, conduse de generalul Ţancov, şi fugiţi în U.R.S.S. După înăbuşire, generalul Ţancov a instaurat în Bulgaria un guvern de mână forte ce s-a războit cu "răsculaţii" şi cu adversarii politici care au organizat un veritabil război de guerilă. După aceasta, liderii Cominternului şi cei ai Federaţiei Comuniste Balcanice au pus ochii pe România. Ei credeau că vor reuşi aici ceea ce n-au realizat în Bulgaria, citadela comunismului balcanic, dacă avem în vedere rolul, poziţia şi puterea de decizie a bulgarilor în C.E. al Internaţionalei Comuniste. Sfârşitul lui 1923 şi mai ales anul 1924 sunt continuu presăraţi cu acte şi evenimente ale organismelor comuniste mondiale şi regionale, inclusiv ale celor sovietice de stat: *rezoluţia în aşa-zisa problemă naţională din România a conferinţei a VI-a a F.C.B. (1923-1924); conferinţa diplomatică româno-sovietică de la Viena (27 aprilie – 2 mai 1924); aventura militară de la Tatar-Bunar, din septembrie 1924*, organizată de Comintern şi Zacordat – secţiunea de spionaj, propagandă şi agitaţie comunistă în străinătate (Peninsula Balcanică), care trebuia să aibă ajutorul armatei roşii, *crearea, la 12 octombrie 1924, a hibridului, Republica Autonomă Socialistă Sovietică Moldovenească* cu capitala la Bălţi şi apoi Tiraspol. Acest din urmă act, precum şi hotărârile Biroului Politic al C.C. al P.C.U.S., din toamna anului 1924, ca armata roşie să invadeze România, la sfârşitul acelui an, ori în ianuarie 1925, l-a făcut pe premierul român, I.I.C.Brătianu, să afirme că faptul denotă că România nu a solicitat la conferinţa de pace de la Paris tot ceea ce i se cuvenea.

Palanurile sovietice s-au terminat cu un tipic specific bolşevic: comisarul militar al armatei roşii – Mihail V.Frunză – a fost obligat de tătuca Stalin să se "opereze" de apendicită, pe care nu o avea şi de pe urma căreia a decedat. Autorii mascaradei – puci, de la Tatar-Bunar, s-au înşelat din mai multe puncte de vedere: România stătea bine pe propriile picioare, avea un lider de guvern care nu putea fi uşor speriat şi manevrat (I.I.C.Brătianu), iar P.C. din România era slab şi dezbinat şi, în plus, nici n-a fost consultat.

Aceeaşi poziţie de principiu, în problema naţională – balcanică, o adoptă şi Boşcovici – reprezentantul P.C. din Iugoslavia, în cuvântul său rostit, la plenara a V-a a C.E. a I.C. din 21 martie – 6 aprilie 1925, unde acesta se opreşte pe larg, cu numeroase aprecieri eronate, asupra situaţiei economico-sociale a ţărănimii, a sarcinilor privind lupta şi organizarea acesteia în fiecare din ţările balcanice.

"Reforma agrară, înfăptuită după război în ţările balcanice – arăta el în mod fals – nu numai că n-a atenuat lupta de clasă la sate ci, din contră, a agravat raporturile dintre ţărani şi statul burghez.

Colonizarea forţată practicată în Balcani agravează relaţiile între oraş şi sat. Aceasta joacă un mare rol în Grecia, România şi Iugoslavia. Milioane de români sunt mutaţi în regiunile unde locuiesc minorităţile naţionale".[1]

Tot în anul 1925, revista "Kommunisticeskii Internaţional" a publicat un amplu articol – de o mărime fără precedent – al lui G. Dimitrov, purtând titlul *Situaţia în Balcani şi sarcinile Federaţiei Comuniste Balcanice*, în care autorul-conducător al F.C.B. – nu numai că reia întregul arsenal de teze şi afirmaţii aberante din documentele şi materialele citate anterior ci, în unele cazuri, le amplifică şi le adânceşte.[2]

De pildă, el spune că "Locul vechii Austro-Ungarii, în Balcani, este ocupat de actuala Iugoslavie", că pacea în Balcani este grav ameninţată de problema macedoniană, devenită "o sursă a unor conflicte periculoase dintre guvernele din Belgrad şi Sofia", şi de "purtarea României în problema Basarabiei, ca urmare a acaparării Basarabiei de către oligarhia română". După G.Dimitrov, "ieşirea din situaţia creată în Balcani consta" în distrugerea graniţelor artificial create dintre popoarele balcanice, în lichidarea asupririi naţionale, în lichidarea rămăşiţelor feudale, în împroprietărirea ţăranilor, în crearea posibilităţilor unei existenţe şi dezvoltări libere a forţelor populare, în unirea Balcanilor într-un singur tot economic şi politic". După părerea cunoscutului lider bulgar, factorii revoluţionari din Balcani erau: "mişcarea muncitorească, mişcarea ţărănească şi mişcarea naţional-revoluţionară". Şi mai departe: "Clicile stăpânitoare din Iugoslavia, România şi

1. Executif Elargi de L'Internationale Comuniste – compte rendu analytique de la Sesion de 21 mars au 6 avril 1925, Libraire de L'Humanité, Paris, 1925, p.155; Protokoll Erweiterte Executiv der Kommunistischen Internationale, Moskau, 21. Marz – 6. April 1925, Verlag, Karl Hoym, Nachf, p.249-254.

2. "Kommunisticeskii Internaţional", nr.7 din 1925, p.46-62.

Grecia continuă să tindă către revoluţionarea problemei naţionale, prin transferarea în Macedonia, Tracia, Dobrogea şi Basarabia a ţăranilor în locul populaţiei băştinaşe, izgonite de acolo" – mai scria Dimitrov. Numai în Bulgaria nu se întâmpla nimic condamnabil. Înfăţişând pe larg situaţia şi sarcinile partidelor comuniste din Balcani, cerea "o depăşire totală a crizei din Partidul Comunist Iugoslav şi din Partidul Comunist Grec, care este o consecinţă a devierilor de dreapta în aceste partide, precum şi a tendinţelor lichidatoriste, ce se manifestă în partidul român".

După el, "Pericolul pentru pacea în Balcani se ascunde şi în purtarea României în problema Basarabiei, ca urmare a acaparării Basarabiei de către oligarhia română şi instaurării asupra populaţiei basarabene a unei asupriri fără precedent."

Fabulând asupra unui ghem de contradicţii generatoare de război în Balcani, G.Dimitrov mai sublinia, menţionându-le:

"Între Bulgaria şi Iugoslavia există disputa în problema stăpânirii Macedoniei şi deposedării după război a unui teritoriu bulgar; între Iugoslavia şi Grecia există disputa cu privire la Salonic; între Grecia, Bulgaria şi Turcia există disputa cu privire la Tracia; între România şi Bulgaria există disputa privind Dobrogea; între Iugoslavia, Grecia şi Italia există disputa cu privire la litoralul adriatic etc. În orice moment, oricare dintre aceste contradicţii se poate ascuţi până la limitele extreme şi duce la un nou război în Balcani. Este semnificativ faptul că şi după nenumăratele încercări din partea Angliei de a împăca statele balcanice între ele şi a le uni într-o alianţă antibolşevică în Balcani, nu numai că nu s-a înfăptuit această alianţă ci, dimpotrivă, relaţiile reciproce s-au înrăutăţit acum cu mult mai mult ca în trecut."

România, al cărei rege declarase oficial că Bulgaria trebuie primită în Mica Antantă, până la urmă s-a pronunţat clar împreună cu Iugoslavia şi Grecia împotriva acestei afirmaţii. Convenţia încheiată între Grecia şi Bulgaria cu privire la protejarea minorităţilor bulgare în Macedonia greacă şi Tracia a fost respinsă mai târziu de Grecia.

Dar pericolul unui război în Balcani, ac ăuga el, există şi în legătură cu intenţiile intervenţionale ale Iugoslaviei faţă de Bulgaria. Dimitrov prezintă o schemă încâlcită, cu probleme deosebit de grave, şi caută să apere ţara sa, Bulgaria. Astfel, scria: "Imperialiştii iugoslavi cunosc bine faptul că în condiţiile existenţei unei Bulgarii care năzuieşte spre Vardar, stăpânirea de către ei a Macedoniei centrale nu poate fi considerată toată asigurată, iar şansele de a pune stăpânire pe Salonic – poarta

Macedoniei – sunt foarte problematice. Iată de ce ei caută în permanenţă un moment propice pentru o intervenţie armată împotriva Bulgariei cu scopul acaparării, într-o formă sau alta, a minei "Perinc" (Ruhrul bulgar) şi a unei posibile alipiri a regiunii Peric (partea bulgară a Macedoniei) la Macedonia centrală, aflată în mâinile Iugoslaviei. Însă o asemenea intervenţie, dacă ar fi fost întreprinsă, ar fi declanşat, în mod inevitabil, o intervenţie şi din partea României, precum şi un amestec posibil din partea Greciei. Şi, în timp ce scopul intervenţiei iugoslave l-ar fi constituit înghiţirea Bulgariei, sau, cel puţin, instaurarea la Sofia a unei puteri convenabile Belgradului şi dependenţa de acesta, scopul intervenţiei române şi al politicii Greciei ar fi fost, dimpotrivă, acela de a împiedica intervenţiile acaparatoare ale imperialiştilor iugoslavi. Şi chiar acum încă România şi Grecia sunt îngrijorate de tendinţa Iugoslaviei de a ocupa poziţii balcanice strategice şi economice tot mai importante şi de a stabili hegemonia sa reală în Balcani. O asemenea intervenţie ar fi putut, de asemenea, să pună problema cu privire la împărţirea Bulgariei între trei state balcanice vecine. Însă în acest caz, pericolul unor mari complicaţii şi conflicte militare în Balcani ar fi fost cu atât mai mare şi de neînvins.

În sfârşit, acum Balcanii sunt ameninţaţi de stafia războiului în aceeaşi măsură ca şi în trecut ca urmare a tendinţei Europei capitaliste de a-i transforma într-o bază a unui război ce este pregătit în mod deschis împotriva URSS şi a utiliza popoarele balcanice drept carne de tun în scopurile acestui război contrarevoluţionar."

În condiţiile în care mii de bulgari fugiseră în Rusia Sovietică, iar alţii înfundaseră închisorile bulgare sau fuseseră împuşcaţi, când toate partidele comuniste din zonă erau în pragul falimentului, Gheorghi Dimitrov vădea lipsă de realism atunci când afirma: "În condiţiile în care mii şi mii de bulgari au fugit în Rusia Sovietică, atât guvernele balcanice cât şi puterile imperialiste privesc cu îngrijorare mişcarea revoluţionară crescândă în Balcani şi mai ales unirea maselor muncitoreşti şi ţărăneşti şi ale naţionalităţilor oprimate într-un front general-balcanic împotriva burgheziei şi imperialismului, la crearea căruia lucrează tocmai F.C.B.

Însă F.C.B. fără partidele comuniste balcanice ar fi egală cu zero. Forţa şi importanţa ei depind, în primul rând, de forţa şi importanţa diverselor partide comuniste din Balcani".

Între articolele mai semnificative referitoare la Balcani, din acea perioadă (de remarcat că ele sunt scrise, de regulă de comuniştii bulgari) se numără şi cel publicat, un an mai târziu, în aceeaşi revistă, de Vasil Kolarov.[1]

După pacea de la Berlin (1878), scria el, nu s-a pus capăt mişcărilor naţionale. "Macedonia, Tracia, Albania, Epirul, Tesalia, Creta au rămas mai departe sub puterea despotică a sultanului şi sub jugul economic al beilor turci. În aceste regiuni, mişcarea naţională nu a încetat. Alături de marile puteri, în ea au intervenit, de asemenea, ocuparea Bosniei şi Herţegovinei, de către Austro-Ungaria şi alipirea Dobrogei la România şi a Basarabiei la Rusia, care declanşează noi probleme naţionale."

Venind rândul analizei "problemei naţionale" din România, acelaşi bulgar cominternist se lansa în formularea altui şir de falsuri. Astfel, scria că "Partidele comuniste balcanice, susţinând mişcarea macedoneană naţional-revoluţionară, doar uşurează, lărgesc şi intensifică prin aceasta lupta lor împotriva burgheziei imperialiste", făcând şi el trimiteri la "problema macedoneană şi tracă".

Apoi trecea la ţara noastră, unde totul era în preajma unei răbufniri naţional-populare. "România care, înainte de război, avea o populaţie de aproximativ 8 milioane locuitori, după război a dublat acest număr, însă, ea a înghiţit cel puţin 3 milioane de unguri, nemţi, ruşi, bulgari şi alţi locuitori, care populează în grupuri compacte Transilvania, Bucovina, Basarabia, Dobrogea etc. Astfel a apărut într-o formă acută problema naţionala şi în România.

Burghezia din vechea Românie, asemănător celei sârbe, sprijinindu-se pe palat şi armată, caută să-şi impună hegemonia în provinciile anexate. Însă în Transilvania, unde este un capitalism maghiar mai dezvoltat şi mai puternic, ea întâmpină o mare rezistenţă din partea acestuia; acolo s-a format Partidul Naţional Ungar, care caută să cuprindă întreaga populaţie maghiară. În Basarabia politica română de constrângere întâmpină atracţia impetuasă a maselor largi ţărăneşti către Rusia Sovietică. În brogea de sud naţionalismul ţăranilor bulgari rămâne ferm, în pofida metodelor teroriste ale ciocoilor (moşierilor) bucureşteni. Astfel, viaţa politică în întreaga ţară se desfăşoară sub puternica influenţă a luptei naţionale. În aceste condiţii este clar că problema naţională are o colosală importanţă actuală şi pentru Partidul Comunist din România. A nu-i da atenţie, a încerca să reducă lupta maselor exclusiv la motivul contradicţiilor de clasă ar însemna a te priva de o puternică armă pentru obţinerea influenţei asupra maselor şi pentru crearea unei legături cu ele.

1. Ibidem, nr.3 din martie 1926, p.123-133.

Problema Basarabiei, asemănător celei a Macedoniei, ascunde în ea germenele unui nou război. Refuzul URSS de a recunoaşte acapararea Basarabiei face ca situaţia moşierilor români în această regiune să fie precară. Pentru a o păstra în mâinile lor, ei trebuie să cheltuiască colosale mijloace financiare pentru o continuă înarmare, să caute o protecţie costisitoare şi să ţină poporul în permanenţă sub ameninţarea războiului. Acordarea populaţiei acestei regiuni a dreptului la autodeterminare nu numai că va satisface Basarabia, dar va izbăvi de asemenea masele populare din întreaga Românie de groaznicele poveri, de noi ruinări şi catastrofe.".

În acelaşi articol, V.Kolarov mai spunea: "Tratatele de la Saint-Germaine, Neuilly (1919), încheiate pe seama Austro-Ungariei şi Bulgariei învinse au creat state multinaţionale – Iugoslavia şi <<România Mare>>". Şi apoi se lansa într-o virulentă critică la adresa Iugoslaviei şi chiar a P.C. din Iugoslavia, pe tema Macedoniei, arătând că, "A stăpâni valea râului Vardar (Macedonia) înseamnă o ieşire liberă la Marea Egee (Salonic)" şi că "Mai devreme sau mai târziu /.../ problema macedoneană va duce la un nou război balcanic."

Acelaşi autentic patriot bulgar care dădea şi el indicaţii false fraţilor vecini ale căror ţări trebuiau dominate de a lui, "victimă" a imperialismului a imaginat tot felul de contradicţii naţionale, care mai de care mai fanteziste, care mai de care mai acute, pericole multiple, din interiorul şi din exteriorul peninsulei Balcanice. Sintetizând încă o dată sarcinile F.C.B., V.Kolarov preciza: "Partidele comuniste balcanice văd cât se poate de just rezolvarea problemei naţionale în Uniunea Republicilor Sovietice din Balcani".

Un moment curios al relaţiilor dintre P.C. din România şi F.C.B. l-a reprezentat şi refuzul pe care Gheorghi Dimitrov, în calitatea sa de secretar al Prezidiului F.C.B., l-a dat cererii acestuia, de a ţine congresul al IV-lea în toamna anului 1926.[1] După cum spunea un contemporan, aceasta s-a datorat faptului că P.C. Bulgar nu putea ţine şi el atunci un asemenea congres şi se simţea umilit.

Totuşi, la sfârşitul acestui an, între 22 noiembrie şi 18 decembrie 1926, s-a ţinut a VII-a plenară a C.E. al I.C., la care P.C. din România a fost reprezentat de Elek Köblös, (pe atunci, secretar general) şi de Gelbert Moscovici (Alexandru Bădulescu), care

1. "Arhiva C.C. al P.C.R., fond 1, mapele 148, 160, 164, 171, 172, 179 şi 184 din 1926.

acum era şi reprezentantul partidului la Comintern. La dezbaterile în plen ale reuniunii, din nou, în numele Federaţiei, a vorbit Kolarov, care a abordat trei probleme: stabilizarea capitalistă în ţările balcanice; primejdia unor războaie în Balcani; teroarea albă.[1]

"Balcanii se agrarizează complet şi se transformă în colonii ale capitalismului străin" – afirma el sentenţios.

Despre pericolul de război – o temă ce a fost îndelung dezbătută şi de Internaţionala Socialistă, deci şi de P.S.D. din România – Vasil Kolarov spunea că "Această parte a Europei rămâne mereu o mare pulberărie, care se poate aprinde oricând şi antrena un incendiu ale cărui proporţii sunt imprevizibile", menţionând ca exemplu Albania, Macedonia, Salonicul, Tracia orientală, Dobrogea ş.a. Kolarov asigura auditoriul că "se va mai vorbi încă despre aceste provincii, în legătură cu viitorul război mondial". La a treia problemă concluzia era, de-a dreptul stupidă, şi anume că "Balcanii se întorc la barbarie". Pentru ca, la sfârşit, să declare: "Închei, tovarăşi, dându-vă formula stabilităţii din ţările balcanice: colonizare şi vasalizare; plus pericol permanent de război, plus teroare albă".

În aceeaşi problemă a luat cuvântul şi Nicolaevici (nume conspirativ), reprezentantul P.C. din Iugoslavia. El a regretat faptul că Nikolai Buharin, nici în raportul scris, nici în cel verbal n-a spus nimic despre Balcani, a cărei importanţă revoluţionară era, într-o vreme, supraestimată, însă "ar fi o eroare şi mai mare să o subestimăm".[2]

Totodată, acceptând teza existenţei unei stabilităţi în Balcani, el a arătat că aceasta se deosebeşte de cea din Europa centrală şi de vest, deoarece "situaţia generală în Balcani este mai complicată decât în Europa", că în Balcani revoluţia burghezo-democratică nu a fost dusă la sfârşit. Apoi s-a referit pe larg la cuvântarea rostită cu o zi înainte de Vasil Kolarov, opinând că deşi e de acord cu el în privinţa stabilizării din Balcani, acesta "a făcut o declaraţie cu care nu sunt de acord". Aceasta era prima atitudine critică luată public de cineva faţă de V.Kolarov, cotat personalitate deosebit de importantă a organismelor conducătoare şi decizionale ale Cominternului. (El a fost permanent, între 1919-1943, membru al Comitetului Executiv al Cominternului. Probabil singurul caz de acest fel.) Concret, Nicolaevici s-a referit la afirma-

1. "La Correspondance Internationale", nr.138 din 30 decembrie 1926, p.1756-1757.

2. *Ibidem*, nr.140 din 23 decembrie 1926, p.1802-1803.

ţia lui Kolarov care a spus că stabilitatea în ţările balcanice echivalează cu colonizarea lor. "Cred că afirmaţia, sub această formă, este falsă. Ea este foarte generală, prea schematică. Kolarov a bulgarizat întreaga peninsulă balcanică (ilaritate)". În continuare vorbitorul a făcut o paralelă – Iugoslavia – Bulgaria – arătând că între ele este o diferenţă foarte mare, "în ceea ce priveşte dimensiunea şi aspectul acestei stabilităţi. Iugoslavia este şi ea, în fond, o ţară agrară. Dar în comparaţie cu perioada dinaintea războiului, s-a industrializat mai mult decât <<Bulgaria>> – aceasta şi datorită faptului că în timp ce Bulgaria, ţară învinsă, plăteşte despăgubiri, Iugoslavia, învingătoare, primeşte despăgubiri".

Cealaltă afirmaţie a lui Kolarov, că ţările balcanice nu se pot redresa fără ajutor străin, deşi pornită dintr-o concluzie falsă, este, de fapt – spunea Nicolaevici – exactă. Oare, Germania sau Austria, ţări capitaliste, nu ajung la stabilitate tot cu capital străin?" – întreba el. "Este, în general, singura metodă posibilă de stabilitate capitalistă /.../ Nici o ţară capitalistă nu a reuşit până acum să se redreseze prin propriile sale mijloace. Kolarov afirmă mai mult pe baza acestor false premize, despre care am vorbit deja, că proletariatul din ţările balcanice nu poate răsturna propria sa burghezie, fără ajutor din afară. Este o falsă teorie, periculoasă oarecum. Este, pentru a spune altfel, o teorie de pasivitate."

Nicolaevici a avut cuvinte critice şi la adresa lui Enö Varga, teoretician de bază, maghiaro-comunist de la Comintern.

"Încheind aş vrea să fac remarca următoare – spunea el. Numărul partidelor ilegale, după părerea mea, va creşte din ce în ce mai mult. Este un motiv ca Internaţionala Comunistă să acorde ceva mai multă atenţie decât până acum studierii metodelor specifice şi a formelor de muncă ale partidelor din ilegalitate".

După prezentarea acestor două cuvântări, vizibil opuse ca mod de abordare şi viziune asupra aceloraşi probleme, se impun câteva remarci: 1) Nici unul nu se mai referă la aşa-zisa problemă naţională din Balcani; 2) Este posibil ca, datorită frământărilor prin care trecea conducerea Cominternului, poziţia reprezentanţilor P.C. din Bulgaria la acest for să fi slăbit puţin şi temporar, fapt oglindit şi de prezenţa, în vara anului 1928, la Congresul al IV-lea al P.C. din România, a cehului Bohumil Šameral, în calitate de reprezentant al Cominternului, dar şi de secretar al Federaţiei Comuniste Balcanice, iar în 1931, la Congresul al V-lea al

P.C.R., în calitate de conducător al federaţiei şi raportor principal a fost trimis Bela Kun şi el nebalcanic (Schloser); 3) Nu s-a mai ţinut decât peste patru ani, în septembrie 1928, nici o conferinţă a federaţiei, prezenţa ei în cadrul mişcării muncitoreşti internaţionale făcându-se simţită prin publicaţia proprie amintită şi mai ales prin difuzarea de manifeste, apeluri şi proteste contra terorii dintr-o ţară din zonă, de solidarizare cu mişcarea grevistă, cu luptători revoluţionari arestaţi sau implicaţi în procese ş.a.; 4) Se poate trage concluzia că, cel puţin în aceşti primi ani ai crizei, o dată cu scăderea temporară a poziţiilor comuniştilor bulgari la Internaţionala Comunistă s-ar fi diminuat şi atenţia Cominternului pentru această regiune.

Primul prilej ce i s-a oferit lui V.Kolarov de a relua tema favorită – problema naţională – a fost Congresul al VI-lea al Internaţionalei Comuniste, ţinut între 17 iulie şi 11 septembrie 1928 la Moscova.

În lunga sa cuvântare, rostită pe marginea raportului referitor la pericolul iminent de război, între altele, comunistul bulgar declara: "Tratatul de la Versailles, după distrugerea definitivă a Imperiului otoman, a descompus Balcanii în aşa fel încât agresiunea, aservirea naţională au izbucnit din nou, sub alte forme, creându-se, astfel, noi cauze pentru războaiele mondiale. /.../ Toate pretextele războiului mondial au repercusiuni în Balcani şi creează pericolul unei conflagraţii balcanice, /.../ România, care a anexat Basarabia, este astăzi postul avansat în războiul împotriva Uniunii Sovietice". Apoi a imaginat un val de pregătiri de război antisovietic al statelor occidentale, în frunte cu Anglia; a expus contradicţiile dintre ţările balcanice şi vecinii lor nebalcanici, spunând în mod fals că, în războiul ce se pregăteşte în această zonă, "ţările balcanice se împart în două categorii: <<învingătoare şi învinse>>"; că, în timp ce primele (Iugoslavia, România şi parţial Grecia) sunt în stare de "hipertrofie naţională", întrucât "au primit mai multe teritorii şi populaţie decât sperau", "burghezia din aceste ţări se înarmează pentru război, sub lozinca <<aparării>>, a rezistenţei împotriva <<intenţiilor agresive ale Uniunii Sovietice>>, ale imperialismului italian, ale naţionalismului ungar sau bulgar, care renasc"; celelalte – Ungaria şi Bulgaria – ca ţări învinse, fac pregătiri "însoţite de o renaştere a naţionalismului războinic". De aici trăgea concluzia că "trebuie demascat caracterul războinic al politicii <<naţiona-

le>> a statelor învinse, precum şi a <<politicii de apărare naţională>> a burgheziei iugoslave, greceşti şi româneşti."[1]

În continuare, a expus un amplu plan, cuprinzând sarcinile ce trebuiau să stea imediat în faţa partidelor balcanice. Dintre ideile sale se remarcă atât cea care arăta că "un război în Balcani poate fi precursorul unui război civil /.../", precum şi că "gherila este aproape înnăscută la popoarele balcanice, graţie unei practici seculare; [făcând probabil, referire la propriul popor, dar generalizând metoda – n.n.]. /.../ Un alt fapt important în Balcani este că războiul civil merge mână în mână cu lupta de emancipare naţională." Vorbind de rolul aşa-zisei mişcări naţional-revoluţionare, V.Kolarov spunea în încheiere: "În ceea ce priveşte Macedonia, Muntenegrul, Albania, Basarabia, Dobrogea şi alte regiuni analoage, partidele comuniste, din momentul mobilizării, chiar dacă situaţia revoluţionară nu este net revoluţionară, trebuie să lanseze următoarele cuvinte de ordine: <<Nu în cazărmi, ci în munţi! Organizaţi-vă şi începeţi gherila naţională în spatele armatei!>> În acelaşi timp, trebuie creată o conducere unică, în persoana partidului comunist.

Numai dacă partidele comuniste unesc toate forţele mişcării revoluţionare, dacă le organizează împotriva burgheziei, dacă începe războiul civil revoluţionar sub toate formele, numai atunci vor putea învinge burghezia, înfăptui revoluţia şi instaura guvernul muncitoresc-ţărănesc".

Citind sau ascultând asemenea elucubraţii rămâi stupefiat! Te întrebi dacă ele conţineau doar fantezii, sau erau emanaţia unei minţi bolnave!

La rândul său, Gheorghi Dimitrov a vorbit prima oară numai în numele P.C. din Bulgăria. "Al VI-lea Congres al Internaţionalei Comuniste trebuie să spună lumii: <<Războiul imperialist, războiul antisovietic se apropie! Fiţi gata!>> – spunea el, între altele. În timpul congresului, G.Dimitrov a mai luat încă odată cuvântul, vorbind atât în numele P.C. din Bulgaria, cât şi în cel al Federaţiei Comuniste Balcanice. Înfăţişând şi el un tablou deosebit de tulbure al vieţii politice din toate ţările balcanice trăgea concluzia: "Apare astfel perspectiva unor viitoare revoluţii naţionale şi agrare în Balcani: în Iugoslavia, România, Albania, Grecia".[2] Bineînţeles că în Bulgaria, iubita sa ţară, nu exista perspectiva unei asemenea revoluţii! Câteva pasaje din ampla sa

1. "La Correspondance Internationale", nr.100 din 7 septembrie 1928, p.1066-1068.

2. *Ibidem* nr.79 din 9 august 1928, p.933-935.

cuvântare sunt semnificative pentru falsa "analiză" întreprinsă precum şi pentru scopul de a redeveni liderul F.C.B., pentru a reintra, pe deplin, în graţiile Cominternului. Dar va trebui să mai aştepte şi va fi răsplătit chiar mai mult decât spera.

Fostul lider al F.C.B. şi viitorul secretar general al Cominternului a încercat să formuleze sarcini specifice fiecărui partid component, ca şi organizaţiei comuniste balcanice, pentru ca, la un anume punct al discursului, să afirme că "Singura ţară balcanică unde nu există până acum un partid comunist este mica Albanie. Elementele necesare pentru formarea unui partid comunist albanez sunt deja pe cale să se formeze.

Delegaţia bulgară este ferm convinsă că proletariatul din Balcani şi avangarda lui, sub conducerea Internaţionalei Comuniste şi cu ajutorul ei permanent, va urma fără devieri calea bolşevismului şi va fi în stare ca, în viitoarele evenimente din Balcani şi în lupte grele, să-şi facă datoria împotriva imperialismului, pentru Uniunea Sovietică şi pentru cauza revoluţiei proletare şi a comunismului".

Trecând la analiza activităţii şi situaţiei din partidele comuniste balcanice, el scotea în relief, în primul rând, eliminarea unor vechi şi valoroase cadre din rândul lor, devenite acum "oportuniste" sau "lichidatoriste". Fără să vrea, G.Dimitrov ne arată că asemenea "manifestări" au fost un fenomen comun, provocat de aceleaşi cauze.

"Partidele comuniste au exclus din rândurile lor elemente străine, social-democrate şi semisocial-democrate, ca grupările Chiwota-Miloikovici şi altele în Iugoslavia, Kostatos-Dimitratos şi Maximos-Polimpolos în Grecia, Cristescu şi alţii în România, Sarov-Manov, Sidor-Todorov-Lintcharov şi Lukanov-Popov în Bulgaria", afirma el cu un deosebit spirit "revoluţionar".

Lupta împotriva fascismului, a terorii, a pericolului de război antisovietic, trebuia "legată cu lupta pentru interesele maselor muncitoreşti-ţărăneşti", şi "dusă sub lozinca: Pentru puterea muncitorească-ţărănească", pentru Federaţia Balcanică a Republicilor Muncitoreşti şi Ţărăneşti". Această luptă "trebuie să fie organizată şi dusă atât în fiecare din ţările balcanice, cât şi în întreaga peninsulă". În acest scop, el declară că "este mai necesar ca niciodată să întărim şi să dezvoltăm Federaţia Comunistă din Balcani", afirmând în mod fals că "Federaţia Comunistă Balcanică nu este un organ intermediar între Internaţionala Comunistă şi partidele comuniste din Balcani – care rămân în raport direct cu C.E. al I.C.

Ea are doar scopul de a le ajuta să îndeplinească în mod coordonat şi cu succes sarcinile revoluţionare de interes general

balcanic. Ea reprezintă o necesitate politică vitală pentru mişcarea comunistă din Balcani şi partidele noastre trebuie să facă totul pentru a o întări şi a-i imprima o mai intensă activitate". De fapt, F.C.B. era totuşi o verigă intermediară a politicii externe a U.R.S.S., respectiv a Cominternului în această zonă. Pe de altă parte, este drept că fiecare partid comunist, ca secţie naţională a partidului mondial, avea legături directe fundamentale cu Cominternul.

În ziua de 1 septembrie 1928, Congresul al VI-lea al Cominternului a adoptat, *Programul* şi *Statutul Internaţionalei Comuniste*.[1]

Documentele menţionate au sintetizat, totuşi, experienţa de peste nouă ani a Cominternului în probleme organizatorice, ale raporturilor conducerii cu secţiile naţionale şi a trasat cadrul în care urma să se desfăşoare, în continuare, activitatea naţională şi mondială a organismelor comuniste.

Câteva prevederi semnificative, cuprinse în articolele *Statutului*, explică cu claritate amplificarea amestecului în treburile interne ale scţiunilor, metodelor de dictat şi forţa preconizate.[2]

Redăm mai multe pasaje din diferite articole care, deşi nu vizează direct F.C.B., sunt ilustrate pentru sarcinile şi obligaţiile ce-i reveneau acesteia şi "secţiunilor naţionale".

"1) Internaţionala Comunistă, Asociaţie internaţională a muncitorilor, este organizaţia partidelor comuniste din diferite ţări într-un partid comunist mondial", se proclama la începutul articolului. Printre obligaţiile partidelor naţionale şi regionale acestora se afla şi "executarea exactă şi fără întârziere a deciziilor Internaţionalei Comuniste, ale organelor acesteia şi ale centrelor conducătoare ale partidului" (art. 4, alineatul c). Odată hotărârea luată de congresul Internaţionalei Comuniste, "această decizie trebuie să fie aplicată în mod obligatoriu, chiar dacă o parte din membrii de partid sau din organizaţiile locale nu sunt de acord cu aceasta" (art. 5).

În privinţa participării la congresele I.C., în art. 8, se spunea: "Numărul voturilor deliberative ale fiecărei secţii la Congresul mondial este fixat printr-o decizie specială a Congresului, conform efectivelor fiecărui partid şi importanţei politice a ţării.

Partea a III-a, referitoare la organismele conducătoare ale Cominternului, cuprindea o suită de articole cu prevederi foarte grave. Astfel, la art. 13 se spunea: "Deciziile Comitetului Executiv sunt obligatorii pentru toate secţiile şi trebuie să fie imediat aplicate de către acestea." /.../

1. *Ibidem*, nr.145 din 23 noiembrie 1928, p.1596-1616.
2. *Ibidem*, p.1615-1616.

C.E. al I.C. "are dreptul de a anula şi modifica deciziile congreselor secţiilor şi comitetelor centrale ale acestora şi de a lua decizii a căror executare este obligatorie pentru toate acestea" (art. 14). C.E. al I.C. putea exclude din internaţională, "secţii întregi, grupări şi membrii izolaţi" (art. 15).

"C.E. al I.C. şi Prezidiumul său au dreptul de a trimite reprezentanţi în secţiile Internaţionalei Comuniste. Aceşti reprezentanţi /.../ sunt răspunzători în faţa partidului de activitatea lor /.../ Intervenţiile lor în congrese, conferinţe şi reuniuni ale secţiilor pot fi îndreptate împotriva Comitetului Central, dacă linia politică a acestuia nu este conformă directivelor C.E. al I.C. Reprezentanţii au, în particular, funcţia de a veghea la executarea deciziilor congresului şi C.E. al I.C." (art. 22).

Se considera că "Orice post conducător în partid aparţine nu deţinătorului acestui post, ci întregii Internaţionale Comuniste" (art. 30). Cu asentimentul C.E. al I.C., între partidele vecine, se putea face "schimbul de militanţi conducători".

Congresele secţiilor nu se puteau convoca "decât cu asentimentul C.E. al I.C.".

Celălalt document fundamental, adoptat de congresul al VI-lea al Cominternului, de o lungime fără precedent, – a fost primul *Program veritabil* (cel din 1920, atribuit lui V.I.Lenin, fiind mai mult o schiţă).[1]

După Congresul al VI-lea al I.C. atenţia propagandistică a Cominternului a fost concentrată asupra sarcinii de a lua atitudine şi a acţiona pe toate căile împotriva sarcinii principale puse de acea reuniune mondială – pericolul de război. Plenara a X-a a C.E. al I.C., prima de după congresul, din iulie 1928, a reprezentat un viu dialog îndeosebi între Kolarov (Bulgaria), Boşcovici (Iugoslavia), la care s-a mai adăugat şi Szanto (Ungaria), primul membru plin, iar al doilea supleant în Prezidiumul Comitetului Executiv al Internaţionalei Comuniste. Fiecare dintre aceştia a vorbit de câte trei ori, în timp ce din partea P.C. din România şi a P.C. din Grecia n-a vorbit nimeni. Se remarcă un ton mai ponderat la Boşcovici, în aprecierea situaţiei din fiecare ţară balcanică, membră a F.C.B., el insistând cu deosebire asupra problemelor ţării şi partidului său, concluzionând, totuşi, că, "în Balcani, lupta contra fascismului este în prezent o luptă împotriva pericolului războiului".

1. *Ibidem*, p.1597-1615.

Partidul Comunist din România – afirma Boşcovici, îşi propune, de 1 august – "organizarea, în ziua roşie, a multor întruniri şi manifestaţii, difuzarea proclamaţiilor şi apelurilor. S-a propus să se declanşeze greve în localităţile unde există sindicate revoluţionare, care exercită influenţă în întreprinderi" – obiectiv cu atât mai fantezist, cu cât acesta era atunci la un pas de dispariţie totală, ca urmare a luptelor dintre diferite grupări interne, iar sindicatele revoluţionare fuseseră dizolvate din luna aprilie 1929. El mai glăsuia că înfăptuirea acţiunilor de la 1 august trebuie să continuie şi după aceea deoarece prin acţiunea antirăzboinică, de fapt, se ducea o luptă contra fascismului.[1]

Apoi a luat cuvântul şi V.Kolarov care, după ce a afirmat că nu cunoaşte acţiunile preconizate de celelalte partide membre ale F.C.B. pentru 1 august, ca sarcină majoră ce derivă din hotărârile congresului al VI-lea al I.C., a vorbit despre pregătirile P.C. Bulgar; de asemenea, a subliniat marile răspunderi ce ar fi revenit P.C. Polonez şi P.C. din România în viitorul război antisovietic, cerând ca partidele din ţările vecine cu U.R.S.S., alături de cel englez (principala ţară imperialistă) şi cehoslovac să acţioneze pentru "a transforma războiul împotriva Uniunii Sovietice în revoluţie mondială." (sic!)[2]

Relaţiile dintre P.C.R. şi Internaţionala Comunistă se desfăşurau direct, cu unele din organismele centrale (Secretariatul – de pildă), dar mai ales cu cele regionale. Între acestea din urmă mai important era Secretariatul Balcanic, care conducea nemijlocit – politico-ideologic şi organizatoric – partidele din această regiune sud-est europeană; iar cealaltă era Federaţia Comunistă Balcanică, secţie regională a Cominternului care se preocupa îndeosebi de activitatea cu problemele instructiv-financiare, de traducere în fapt a sarcinilor care veneau de la conducerea supremă direct sau prin Secretariatul Balcanic.

S-a văzut clar că şi F.C.B. avea sarcini politico-ideologice, organizatorice şi propagandistice. În această perioadă, conducători ai Biroului Secretariatului Balcanic, numiţi de Prezidiul Internaţionalei, au fost Bohumil Šmeral (membru al conducerii P.C. Cehoslovac) în 1928-1929 şi Bela Kun (conducător al P.C. Maghiar) în anii 1929-1932 – ambii şi membrii ai C.E. al Cominternului.

Despre activitatea propriu-zisă, din anii 1929-1932 a federaţiei şi raporturile dintre ea şi P.C.R. nu dispunem de documente şi

1. *Ibidem*, nr.64 din 28 iulie 1929, p.899-900.
2. *Ibidem*, p.902-903.

informaţii suficiente. În acest context, un eveniment mai deosebit în istoria F.C.B. şi a acestor raporturi, poate ultima sa manifestare de anvergură, l-a reprezentat, conferinţa a VIII-a, desfăşurată la Moscova, în primele zile ale lunii septembrie 1928, de la care cunoaştem două rezoluţii tipărite, intitulate: *Activitatea Federaţiei Comuniste Balcanice*, respectiv *Situaţia politică şi sarcinile Federaţiei Comuniste Balcanice*.

Prima, un veritabil statut, aprecia că, în ultimii trei ani, F.C.B. şi-a diminuat activitatea din trei cauze: înfrângerea mişcării revoluţionare din Balcani, slăbirea organizatorică a partidelor comuniste şi luptele interne din aceste partide.[1] De pildă, partea a doua a rezoluţiei, cuprinzând un lung şir de sarcini, afirmă că înviorarea activităţii F.C.B. se va putea face numai sub directul control al Comitetului Executiv al Internaţionalei Comuniste, problemele interne ale partidelor componente neintrând în competenţa acesteia. Federaţia avea două organisme principale: Conferinţa comunistă balcanică, ce se putea convoca o dată la doi ani, de către Biroul Executiv – cu asentimentul C.E. al Cominternului – organism permanent de conducere, compus din reprezentanţi ai partidelor comuniste din Bulgaria, Grecia, Iugoslavia şi România, un reprezentant al tineretului comunist balcanic şi unul al C.E. al Internaţionalei Comuniste. Acesta avea o sumă de atribuţii, între care ţinerea de legături cu celelalte organizaţii internaţionale de pe lângă Comintern, cu partidele comuniste din ţările vecine, organizarea unor acţiuni şi stimularea de mesaje de solidaritate internaţională şi campanii antifasciste sau contra terorii, precum şi de apărare a Uniunii Sovietice. Rezoluţiile şi documentele Biroului Executiv erau obligatorii pentru toate partidele membre ale federaţiei. În încheiere, se fixa acestui organism sarcina specială de a-i ajuta pe aderenţii albanezi să creeze în ţara lor un partid comunist. Chiar şi din această succintă prezentare a sarcinilor şi cadrului de activitate se vădeşte cu uşurinţă că federaţia activa sub strânsa supraveghere şi atentul control al Comitetului Executiv al Cominternului.

Cealaltă rezoluţie sublinia că lucrările Conferinţei a VIII-a s-au desfăşurat în lumina sarcinilor izvorâte din documentele şi hotărârile Congresului al VI-lea al Internaţionalei Comuniste.

Sarcina principală a F.C.B. şi a partidelor componente, se arată în document, este "de a mobiliza masele muncitoare la lupta contra războiului antisovietic, contrarevoluţionar şi pentru apărarea U.R.S.S."[2] Federaţia şi partidele componente trebuiau

1. "La Correspondance Internationale", nr.30 din 11 mai 1929, p.559.
2. "La Correspondance Internationale", nr.37 din 4 mai 1929, p.530.

să organizeze minuţios manifestaţiile antirăzboinice cu prilejul zilei de 1 august. În rest, documentul cuprindea teze şi aprecieri eronate cu privire la situaţia politică din Balcani şi mai ales la cea din România, trasând, de pildă, Partidului Comunist din România, aflat şi aşa într-o situaţie internă deosebit de critică, în pragul dispariţiei, sarcini politice şi propagandiste false, ce-i amplificau greutăţile şi-l compromiteau definitiv, înfăţişându-l şi mai clar ca antinaţional, dacă el le-ar fi difuzat sau pus în practică. De exemplu, deşi se aprecia, în mod just, că ţările balcanice erau un obiect al exploatării capitaliste străine, se dădea acestor partide comuniste cuvântul de ordine nu de a lupta contra politicii imperialiste, ci de a acţiona, sub conducerea F.C.B., pentru a crea Federaţia Republicilor Muncitoreşti şi Ţărăneşti din Balcani.[1] Iar în privinţa aşa-zisei probleme naţionale din România, se cerea dezlipirea de la statul român, stat unitar, a unor provincii istorice româneşti şi proclamarea lor ca state independente, sau trecerea în componenţa unor ţări vecine. În distonanţă totală cu realitatea istorică din Balcani, se cerea partidelor comuniste membre ale F.C.B. sarcina expresă "să lanseze cuvântul de ordine de luptă a partizanilor (aderenţilor) din această regiune, încheind-o cu transformarea în insurecţie naţional-revoluţionară."[2] Se pare că nu la conferinţa a VIII-a, ci la o şedinţă mai restrânsă, din ianuarie 1929, s-a ales un nou Birou executiv al F.C.B., din reprezentanţi ai partidelor membre, iar pe Gheorghi Dimitrov, din nou, ca secretar politic.[3]

Indiferent de hotărârile acestei conferinţe, rolul şi activitatea F.C.B. în anii crizei sunt marcate de declinul său organizatoric şi politic.

În această perioadă, Federaţia Comunistă Balcanică nu mai este menţionată în documentele publicate de Comintern. La Plenara a XI-a a Internaţionalei Comuniste, din august-septembrie 1932, de pildă, delegata P.C.R., Elena Filipescu (Maria Ciobanu) luând cuvântul de două ori, nu aminteşte nimic de această organizaţie. Din motive necunoscute nouă, în 1930, F.C.B. îşi mută sediul de la Viena, la Berlin, Germania fiind în anii crizei terenul unde Internaţionala Comunistă avea baza cea mai solidă cu activităţi multilaterale, dar mai ales propagandistică, şi ca cea mai puternică secţie. Aici se pare că şi-a şi încetat ea activitatea. Publicaţia ei, "La Federation Balkanique" a apărut până în 1932 şi ştiind că periodicele Cominternului nu oglindeau corect data înscrisă pe copertă şi că, la 30 ianuarie 1933, în Germania, la putere, a venit regimul nazist, care l-a surprins acolo pe G.Dimitrov – poate şi cu alte sarcini – toate acestea ne fac să credem că, Federaţia Comunistă Balcanică şi-a încetat activitatea în prima jumătate a anului 1933. Curios e faptul că, în Marea enciclopedie sovietică, ediţia a III-a, se arăta indecis că F.C.B. şi-a încetat activitatea la începutul anilor treizeci.[1] După cum, din punct de vedere juridic şi al finalului procesului din 1933, eliberarea lui Gh. Dimitrov şi a tovarăşilor săi, în 1933, din mâna lui Hitler reprezintă o enigmă a istoriei.

Autorul V.V.Alexandrov, fiind sovietic, ar fi trebuit să aibă la dispoziţie această informaţie elementară şi obligatorie, cu atât mai mult că arhiva F.C.B. se păstrează ca parte distinctă în cea a Cominternului. Lucru pare şi mai curios dacă ţinem seama că istoriografia din nici o ţară balcanică nu citează această arhivă, care, totuşi, există la Moscova în arhiva Cominternului.

În acelaşi context se înscrie şi *Declaraţia comitetelor centrale ale partidelor comuniste din România, Iugoslavia, Grecia şi Turcia*, publicată la 9 mai 1934, în legătură cu încheierea pactului Balcanic. Documentul este semnat de comitetul central al fiecărui partid comunist şi nu de federaţie.[2]

În sfârşit, luând cuvântul la Congresul al VII-lea al Internaţionalei Comuniste (Moscova, 23 iulie - 20 august 1935), delegatul bulgar, care avea numele conspirativ Iscrov, a făcut o serie de referiri la Balcani, dar nici una la Federaţia Comunistă Balcanică. De pildă, el a spus că "Balcanii sunt astăzi unul din focarele războaielor imperialiste"; că "România, Iugoslavia şi Grecia au acum interesul să-şi păstreze cuceririle făcute în cursul războiului imperialist din 1914" şi că, din această cauză, în politica lor internaţională, "nu predomină tendinţa declanşării imediate a războiului", fapt exprimat "prin încheierea pactului balcanic între Iugoslavia, România, Grecia şi Turcia", care deranjează Germania nazistă. Între multe altele, el cerea ca toţi comuniştii să-şi fixeze atenţia "îndeosebi asupra intrigilor hitleriste din România", care are o graniţă cu U.R.S.S. de 742 km. Caracteristică

1. *Ibidem*, p.531.

2. *Ibidem*, p.532.

3. *Gheorghi Dimitrov, Biografia*, Partizdat, Sofia, 1972, p.224-226; *Gheorghi Dimitrov, Biograficen ocerk*, Partizdat, Sofia, 1978, p.101-106; *Gheorghi Dimitrov, Biograficen*, Partizdat, Sofia, 1982, p.207; 217-218.

1. *Bolşaia Soveţscaia enţiclopedia*, ediţia a III-a. Vol.21, Moskva, Izdatelistvo <<Sovetskaia Enţiclopedia>>, 1970, p.575; vezi şi Arhiva CC al PCR, fond 1, mapa 82 din 1933.

2. "La Correspondance Internationale", nr.44-45 din 5 mai 1934, p.502-503.

pentru caracterul heteroclit al cuvântării lui Iscrov este finalul ei, în care a spus: "Partidul Comunist Bulgar a declarat şi declară că tratatul de la Neuilly, impus Bulgariei, – care a distrus independenţa naţională a Macedoniei, Traciei, Dobrogei şi a cărui povară a fost aruncată de burghezie pe umerii muncitorilor – trebuie să fie abolit definitiv. În acelaşi timp, P.C. din Bulgaria protestează energic împotriva războiului ca mijloc de anulare a tratatului de la Neuilly. Războiul este calea fascismului. El va duce la catastrofă poporul bulgar şi toate popoarele balcanice. Nu război, ci pace; luptă împotriva fascismului şi războiului, luptă pentru egalitate şi autodeterminare naţională, mergând până la separarea tuturor popoarelor oprimate din ţările balcanice, luptă pentru revendicările imediate economice şi politice ale maselor muncitoare, pentru democraţie, pentru socialism. Această luptă este calea prin care este posibilă abolirea definitivă a tratatului de la Neuilly şi a tuturor consecinţelor războiului mondial, este calea care va permite evitarea unui nou măcel balcanic şi mondial imperialist".

Acelaşi Iscrov avea să declare, între altele, în cadrul Congresului al VII-lea al I.C. că: "Fascismul german vede în pactul balcanic un obstacol în calea realizării planurilor sale în Balcani şi în sud-estul Europei. El caută să modifice grupările actuale de state balcanice şi dunărene în folosul său, pentru a accelera pregătirile pentru războiul imperialist şi antisovietic. De la acordul franco-sovietic şi cel sovieto-cehoslovac, fascismul german şi-a accentuat activitatea în Balcani".[1]

*

Nu putem încheia această schiţă a filierei comuniste balcanice fără a aminti de o organizaţie, tot balcanică şi tot de sorginte comunistă. Este vorba de Liga (sau Uniunea) Balcanilor Liberi. Ea a fost creată în 1929 şi avea unele sarcini, îndeosebi propagandistice, similare cu cele ale Federaţiei Comuniste Balcanice, mai ales în domeniul luptei antirăzboinice şi antimilitariste. Activând şi ea sub conducerea Cominternului, era îndrumată nemijlocit de Gheorghi Dimitrov. Liga (Uniunea) Balcanilor Liberi era afiliată organizaţiei internaţionale intitulată Liga Antimilitaristă.

Liga Balcanilor Liberi, cu sediul la Paris sau Berlin, avea, formal, în frunte pe fostul consul general şi deputat bulgar

1. *Ibidem*, nr.124 din 24 decembrie 1935, p.1857-1858.

Dmitär Vlahov. Puţinele documente avute la dispoziţie referitoare la această organizaţie nu menţionează nici un român ca făcând parte din conducerea sa, deşi, de câteva ori, se aminteşte şi de prezenţa lor la unele acţiuni şi reuniuni. Liga nu pare să fi avut un sistem organizatoric clasic – cu acţiuni naţionale, ci era doar un organ conducător care conlucra cu partidele comuniste şi alte organizaţii din ţările respective, precum şi cu personalităţi din Europa de Vest, îndeosebi din Germania şi Franţa. În sistemul său de cuprindere erau reuniţi comunişti sau personalitaţi cu vederi de stânga, democratice de altfel. În anii când exista şi Federaţia Comunistă Balcanică, cele două organizaţii au avut acelaşi sediu. Liga Balcanilor Liberi edita literatură de pe poziţii comuniste cu privire la situaţia din Balcani, organiza conferinţe pe această temă, expoziţii, prin care se demasca "teroarea" din Balcani, seri culturale şi edita un buletin periodic. Conducerea sa a organizat câteva conferinţe ca cele de la Atena (1929), Constantinopol (1931), Viena (1932).[1]

Activitatea acestei organizaţii, ce se întinde dincolo de jumătatea deceniului al patrulea, a reprezentat o completare, în domeniile specifice menţionate, desfăşurate şi de partidele comuniste din Balcani şi de forţele muncitoreşti şi democratice, care le simpatizau.

*

Tot în cadrul filierei comuniste balcanice antiromâneşti,fără a intra în detalii, trebuie spuse câteva cuvinte şi despre o organizaţie specială, intitulată Organizaţia Revoluţionară Dobrogeană, prescurtat – D.R.O. (după iniţialele denumirii în limba bulgară). Evident că, întocmai ca toate organizaţiile create, conduse ori influenţate de P.C. din România, în perioada 1921-1940, şi aceasta era socotită "ca organizaţie de masă", deşi numărul membrilor săi, proveniţi din rândul bulgarilor nu se cunoştea. Aceştia erau, în fapt, membrii în P.C.R., U.T.C. din România şi similarele lor din Bulgaria.

D.R.O. a fost creată după terminarea războiului ruso-româno-turc din 1877-1878, ca organizaţie naţionalistă bulgară, care avea ca scop să lupte pentru obţinerea independenţei depline a Bulgariei. Înainte de primul război mondial, în rândurile sale a

1. Arhiva C.C. al P.C.R., fond 1, mapele 14, 15, 33, 185, 186, din 1929; nr.89, 97, 155, 165, 168, 170, 970 din 1931; nr.101, 128, 144, 338, 370 din 1932 şi nr.83 din 1933.

intrat un număr de socialişti (largi) şi apoi comunişti (strâmţi). În anii 1919-1923 influenţa comuniştilor a crescut continuu. Însă, după înfrângerea zdrobitoare suferită de aceştia, în urma insurecţiei din 1923 şi 1924, datorită măsurilor ferme ale generalului Ţankov, poziţiile acestora slăbesc.

Aderenţii comunişti sunt nevoiţi să intre în ilegalitate, ca şi partidele comuniste din România şi Bulgaria. Ca atare, gruparea naţionalistă moderată, care colabora cu guvernul bulgar, fiind şi stipendentă de acesta, se desprinde şi, în 1925, se constituie în Organizaţia Revoluţionară Dobrogeană din Interior V.D.R.O., (de asemenea iniţialele denumirii în limba bulgară).

Membrii săi, cunoscuţi sub numele de comitagii, activau îndeosebi în Cadrilater unde săvârşeau jafuri, omoruri şi distrugeri, împotriva populaţiei de origine română. Mai mult, pentru supremaţie în Dobrogea, comitagii se războiau, inclusiv cu arme de foc, şi cu membrii D.R.O. Luptele intestine sângeroase s-au soldat cu morţi, între care şi liderii celei comuniste, ca în cazul lui Dacio Mihailov (1926) ş.a.

Formal D.R.O. era subordonată P.C. din România, însă legăturile cele mai strânse, directe le avea cu Partidul Comunist din Bulgaria, cu Federaţia Comunistă Balcanică şi, firește, cu Internaţionala Comunistă, respectiv U.R.S.S. de la care primea sprijin material, propagandistic şi indicaţii concrete. Programul acestei organizaţii prevedea lupta pentru autodeterminare până la despărţirea de statul român a întregii Dobroge şi transformarea ei într-o republică autonomă independentă care ar fi trebuit să facă parte din preconizata Republică Federativă din Balcani sau să se alipească la U.R.S.S., ca a 16-a republică sovietică, în timp ce V.D.R.O. milita pentru încorporarea Dobrogei numai în statul bulgar existent.

D.R.O., din rândurile căreia s-au recrutat mulţi lideri ai P.C. din România, şi-a încetat existenţa în 1940, când Bulgaria, cu sprijinul Germaniei naziste şi al U.R.S.S., a obţinut Cadrilaterul. Iată câteva pasaje din documente ale D.R.O., sau referitoare la perioada finală a acesteia:

În Declaraţia C.C. al D.R.O. cu privire la guvernarea naţional-ţărănistă, din ianuarie 1930, se spunea:

"D.R.O., ca reprezentant al maselor trudite din Dobrogea, declară că duce lupta deopotrivă atât contra regimului de terorizare românesc, cum şi contra politicii anexioniste a guvernului bulgar care, aici, prin agenţii săi, urmăresc să dezbine pe bulgari şi să vândă luptele poporului dobrogean" şi că V.D.R.O., "trimite bandiţi înarmaţi în Dobrogea, cu arme procurate din depozitele de muniţii militare din Bulgaria. Aceşti bandiţi, cu toţii agenţi ai

siguranţei bulgare, comit cele mai vulgare omoruri şi furturile cele mai odioase asupra populaţiei paşnice dobrogene."

D.R.O. chema toată populaţia dobrogeană să se înscrie sub steagul său şi "să se pregătească pentru revoluţia armată care, singură, o să pună capăt acestor sclavii".

Iar una din cele trei lozinci de încheiere era: "Trăiască Republica Populară Dobrogeană".[1]

În rezoluţia Secretariatului politic al F.C.B., din mai 1932, întocmită pe baza raportului delegatului D.R.O. se formulau aspre critici organizaţiei deoarece în timpul din urmă şi-ar fi diminuat activitatea, mergând până la actul trădător al unor activităţi pentru care primesc subsidii de la duşmanii de clasă – bulgari şi că, "a predat conducerea organizaţiei în mâinile burgheziei bulgare". Se mai cerea, totodată, front unic cu toate organizaţiile revoluţionare şi promovarea de noi cadre.[2]

Pe de altă parte, în raportul semnat "Ioniţă", din 9 decembrie 1932, se subliniază ca "V.D.R.O. – organizaţie ilegală până acum în Dobrogea – activează după planurile din Sofia". Bandele sale înarmate, comitagii, săvârşesc acte teroriste şi pradă populaţia paşnică şi omoară membrii ai D.R.O. Totodată, se mai relevă că la conferinţa C.C. al D.R.O., din 18 august 1932, s-a constatat sectarismul organizaţiei, lipsa de legătură cu satele şi mai ales cu nordul Dobrogei şi că nu a atras populaţia turcă de partea sa. Documentele relevă trecerea unor membri, ca Verbanov şi Creţu, în Partidul Naţional-Ţărănesc.[3]

În fine, un alt raport al D.R.O., semnat "C", din 25 august 1933, pe perioada 1 aprilie - 25 august 1933, aprecia că organizaţia primea bani atât de la P.C.R. cât şi de la Comitetul (Secretariatul) Balcanic. În acest scop, în conducerea ei a fost trimis Petre Borilă (Radu) în locul lui Boris Ştefanov, care în iunie 1933 fusese exclus din Partidul Comunist Român pentru că refuzase să primească sarcina respectivă.[4]

*

Amestecul Federaţiei şi Cominternului s-a reflectat şi în politica de cadre din a doua jumătate a deceniului al patrulea. Să începem cu vârful, adică secretarul general al P.C. din România.

1. "Arhiva CC al PCR, fond 31, mapa 20 din 1930.
2. *Loc. cit.*, fond 1, mapa 126, din 1932.
3. *Loc. cit.*, fond 31, mapa 62, din 1932.
4. *Ibidem*, mapa 69, din 1933.

Arestat în vara anului 1926, Boris Ştefanov – bulgar de origine – a fost condamnat la mai mulţi ani de închisoare şi, în urma amnistiei din 1929, pedeapsa i s-a redus, astfel că, în 1933, după 8 ani, a fost pus în libertate. Era o fire de comunist-fanatic prin formaţie şi de ascet. În iunie 1933, a fost exclus din P.C.R., ca urmare a refuzului sarcinii ce i s-a dat după punerea sa în libertate, în condiţiile în care prietenul său Gheorghi Dimitrov a ieşit erou din procesul de la Leipzig, din acelaşi an, şi a fost numit secretar general al Cominternului. Nu interesează aici maşinaţiunile utilizate dar, la sfârşitul lui 1934, Alexandr Danieluk-Ştefanski (Gorn), polonezul, secretar general al Partidului Comunist din România a fost înlăturat şi va fi în primul lot executat în anii prigoanei staliniste. Un timp, locul lui Gorn a fost luat de Elena Filipescu – soţia sa – zisă şi Filipovici şi cunoscută în anii '30 la Comintern cu numele de Maria Ciobanu, pentru ca, la plenara de la Praga, din 1935, Boris Ştefanov, numit de Comintern la sfârşitul anului 1934, să fie impus şi recunoscut oficial secretar general. Urmarea: răzbunările contra tuturor celor ce nu-i satisfăcuseră cererile. Când, în 1937 - 1939, el a făcut lista de "troţkişti" care activaseră în partidul român, i-a trecut pe toţi foştii lideri ai P.C.R. de după actul din mai 1921. Ei au fost executaţi de N.K.V.D. Numărul şi numele tuturor comuniştilor români aflaţi atunci în U.R.S.S., care au fost executaţi sau, în mod fericit, deportaţi, nu se cunoaşte. Bulgarii înşişi recunoşteau că ei au avut peste 400 de morţi. Dar, interesant de semnalat, dintre executaţi şi cunoscuţi în aceste loturi nu s-a aflat nici un comunist român de origine bulgară. De fapt, cu Boris Ştefanov, din 1935, începe "bulgarizarea" conducerii P.C. din România. În afară de el, care deţinea funcţia supremă, întâlnim nume ca: Dimităr Ganev, promovat membru al Biroului Politic, devenit după război preşedintele Bulgariei; Gheorghi Crosnev – secretar responsabil cu propaganda şi presa; Gh. Pehlivanov (Petre Gheorghe), prim-secretar al Uniunii Tineretului Comunist din România, apoi al secţiunii partidului din Bucureşti, mort în condiţii neelucidate în 1943; Voicu Daciov, membru al C.C. al P.C.R., Petre Borilă (numele său conspirativ) bulgar şi lider al D.R.O. care, între timp a plecat în Spania în cadrul brigăzilor internaţionale. Desigur, lista lor ar putea fi foarte lungă, dar nu aceasta face obiectul însemnărilor de faţă.

Capitolul 3

COMPONENŢE ALE CONDUCERILOR PARTIDULUI COMUNIST DIN ROMÂNIA ÎN ANII 1921-1944

În acest capitol vom încerca să schiţăm componenţa organelor conducătoare ale P.C.R. Listele utilizate, evident sunt incomplete, deoarece mulţi membrii ai acestora, îndeosebi dintre cei trimişi direct de Comintern, Secretariatul Balcanic şi Federaţia Comunistă Balcanică, au activat numai la Moscova, Praga, Kosiče sau în localităţi din diferite alte ţări, uneori chiar în România, fără ca în Partidul Comunist din România să li se cunoască misiunea. Caracteristic pentru componenţa acestor organisme este faptul că echipa desemnată la un congres era dominată de persoane provenite din rândul naţionalităţii sau zonei geografice din care făcea parte secretarul general. În orice caz, în toate, numărul celor proveniţi din rândul naţionalităţilor conlocuitoare – îndeosebi evrei şi maghiari – era majoritar, uneori chiar copleşitor. De asemenea, începând de la Congresul al III-lea, din august 1924, un timp s-a desemnat şi câte un comitet central de rezervă şi alte organisme, zise statutare, care, teoretic îi înlocuiau pe cei arestaţi sau erau excluşi pentru diferite abateri. Trebuie, însă, precizat că şi pentru aceştia se mai cerea, încă odată, aprobarea organismelor regionale sau centrale de la Moscova.

În perioada interbelică, respectiv între 1921-1940, Partidul Comunist din România a ţinut cinci congrese: (8-12 mai 1921 - Bucureşti; 3-4 octombrie 1922 - Ploieşti; august 1924 - Viena; 28 iunie - 7 iulie 1928 - Ciuguevo lângă Harcov; 3-24 decembrie 1931 - Gorcovo, lângă Moscova): deci două în ţară şi trei în afara României. De asemenea, a avut loc un însemnat număr de plenare şi conferinţe, cele mai multe desfăşurate în ţară.

Componenţa organelor superioare de partid: Biroul Politic (din 1927 în afară); Secretariatul cu munca operativă, după 1926, în

ţară; Comitetul Central, ales la congrese, completate la conferinţe şi plenare, ori prin excluderi şi numiri din partea Cominternului, care oricum trebuia să le ratifice. Toate au suferit modificări şi de aceea o situaţie cât de cât corectă nu se poate face acum şi poate niciodată pentru că nu avem documente, ori persoanele respective aveau legături şi cu organele politico-militare sovietice, ori erau cetăţeni ai acestui stat. Cele mai dese modificări s-au produs în perioada 1932-1944, când, timp de 12 ani, nu s-au mai ţinut congrese.

*
* *

Dat fiind faptul că, din cauza arestărilor dinainte şi mai ales din ziua de 12 mai, o conducere, chiar şi impusă din afară, n-a putut fi desemnată – în perioada mai 1921 şi vara lui 1922, în fruntea P.C.R. s-au perindat echipe cu statut de provizorat. Interesant de remarcat este faptul că, până în august 1924, la congresul al III-lea al P.C.R., în general, s-a păstrat o oarecare proporţionalitate regională, în cadrul căreia predomina vechea Românie.

Astfel, conducerea provizorie din vara anului 1921 a fost alcătuită din Leonte Filipescu (Iorgu) – până la arestare, Constantin Agiu, N.Simulescu-Militaru, Lucreţiu Pătrăşcanu, Marcel Pauker, Constantin Ivănuş, Mihail Macavei – recunoscându-se autoritatea de lider a lui Gheorghe Cristescu, arestat şi implicat în procesul zis şi din Dealul Spirii (până la 4 iunie 1922).

Din iunie 1922 şi până la congresul al II-lea, din Comitetul Executiv Provizoriu au făcut parte, cu intermitenţă, următorii: Mihail Macavei, Lucreţiu Pătrăşcanu, Constantin Ivănuş, Marcel Pauker, N.Simulescu-Militaru, Gheorghe Tănase, Gheorghe Cristescu – pe post de secretar –, Mihail Cruceanu, Elek Köblös, Eugen Rozvan, David Finkelstein-Fabian, Boris Ştefanov, Al.Dobrogeanu-Gherea, Ioan Elena şi Heinrich Sternberg.

Congresul al II-lea al P.C.R., desfăşurat în casa pictorului Alexandru Vodă din Ploieşti, în noaptea de 3-4 octombrie 1922, a ales mai multe organe conducătoare: Consiliul General, Comitetul Central, Biroul Politic, Secretariatul şi Comisia de control.

A) Consiliul General: N.Husar, Miclos Kovacs, Turzo Nandor, G.Vasuta, Isidor Goldstein (Translivania), Gheorghe Tănase (Iaşi), Ioan Elena (Turnu Severin), Ana Pauker, Jacques Konitz

(Bucureşti), Boris Ştefanov (Bazargic), Bleicher (Galaţi), I.Gheorghiu (Constanţa) şi 3 nenominalizaţi din Basarabia.

B) Comitetul Central: Gheorghe Cristescu – secretar, Mihail Cruceanu, David Finkelstein-Fabian, Constantin Ivănuş, Elek Köblös, Nicolae Marian, Marcel Pauker, Boris Ştefanov, un basarabean neprecizat – membrii plini. Membrii supleanţi: Eugen Rozvan, Margareta Roth, Ioan Elena.

Comisia de control: Mihail Macavei, Evanghelie Stanev, Al.Dobrogeanu-Gherea, Heinrich Sternberg şi N.Husar.

C) Biroul Politic şi Secretariatul: Gheorghe Cristescu, secretar general, Marcel Pauker, Elek Köblös – secretar cu probleme organizatorice, Alexandru Körösi-Crişan, David Finkelstein-Fabian.

În primăvara anului 1924, ca urmare a adoptării publice a unei poziţii antinaţionale, începe procesul de scoaterea Partidului Comunist din România în afara legii. În condiţiile când Comitetul Central şi celelalte organisme nu se mai puteau întruni, s-a creat o conducere provizorie, denumită Directoriul P.C.R. (aprilie-august 1924), alcătuit din: Elek Köblös, pe funcţia de secretar general provizoriu, de fapt, paralel cu Gh. Cristescu, aflat în legalitate, Elek Köblös, David Finkenstein-Fabian, Marcel Pauker şi Al.Dobrogeanu-Gherea, primul fiind conducătorul directoriului ilegal, iar ultimul secretar semilegal.

Începând din 1921 şi până în 1927, reprezentant al P.C.R. la Internaţionala Comunistă, şi un timp şi la Federaţia Comunistă Balcanică, a fost Gelbert Moscovici (Al. Bădulescu, Ghiţă Moscu), – fratele lui Ilie Moscovici. Temporar, funcţii similare au mai deţinut în aceeaşi perioadă Lichtenstein Dezideriu (Iasz Dezsö), Lazăr Aron (Ernst Arnoldi, Al. Buican), Boris Ştefanov ş.a. În 1921-1922 G.Moscovici a fost şi membru al C.E. al Cominternului; din iulie 1924 (congresul al V-lea al Internaţionalei Comuniste), Gheorghe Cristescu a fost ales membru al C.E. al Cominternului, fără a participa la şedinţele acestuia. De altfel, la 26 iunie 1926 a fost exclus şi din partid şi din C.C. al P.C.R.

Congresul al III-lea al P.C.R., ţinut la Viena în august 1924, avea să aleagă o conducere predominant maghiară.

Ea a fost alcătuită astfel:

a) Biroul Politic

Elek Köblös – secretar general, Pavel Tcacenco (I.I.Antipov) secretar tehnic-organizatoric, Boris Ştefanov – şi reprezentant la Federaţia Comunistă Balcanică, Sandor Körösi-Crişan, Willi Roth, Victor Tordai.

b) Între anii 1925-1928, secretari cu munca operativă în ţară au mai fost: Pavel Tcacenco (1925), Willi Roth (septembrie 1925 - decembrie (1926), Solomon Schein (decembrie 1926 - iunie 1928), Francisc Bucova (1927-1928).

c) În aceeaşi perioadă au mai făcut parte din Comitetul Central, ori au îndeplinit sarcini importante pe linie de partid, tineret sau sindicat: Gheorghe Cristescu (august 1924 - 26 iunie 1926), Al. Dobrogeanu-Gherea, Boris Ştefanov, David Finkelstein-Fabian, Heinrich Sternberg, Mihai Cruceanu, Samuel Margulies, Mozes Kahane, Richard Wurmbrandt - tineret. (Cunoscutul prelat din ultimele decenii), Izo Iţcovici (Albulescu, secretar al U.T.C.), Mosku Kohn (Gheorghe Stoica) - tineret, Lazăr Aron (Ernst Arnoldi, Alexandru Buican), Vasile Luca (sindicate), Ştefan Foriş.

d) Din 1927, s-a creat Biroul Politic din străinătate, alcătuit din: Elek Köblös, David Finkelstein-Fabian, Berger Aladar, Victor Tordai, în timp ce munca operativă în ţară era asigurată de secretariatul amintit. După dispariţia, în 1925, a lui Pavel Tcacenko, în organismele ce activau în străinătate şi la Comintern un loc important l-a avut Lichtenstein Dezideriu (Iasz Deszö, Juan de Pablo, D. Ionescu).

Datorită neînţelegerilor, devenite ireconciliabile, dintre membrii conducerii P.C.R. şi îndeosebi dintre Biroul Politic din străinătate şi Secretariatul cu munca operativă din ţară, Comitetul Executiv al Internaţionalei Comuniste a hotărât convocarea celui de-al IV-lea congres al P.C.R., chiar înainte de cel de-al VI-lea congres al Cominternului - încălcându-se tradiţia statutară, inaugurată încă din martie 1919. Cel de-al IV-lea congres al P.C.R. desfăşurat în localitata Ciuguevo de lângă Harcov, în zilele de 28 iunie - 7 iulie 1928, având ca sarcină principală luarea unor drastice măsuri organizatorice.

A fost condus de liderul ceh, Bohumil Šmeral, reprezentantul Cominternului, numit temporar şi secretar general al Federaţiei Comuniste Balcanice. În mod curios, la acest congres s-a negat însăşi existenţa unui partid comunist în România. Pe baza indicaţiilor primite de la Comintern, acest congres a numit un Comitet Central în întregime nou - ca nume - din care doar ilustrul necunoscut Mihai Penescu, din Turnu Severin, era român - alcătuit numai din reprezentanţi ai minorităţilor naţionale. În ziua de 7 iulie se discută şi se votează rezoluţiile aduse de la Moscova. El a fost convocat sub forma unei conferinţe (consfătuiri)

de către Comintern, la propunerea Secretariatului din ţară al C.C. al P.C.R. Deci, a început ca o consfătuire, alcătuită mai ales din reprezentanţi veniţi din ţară, pentru ca, în şedinţa din 29 iunie, la propunerea făcută de Dumitru Chicuş (Kiţkanian), susţinut de membrii delegaţiei Internaţionalei Comuniste, să fie proclamată congres.

La lucrări au participat: 16 delegaţi cu drept de vot deliberativ, din care 14 sosiţi din ţară şi 2 aflaţi în emigraţie. Din punct de vedere social: 13 erau muncitori, iar 3 funcţionari; mai era un delegat al C.C. al P.C.R., aflat în emigraţie, dar fără drept de vot. Aceştia au fost:

1. Imre Aladar (Nicolae), - Bucureşti (vot deliberativ) - executat în 1938 în U.R.S.S.
2. Ştefan Foriş (Şandor-Sandu) - Bucureşti, membru al C.C. al P.C.R., secretar al Ajutorului Roşu şi raportor în numele organizaţiei din Arad (vot deliberativ), executat în ţară în 1945.
3. Heigel Iohan (Friedrich), - Timişoara (vot deliberativ) - dispărut în U.R.S.S.
4. Dumitru Chicuş (Kiţkanian) - Galaţi (vot deliberativ)
5. Dori Goldstein (Klimenco) - Iaşi (vot deliberativ) - executat în 1938 în U.R.S.S.
6. Stolearenko (neidentificat, de origine bulgar) - Constanţa (vot deliberativ)
7. Kuzira (neidentificat) - Ploieşti (vot deliberativ)
8. Vasile Luca (Luca Laszlo - Vasile) - Braşov (vot deliberativ)
9. Bibi (neidentificat) - Oradea (vot deliberativ)
10. Alexandru Nicolski (Fidorov) - Basarabia (vot deliberativ)
11. Nicolaevici (neidentificat) - Basarabia (vot deliberativ)
12. Elek Köblös (Baltazar) - Biroul Politic - aflat în emigraţie - (congresul îi acordă drept de vot deliberativ) - executat în 1938 în U.R.S.S.
13. Dumitru Chelerman (Nicu), - C.C. al U.T.C. (se afla la şcoală la Moscova). Congresul îi acordă drept de vot deliberativ - executat în U.R.S.S.
14. Gh.Popescu (Mălai) - reprezentantul U.T.C. venit din ţară (vot deliberativ).
15. Juru (neidentificat) - U.T.C., Tg. Mureş (vot deliberativ)
16. Schein Solomon - C.C. al P.C.R. (vot deliberativ)
17. Al.Dobrogeanu-Gherea, - C.C. al P.C.P., emigrant (vot consultativ) - executat în 1939 în U.R.S.S.

18. Lucreţiu Pătrăşcanu (Mironov) – C.C. al P.C.R. (vot deliberativ). Executat în ţară în 1954.

19. Mathais Peter (Sandor), – organizaţia din Banat.

Cinci reprezentanţi ai Cominternului:

1. Bohumil Šmeral – ceh – executat în URSS

2. Gorchici – prim secretar al P.C. din Iugoslavia – executat în 1938 în U.R.S.S.

3. Piotrî Mihailov – Internaţionala Comunistă – U.R.S.S.

4. Martânov (W. Picker) – Internaţionala Comunistă – U.R.S.S.

5. Rossen (neidentificat) – Internaţionala Comunistă a Tineretului.

Reprezentanţi din partea P.C. (b) Ucrainean:

1. Donenko. După ce transmite salutul partidului său pleacă din congres şi în locul lui vin următorii:

2. Alexandr Rubinstein (Suslic, Iosif Grigori Barisovschi, Starâi, Bătrânul). Reprezenta organizaţia din Basarabia şi din R.A.S.S. Moldovenească, stat fantomă "creat" la 12 octombrie 1924.

3. Vitali Holostenko (Petrulescu) – membru al C.C. al P.C. (b) Ucrainean, fost ilegalist în România (1919-1920); a studiat la facultatea de medicină veterinară din Bucureşti.

4. Berger Aladar – membru al B.P. al P.C.R. – executat în 1938 în U.R.S.S.

5. Gheorghi Ganev (Badeev, Iuri), reprezenta organizaţia din Basarabia şi R.A.S.S. Moldovenească – executat în U.R.S.S. în 1938.

Din prezidiul congresului au făcut parte:

1. Šmeral Bogumil
2. Vitali Holostenco (Petrulescu)
3. Luca Laszlo (Vasile Luca-Vasile)
4. Imre Aladar (Nicolae)
5. D.Chicuş (Kiţkanian)
6. Rubinstein, Alexandr (Starâi)

În timp ce lucrările congresului erau în plină desfăşurare, Gelbert Moscovici (Al.Bădulescu, Gh.Moscu – executat în 1938) a solicitat să fie şi el acceptat să ia parte, dar prezidiul i-a respins cererea. În congres s-a amintit doar că cererea lui a fost respinsă pe baza sus-zisei hotărâri.

Comisiile congresului:

a) Comisia de validare:

1. Stolearenko – neidentificat (Dobrogea).
2. Alexandru Nicolschi (Fidorov) – Basarabia.
3. Ştefan Foriş (Şandor) – Transilvania şi Ajutorul Roşu.

b) Comisia de redactare a hotărârilor:

1. Al.Rubinstein (Borisovschi – Bătrânul).
2. Mathais Peter (Sandor).
3. Dori Goldstein (Klimenko).
4. Iohan Heigel (Friederih).

c) În ziua a II-a s-a hotărât să se creeze o comisie specială pentru pregătirea textelor proiectelor de rezoluţii pe probleme. Apoi s-au ales preşedinţii comisiilor:

1. Imre Aladar (Nicolae) – preşedintele comisiei cu probleme sindicale

2. Vasile Luca (Luca Laszlo) – preşedintele comisiei ţărăneşti

3. Alexandru Nicolschi (Fidorov – Basarabia) – preşedintele comisiei privind problema naţională.

4. Dumitru Chelerman (Nicu) – Basarabia – preşedintele comisiei cu problemele U.T.C.

5. Sandor (Ştefan Foriş) – Banat – preşedintele comisiei Ajutorul Roşu

6. Dori Goldstein (Kilimenko) – Iaşi – preşedintele comisiei organizatorice.

d) În ziua de 3.VII.1928 s-a ales o comisie pentru redactarea rezoluţiei politice:

1. Elek Köblös (Baltazar) – Transilvania.
2. Schein, Solomon – Bucureşti.
3. D.Chicuş (Kiţkanian) – Galaţi.
4. Nicolaevici – neidentificat.
5. Alexandr Rubinstein (Starâi) – Basarabia.
6. Dumitru Chelerman (Nicu) – Basarabia.
7. Peter Mathais (Şandor) – Banat.
8. Mihailov (Internaţionala Comunistă)

În această comisie s-au purtat discuţii aprinse, fără finalizare, în legătură cu problema dacă în rezoluţia politică să se includă prevederea privind realegerea foştilor membri ai conducerii partidului în noul C.C.

LISTA

celor pe care comisia aleasă la Congresul al IV-lea îi recomanda Comisiei C.E. al I.C. pentru a fi aleşi în C.C. al P.C.R., pentru "noul" C.C., desemnat de Comintern.

1. Luca Laszlo.
2. Soos (neidentificat – Transilvania).
3. Peter Mathais.
4. Penescu Mihai.
5. Dori Goldstein (Klimenco) – Vechiul Regat – secretar cu probleme organizatorice.
6. Imre Aladar (Nicolae).
7. Blizacov – Dobrogea – neidentificat.
8. Bucovina – (nedesemnat).
9. Alexandru Nicolschi – Basarabia.
10. Vitali Halostenco (Petrulescu) – C.C. al P.C. (b) din Ucraina – numit secretar general al P.C.R.
11. Johan Heigel – Transilvania (Banat).

Śoon*
Vasile
Klimenco
Balthazar

Congresul al IV-lea al P.C.R. a ales şi un Birou Politic, compus din Vitali Holostenco (Barbu-Petrulescu) secretar general, Vasile Luca (Laszlo), Alexandru Nicolschi, Dori Goldstein, Iohan Heigel şi încă unul reprezentând P.C. din Ucraina. Totodată, a fost ales un Birou (Secretariat) al C.C. al P.C.R. din ţară, alcătuit din Dori Goldstein, Vasile Luca, Alexandru Nicolschi, precum şi un Birou Politic restrâns ce activa în străinătate alcătuit din: Vitali Holostenco, Iohan Heigel şi un reprezentant al P.C. din Ucraina.

În februarie 1929, Secretariatul din ţară şi Biroul Politic din străinătate s-au unificat în componenţa: V.Holostenco, Dori Goldstein, Al. Nicolschi, V.Luca, Iohan Heigel, D.Chelerman, un reprezentant al capitalei, posibil Marcel Pauker, care a fost trimis de Comintern cu toate drepturile de membru al Biroului Politic, dar, concret "responsabil" cu presa de partid şi a organizaţiilor legale sau ilegale ale P.C.R. şi ale diferitelor organizaţii.

*. Aceste patru nume sunt scrise în colţul de jos al paginii şi nu este clar dacă fac parte din componenţa C.C. (Arhiva C.C. al P.C.R. – fond 1, dosar 43, fila 2).

Este momentul în care irump, ca şi în alte partide comuniste, luptele fracţioniste: o aripă condusă de V.Holostenco (Barbu) şi cealaltă de Marcel Pauker (Luximin) ajutat de Dori Goldstein (Marinov, Rudolf).

Una din mostrele semnificative privitoare la originea etnică a membrilor P.C.R. o reprezintă şi lista celor implicaţi (110 comunişti) în procesul de la Cluj, din septembrie-octombrie 1928, cu nume reale:

1. Popovici Ioan	mecanic	Oradea
2. Orban Francisc	"	"
3. Feldmann Alexandru	"	"
4. Naovy Carol	"	"
5. Tire Moise	"	"
6. Nagy Rudolf	turnător	"
7. Szedlicska Emil	strungar	"
8. Schmidt Ion	"	"
9. Wolfschlager Alex.	"	"
10. Stan Vasile	"	"
11. Pop Vasile	mecanic	"
12. Rosenbaum Adolf	"	"
13. Ruszinski Ioan	"	"
14. Dr. Rozvan Eugen	avocat	"
15. Ullman Alex.	comerciant	"
16. Czeller Ludovic	strungar	"
17. Almaşi Ludovic	"	"
18. Bleich Iosif	richtuitor	"
19. Farcaş Pall	funcţionar	"
20. Lubjanker Eugen	croitor	"
21. Dr. Kertesz Rpozso	avocat	"
22. Müller Eugen	croitor	"
23. Bucova Francisc	"	"
24. Dr. Havas Andro	consilier municip.	"
25. Kacso Francisc	strungar	Tg.Mureş
26. Kovaci Iosif	"	Oradea
27. Kardos Ioan	richtuitor	Oradea
28. Sarkany Ştefan	funcţionar	Tg.Mureş
29. Müller Coloman	"	Timişoara
30. Dan Ştefan	funcţionar	Cluj
31. Kahane Iulia	"	"
32. Aradi Victor	scriitor	"
33. Grünwald Armin	comerciant	Cluj

34. Simo Gezá	funcţionar	Tg.Mureş
35. Ehling Ludovic	tâmplar	Arad
36. Radix Carol	"	"
37. Buda Ioan	"	Bucureşti
38. Lenart Arpad	muncitor	Oradea
39. Freund Francisc	inginer	"
40. Weisz Iolanda	funcţionară	"
41. Szenkovics Sandor	lăcătuş	"
42. Schwartz Friderica	croitoreasă	"
43. Neumann Mathe Ernest	ziarist	"
44. Dr. Santo Dezideriu	avocat	"
45. Avramescu David	tipograf	Bucureşti
46. Foriş Ştefan	ziarist	"
47. Sandor Vasile	mecanic	Oradea
48. Schwartz Ludovic	funcţionar	"
49. Steinhardt Herman	"	"
50. Gitye Vasile	"	"
51. Szabo Vilma	modistă	"
52. Dr.Gelert Moritz		"
53. Grünbaum Alex		"
54. Soon Alex.	funcţionar	Cluj
55. Tordai Victor	strungar	Oradea
56. Csiszmadia Francisc	croitor	"
57. Klein Odön	lăcătuş	Tg.Mureş
58. Nemeş Iloana	funcţionară	Oradea
59. Abraham Piroska		"
60. Rado Iuliana	croitoreasă	"
61. Lazăr Odön	comerciant	"
62. Baga Ioan	fierar	Arad
63. Matheis Peter	croitor	"
64. Haia Livşitz	profesoară	Chişinău
65. Imbre Petre	lăcătuş	Bucureşti
66. Solomon Gabor	tipograf	"
67. Schein Solomon		"
68. Gubis Adam	tâmplar	Oradea
69. Kovrci Gabor	pantofar	"
70. Braun Iuliana	croitoreasă	"
71. Lenart Irma	croitoreasă	"
72. Schmidt Ştefan	pantofar	Selenş
73. Berscki Geza	zidar	Oradea
74. Ronto Gheorghe	factor poştal	"
75. Toldy Iştvan	tâmplar	"

76. Lazăr Rozsi	–	"
77. Voştinar Ghiorghi	tipograf	Arad
78. Naghy Gheza	funcţionar	Cluj
79. Steinhardt Izidor	"	Oradea
80. Rozenfeld Alexandru	"	"
81. Klein Peter	"	"
82. Laczo Juci	"	"
83. Hirsch Alexandru	"	Timişoara
84. Lazăr Ladislau	"	Oradea
85. Glück Wilma	modistă	"
86. Weisz Eugen	–	"
87. Kandel Ignatie	funcţionar	Cluj
88. Dagangea Petre	mecanic	Bucureşti
89. Vitye Carol	chelner	Oradea
90. Ezernitzky Ester Fira	lustruitoare	Bucureşti
91. Cubis Doroteea	–	Oradea
92. Gerthy Eugen	comerciant	"
93. Kovari Juliana	–	"
94. Kocsan Ion	–	"
95. Klein Eugen	chelner	"
96. Fodor Kato	rihtuitor	"
97. Jumgbert Gheorghi	chelner	"
98. Becker Erna		
99. Friedman Mathe	funcţionar	Timişoara
100. Schwartz Mikloş	–	Oradea
101. Gitea Gheorghi	croitor	"
102. Rozenfeld Izso	–	"
103. Hiegel Johan	tâmplar	Timişoara
104. Peţan Anton	funcţionar	Sibiu
105. Hallek Imre	tâmplar	Baia Mare
106. Imre Aladar	funcţionar	Bucureşti
107. Kuszko Iosif	mecanic	Satu Mare
108. Seidenfeld Izso	funcţionar	Oradea
109. Schwartz Alexandru	"	"
110. Kininian Saralta	comerciant	"

("Înainte", organul Blocului Muncitoresc-Ţărănesc, an I, nr.1 din 23 septembrie şi nr.5 din 21 octombrie 1924)

*

Mascarada intitulată congresul al IV-lea al P.C.R., desfăşurată în condiţiile menţionate, ca linie politico-organizatorică, a premers cel de-al şaselea Congres al Cominternului, reuniune care a inaugurat o şi mai neagră pagină în istoria Internaţionalei Comuniste, dacă se mai poate indentifica şi astfel de perioadă: paroxismul spectrului aşa-zisului pericol iminent al războiului antisovietic; campania lipsită de limite dusă împotriva social-democraţiei ("social-fascismului"), considerată duşmanul principal al popoarelor şi al proletariatului – chiar şi comparativ cu fascismul propriu-zis; eliminarea ultimelor mari personalităţi fondatoare ale organismului comunist mondial şi promovarea altora, mai tinere, devotate şi recunoscătoare "genialului conducător"; orchestrarea politicii interne antiţărăneşti şi antiintelectuale din U.R.S.S. – sunt numai câteva din gravele măsuri artificial-false, dar care au lovit cumplit în lupta proletariatului de pretutindeni dusă împotriva urmărilor grave ale crizei economice, pentru un trai mai decent.

În cazul Partidului Comunist din România, timp de peste doi ani, avea să se manifeste aşa-zisele lupte fracţioniste fără principii, cu urmări grave nu numai pentru această minusculă organizaţie – ajunsă la 400 de membrii – dar şi pentru sindicatele sale, zise unitare, dizolvate de guvernul naţional-ţărănist în aprilie 1929, pentru Uniunea Tineretului Comunist, Blocul Muncitoresc-Ţărănesc şi alte organizaţii create sau conduse de P.C.R.

În fapt, cu ce a contribuit acum Cominternul la crearea acestei stări dezastruoase în România?

Pe plan general, a înlocuit pe cehul Bohumil Šmeral de la conducerea Federaţiei Comuniste Balcanice (care nu se dovedise suficient de energic) cu Bela Kun*, personalitate cu mare trecere la Moscova, adeptul unor metode dure şi a unei discipline de fier; în partidul propriu-zis, noua conducere numită la congresul al IV-lea, alcătuită din arivişti, fără experienţă şi, pe deasupra, din persoane provenite din rândul minorităţilor naţionale, cu o ură patologică faţă de tot ceea ce se referea la România, dispuse a aplica mecanic toate indicaţiile antiromâneşti venite de la Moscova, au început de îndată să se suspecteze reciproc, întrecându-se în docilitate faţă de Comintern – citeşte U.R.S.S. şi Partidul Comunist (bolşevic) Rus. Scânteia care a declanşat flacăra fracţionismului a constituit-o inexplicabila trimitere clandestină în ţară a lui Marcel Pauker (fugit clandestin din proces în iunie 1925) cu misiunea de a răspunde de toată presa comunistă de aici (legală sau ilegală) şi care, deşi nu făcea parte din nici un organ de conducere, putea participa, cu drept de vot deliberativ, la şedinţele Biroului Politic, ale Secretariatului şi Comitetului Central. Fire stângistă, aventuristă şi orgolioasă care din 1921 a tot încercat să pună mâna pe conducerea P.C.R., odată revenit în ţară s-a pus pe treabă. Fluturând o idee aparent justă – contestarea numirii lui Vitali Holostenco în calitate de secretar general şi a altora în C.C. al P.C.R., şi-a căutat sprijinitori (aderenţi) şi a început să-i atace public pe primii. Marcel Pauker (Luximin) l-a racolat de partea sa pe Dori Goldstein (Marinov, Rudolf), secretar cu probleme organizatorice, numit de Comintern, contra lui Vitali Holostenco (Barbu, Petrulescu) care se sprijinea pe aripa basarabeană-ucraineană şi pe unii secretari regionali. Invectivele şi blamările reciproce în presă, ori la diverse plenare sau conferinţe generale, pe care le organiza fiecare grupare, au produs o adâncă îngrijorare şi stupefacţie. O bună parte a puţinilor membri de partid existenţi a fost exclusă fie de o grupare, fie de alta. Nici arestările, nici alte măsuri coercitive ale autorităţilor de stat, din anii 1924-1929, nu reuşiseră să realizeze o asemenea disoluţie a mişcării comuniste din România. Totodată, pentru a câştiga credibilitate sus, fiecare îşi exprima ataşamentul nemărginit faţă de patria socialismului biruitor în formule paroxistice.

De altfel, indicaţiile şi măsurile asemănătoare date de centru secţiilor sale naţionale au produs, în aceeaşi perioadă, în toate partidele comuniste din lume fenomene similare. Şi, întocmai ca în celelalte partide comuniste, conducerea Internaţionalei a intervenit din nou cu măsuri drastice. Astfel, în vara anului 1930 a dizolvat toate organele conducătoare alese ori numite chiar de Comintern la congresul al IV-lea şi după aceea a principalilor lideri, aplicându-le şi câte o pedeapsă (cei prinşi pe teritoriul U.R.S.S. aveau să fie executaţi în procesele din anii 1937-1940). A numit un secretariat provizoriu, alcătuit din comunişti, unii tineri, aflaţi la cursurile şcolii leniniste de cadre de la Moscova: Elena Filipescu-Filipovici (Maria Ciobanu), Paul Goldstein (Băjenaru), Alexandru Nicolschi, Iacov Roznev – (reprezentant al Cominternului), Şeiva Averbuch (Vanda Nicolschi), Eugen

*. Ura acestui inamic al României s-a vădit până şi într-o chestiune măruntă. Omul avea la Cluj o soră – Iréne – care nu făcea politică, dar a vrut s-o ducă în U.R.S.S. Însă Elek Köblös, secretarul general până în vara anului 1928, a refuzat să-i dea recomandare ca să plece cu regim de refugiat politic. Ca urmare, nefericitul Köblös a avut de înfruntat, începând din 1928, el şi familia sa, cea mai cumplită prigoană, până ce, în 1938, a fost executat ca troţkist şi brandlerist!

(Enö) Iacobovici, Constantin Pârvulescu (Românu), Alexandr Danieluk-Ştefanski (Gorn) Polonia ş.a., care să aplice conţinutul rezoluţiei asupra luptelor fracţioniste fără principii şi asupra restabilirii unităţii Partidului Comunist din România, a Secretariatului Politic al Comitetului Executiv al Internaţionalei Comuniste din 18 august 1930[1] şi să pregătească congresul al V-lea al P.C.R.

Acest din urmă eveniment a fost pregătit timp de peste un an. Prima comisie, condusă de trimişi ai Cominternului, s-a constituit în septembrie 1930 şi, suferind modificări în componenţă, a funcţionat până în decembrie 1931, când a avut loc congresul al V-lea.

Secretariatul provizoriu şi activul care a pregătit lucrările şi documentele Congresului al V-lea a fost: *Elena-Filipescu - Filipovici, Eugen Iacobovici, Paul Goldstein, Timotei Marin, Solomon Tinkelman-Timov, Constantin Pârvulescu, Moscu Kohn, (Gh. Stoica, V. Grădinaru), Alexandr Danieluc-Ştefanschi (Gorn) - polonez.*

Iată şi unele date statistice cu privire la Congresul al V-lea al P.C.R., ţinut în zilele de 3-24 decembrie 1931 la Gorcovo - lângă Moscova[2].

Este interesant, credem, ca cititorul să ia cunoştinţă până la ce amănunte se interesa Cominternul despre viaţa delegaţilor, ilustrate de situaţiile ataşate stenogramei congresului, de aprecieri şi comentarii. Spre exemplu:

Reprezentanţi la congres:

1.	Organizaţia regională Bucureşti	5 delegaţi
2.	" " Moldova	2 "
3.	" " Transilvania	3 "
4.	" " Basarabia	2 "
5.	" " Bucovina	2 "
6.	" " Dobrogea	2 "
7.	UTC (C.C., Basarabia, Transilvania)	3 "
8.	Colective de partid şi organizaţii de masă	3 "
9.	Conducerea de partid	2 "

Cu vot deliberativ	24 delegaţi
Cu vot consultativ	14 tovarăşi

1. Arhiva C.C. al P.C.R., fond 1, mapa 34 din 1930 şi "Lupta de clasă", organ teoretic al Partidului Comunist din România, nr. 18-19 din octombrie 1930.

2. Arhiva C.C. al P.C.R., fond 1, dosar 33, 1931

Compoziţia congresului (24 delegaţi, cei cu vot deliberativ):

Compoziţia socială:

Muncitori	18	= 75%
Intelectuali	3	
Revoluţionari de profesie	1	
Muncitori-ţărani	1	
Fără profesie stabilă	1	

Dintre muncitori:

metalurgişti	10	stagiul în producţie, general aproximativ 130 de ani;
ceferişti	2	
constructori	1	metalurgişti - în cea mai mare parte, în medie 11 ani, care lucrează în întreprinderi mari;
tăbăcari	3	
tâmplari	1	
tipografi	1	
muncitori în cartonaj	1	

Printre delegaţii muncitori NU ESTE NICI UNUL care să lucreze în momentul de faţă în întreprindere. Ultimii 2 ceferişti au fost daţi afară după arestările dinainte de 1 august anul curent.

Stagiul de partid:

Stagiul total - 125 ani.
În medie pentru un delegat - 5 1/4 ani.
Stagiul total în UTC - 9 oameni - 24 de ani.
Stagiul mediu în UTC - 2 2/2 ani.

Stagiul de partid:	până la	1 - 2 ani (unul din UTC).
de la 1	până la	3 ani - 8
de la 3	până la	5 ani - 4
de la 5	până la	10 ani - 5
		10 ani - 3
	peste	10 ani - 3

Stagiul de închisoare:

Stagiul total în închisoare	19 ani 4 luni;
În medie pentru un delegat	10 luni;
Mai mult de 2 săptămâni	20 de oameni;
Cel mai mare stagiu în închisoare	4 ani şi 8 luni;
Numărul de arestări în total:	aproape o sută;

Greve de foame:

(date complete se referă numai la 11 delegaţi care au dat informaţii ceva mai sigure despre grevele foamei)

1.	10 ori	- 150 de zile
2.	9 ori	- 114 " (odată 44 de zile)
3.	5 ori	- 92 de zile
4.	11 ori	- 70 de zile
5.	8 ori	- 64 de zile
6.	7 ori	- 50 de zile
7.	4 ori	- 37 de zile
8.	6 ori	- 24 de zile
9.	1 ori	- 22 de zile
10.	1 ori	- 14 de zile
11.	1 ori	- 5 zile

TOTAL 63 ori - 642 de zile

În medie, pentru un om - 60 de zile greva foamei; pentru un delegat - 26 de zile.

Compoziţia naţională:

- români	- 10 (unul de origine evreu)
- unguri	- 8 (4 de origine evrei)
- bulgari	- 2
- ucrainieni	- 3
- evrei	- 1

Studii

Şcoala superioară	2
" secundară	2
" primară	20

Vârsta:

în medie 30 de ani	
sub 25 de ani	- 2 oameni
25 de ani	- 6 oameni
de la 25 la 30 de ani	- 8 oameni
de la 30 la 35 de ani	- 6 oameni
peste 35 de ani	- 2 oameni

Situaţia familiară:

- căsătoriţi	- 12
- necăsătoriţi	- 12
- femei	- 2
- bărbaţi	- 22

TABEL
CU NUMELE DELEGAŢILOR LA CONGRESUL AL V-LEA AL P.C.R.,
identificaţi după numele conspirative ce le-au purtat la congres

1. Alexandrescu	Crosnev Gheorghi
2. Artur	Ţopa Mihai
3. Ardeleanu	Goldberger Nicolae
4. Aurel	Aladar Imre
5. Balog	Fodor Ştefan
6. Braun	Haliţki Emil
7. Busuioc	Lazăr Aron (Alexandru Buican, Ernst Arnoldi)
8. Corneliu	Grün I.Niculae
9. Costache	Dubinschi, Moise Abraham
10. Cristea	Encsel Mauriciu
11. Covaci	Schultzberger Olga
12. Iepure	neidentificat
13. Florea	neidentificat
14. Furnică	Botnar Profiri Ştefanovici
15. Ghiţă	Breiner Bela
16. Georgescu	Chelerman Dumitru
17. Gorn	Ştefanschi-Danieluc, Alexandr
18. Ignat	Iliescu Alexandru
19. Ionel	Popescu Gheorghe-Oţelaru
20. Marinescu	neidentificat
21. Mihai	Pehlivanov Gheorghi (Petre Gheorghe)
22. Mihalcea	Lucreţiu Pătrăşcanu
23. Morozov	neidentificat
24. Niculescu	Vexler Carol-Talmazan
25. Paraschiv	Ducu Ştefan
26. Pavel	Dori Goldstein
27. Radu	Borilă Petre
28. Socolov	Finchel Iosif
29. Smaranda	Filipescu-Filipovici Elena Maria Ciobanu
30. Stejar	Avramescu David
31. Tătărăscu, Tatarov	Timotei Marin
32. Toma	S. Tinkelman-Timov
33. Teodorescu	neidentificat
34. Maghiar (Ungur)	Fazecaş Andraş
35. Vifor	Iacobovici Eugen

36. Vasilescu	Grofu Dumitru
37. Verzeanu	Bucur Nicolae
38. Zamfirescu Zoe	Ecaterina Arbore-Ralli

Din partea C.E.I.C.:
Schlosser - Bela Kun
Alexandr Danieluk-Ştefanski (Gorn);
Au mai fost prezenţi: Gheorghi Dimitrov, D. Z. Manuilski, Matiaş Rarcoşi ş.a.

Pentru perioada de după congresul al V-lea, din 3-24 decembrie 1931, conform datelor de care dispunem la ora actuală, compoziţiile C.C. al P.C.R., Secretariatului, Biroului Politic şi chiar precizarea calendarului funcţiei de secretar general este aproape imposibil de stabilit cu exactitate. În situaţia de faţă publicăm ceea ce am putut identifica, conştienţi de inevitabilele erori.

Congresul al V-lea al P.C.R., desfăşurat la Gorkovo lângă Moscova în zilele de 3-24 decembrie 1931, a ales un Birou Politic alcătuit din: Alexandr Danieluk-Ştefanski (Gorn) – un polonez, cu atribuţii de secretar general, fiind delegat de Comintern, Elena Filipescu-Filipovici (Smaranda), Eugen Iacobovici (Vifor), Emil Haliţchi (Braun), Vanda Nicolschi (Seiva Averbuch, soţia lui Dori Goldstein). În afară de aceştia, din Comitetul Central au mai făcut parte: Bela Breiner (Ghiţă), Gheorghe Popescu-Oţelaru (Ion-Ionel), Constantin Pârvulescu (Românu), Lucreţiu Pătrăşcanu (Mihalcea). Congresul a ales şi un secretariat alcătuit din Bela Breiner, Mihai Ţopa (Artur) şi Alexandru Nicolschi (Petrov) membrii plini şi Lucreţiu Pătrăşcanu şi încă unul neidentificat – supleanţi. Iniţial, ca secretar general al P.C.R. Cominternul desemnase pe elveţianul Jules Humbert-Droz, dar acesta, fiind prieten bun cu N.Buharin şi constatând marginalizarea lui, a refuzat cu încăpăţânare să primească această sarcină; e drept că atunci era în Elveţia şi nu la Moscova şi că, din acest moment, a rupt-o cu statutul de comunist.

În perioada care a urmat, până în 1940, atât Biroul Politic, cât şi Secretariatul din ţară ale C.C. al P.C.R. au suferit numeroase modificări.

Cu intermitenţe, din secretariatul P.C.R., cu precădere din ţară au făcut parte: Elena Filipescu-Filipovici; ea a făcut parte şi din Biroul Politic în anii 1931-1937, când a fost arestată şi apoi executată în U.R.S.S.; Boris Ştefanov – secretar general (decembrie 1934 - iunie 1940); periodic au mai fost membri: Bela Breiner, Dvoira Broitman (Ana Ruski), M.Diaciuc-Dăscălescu, Lucreţiu Pătrăşcanu, Şeiva Averbuch (Vanda Nicolschi), N.Goldberger, Moscu Kohn (Gheorghe Stoica), Alexandru Sencovici, G.Marcovici, Marcel Pauker, Ana Pauker, Gavrilă Birtaş, Dimităr Ganev, Moise Dubinschi, Manea Erlich, Gheorghi Crosnev, Gheorghe C.Dumitru, Ion Popescu-Puţuri, Ştefan Foriş, Ilie Pintilie, Solomon Schein, Sabina Eşanu, Iosif Chişinevschi, Nicu Tudor, Vasile Luca, Teohari Georgescu, Strul Inghelboim, Eugen Iacobovici, Dori Goldstein ş.a.

Poate nu e lipsit de interes să rememorăm, ori să precizăm că Elena Filipescu-Filipovici, Marcel Pauker, Timotei Marin, Eugen Rozvan, Al. Dobrogeanu-Gherea, Imre Aladar, Dumitru Grofu, Jaques Konitz, Dori Goldstein, Moise Dubinschi, Manea Erlich, I.Dic-Dicescu, Alter Zalic, Vasile Popovici, Elek Köblös, Gelbert Moscovici (Ghiţă Moscu), Izo Iţcovici, Leon Lichtblau, Hristu Racovski, Emil Haliţchi, Alexandru Nicolau ş.a. au fost executaţi în U.R.S.S. în 1937-1941.

O altă parte, parţial sprijinită de Boris Ştefanov, a scăpat doar cu deportări de 10 ani: Seiva Averbuch (Vanda Nicolschi), Liza Dijur, Carolina Köblös-Kojlic, Petre şi Lupu Goldstein etc. Alţii au scăpat ca prin urechile acului, prinzând, cum s-ar spune, ultimul tren, printre ei aflându-se Eugen Iacobovici, Alexandru Iliescu (Ignat), reţinut peste patru ani, (începând din 1932, pentru poziţia sa corectă în problemele naţionale şi agrară la congresul al V-lea din 3 - 24 decembrie 1931), Mihai Gheorghiu-Bujor, Alexandru Sahia – ultimii fiind doar vizitatori în U.R.S.S., în 1935, dar suspectaţi de N.K.V.D. şi de Stalin de troţkism.

Până la începutul anilor '80, cominterniştii de marcă tunau şi fulgerau oricui încerca să critice documentele congresului al V-lea, socotit de ei "un moment de cotitură" în viaţa P.C.R. Astfel, se cunoaşte cazul lui Moscu Kohîor (Gheorghe Stoica, V.Grădinaru) care, citind capitolul al III-lea a proiectului sintezei istoriei P.C.R., unde această reuniune era prezentată destul de critic, înfuriat, a bătut cu pumnul în biroul secretarului de atunci cu propaganda, spărgându-i cristalul.

Dar istoria cea reală nu iartă. Stenograma acestui congres, ca şi documentele (rezoluţiile) au rămas mărturie incontestabilă a caracterului acestui partid; documentele, definitivate după aceea, elaborate în lumina directivelor Cominternului, sub supravegherea lui Bela Kun, ilustrează că în unele probleme (situaţia şi

scena politică din România, viaţa economică şi mai ales aşa-zisa problemă naţională) acest congres "cotitură" le-a întrecut pe toate cele precedente.

Dar să ilustrăm cele afirmate cu câteva pasaje din stenogramă şi rezoluţii. Şi să începem cu fragmente din cuvântările unor lideri de frunte ai Internaţionalei Comuniste – prezenţi la un congres al unui asemenea partid minuscul cum nu mai fuseseră altădată, poate tocmai datorită intereselor nutrite de U.R.S.S. faţă de ţara noastră. Din păcate, cuvântarea cadru (program) a celui trimis să conducă nemijlocit acest congres – Bela Kun (Schlosser) – nu se află în stenogramă, dar toate intervenţiile congresiştilor au fost alcătuite pe baza ei. De aceea, vom cita din cuvântările lui D.Z.Manuilski, Gheorghi Dimitrov şi unele intervenţii făcute pe parcurs de Bela Kun.

De pildă, Dimitri Z. Manuilski pedalează mult pe necesitatea luptei contra "pregătirii" lumii capitaliste (în linia întâi situându-se şi România) – pentru războiul antisovietic şi a condamnării partidelor socialiste şi social-democrate, apreciate duşmane ale proletariatului. Între altele, el spune: "Sarcina partidului nostru [P.C.R.] este de a împiedica războiul, de a nu îngădui ca burghezia voastră să atace Uniunea Sovietică". În cealaltă problemă el declara cu dezinvoltură: "Dictatura burgheziei se sprijină pe doi gemeni – fascismul şi social-fascismul [social-democraţia – nota M.C.S.], între care nu există deosebire principală. Deosebirea constă în metode [...] Principalul duşman care ne împiedică să câştigăm majoritatea clasei muncitoare nu este fascismul, ci social-fascismul. Nu am ajuns încă la o destrămare a social-democraţiei [...] Social-democraţia caută să folosească lozinca noastră a frontului unic. Ea spune: <<duşmanul este fascismul, să încheiem, deci, un front unic>>. Partidul comunist este însă pentru un front unic cu masele, nu cu conducătorii"[1].

Bela Kun sublinia şi el aceeaşi problemă că de P.C.R. şi de capacitatea lui de organizare a luptei maselor depinde faptul "de a împiedica războiul care se pregăteşte contra patriei proletare"[2].

Problema principală care a stat în centrul atenţiei acestei reuniuni a fost cea privitoare la aşa-zisa chestiune naţională din România, fapt oglindit de două aspecte: a) o întâlnim în toate cuvântările şi rezoluţiile, indiferent de tema abordată; b) ea avea

1. Arhiva C.C. al P.C.R., fond 1, mapa 333 din 1931, fila 14-17.
2. *Loc. cit.*, fila 68.

ca obiective de la acuzaţiile de iredentism, naţionalism de mare putere aduse muncitorilor de origine română, până la îndemnul la dezmembrarea statului naţional unitar român. Metoda era simplă şi bine pusă la punct. Corifeii luau cuvântul, dădeau linia, iar delegaţii căutau – cu unele excepţii – să le preia şi să le ilustreze cu "idei" proprii.

Iată-l, de pildă, pe Gheorghi Dimitrov, utilizând un limbaj de patron al P.C.R. Între multe altele el afirma: "După război, în decursul unui şir de ani, nu am văzut ca proletariatul naţiunii dominante din România să fie mobilizat împotriva ocupării unor regiuni străine, împotriva asupririi popoarelor din Dobrogea, Basarabia, Bucovina, Transilvania. A fost numai o singură demonstraţie în timpul conferinţei [româno-sovietice din 27 martie – 2 aprilie 1924] de la Viena. Noi am îngăduit ca şovinismul român să se întărească în rândurile proletariatului. În felul acesta, masele asuprite n-au văzut în partid un apărător împotriva imperialismului român."[1]

"Prietenul" nostru din 1919 – l-am numit pe Bela Kun – a abordat într-una din intervenţiile în "problema naţională", într-o manieră mai amplă, însă cu referiri doar la Transilvania. La un moment dat, s-a trezit făcându-şi autocritica pentru faptul că P.C. din Ungaria n-a pus în documentele sale problema autodeterminării Transilvaniei, considerând că aceasta "ar însemna alipirea la Horty şi, în felul acesta, tovarăşii unguri au renunţat să mai pună practic problema naţională.

Eu cred că în felul acesta, noi, efectiv n-am luptat contra lui Horty ci, dimpotrivă, l-am ajutat şi am ajutat în Transilvania partidul naţional ungar, care este, de fapt, o agentură a lui Horty în Transilvania. Ca dovadă, în acest sens, poate servi vizita pe care a făcut-o Bethlen, conducătorul partidului ungar din Transilvania. Nepunând problema naţională în Transilvania, noi, de fapt, n-am făcut nimic pentru a izola de mase partidul ungar".[2]

Luându-i la întrebări pe delegaţii din celelalte provincii istorice româneşti, socotite de el ca aflate sub ocupaţie străină, acesta a revenit la Transilvania spunând că aici "noi nu trebuie să punem problema autonomiei, noi ne vom călăuzi după lozinca noastră de bază a autodeterminării. Acestei lozinci nu trebuie să i se opună însă lozinci parţiale, ci trebuie să se formuleze şi aceste revendicări, iar pe această bază să fie mobilizate masele

1. *Loc. cit.*, filele 844-845.
2. *Loc. cit.*, fila 857.

largi, arătându-se, în acelaşi timp, că rezolvarea definitivă a problemei naţionale va fi numai rezolvarea sovietică" [adică autodeterminarea până la despărţire].[1]

Rapoartele şi mai ales rezoluţiile au condamnat virulent pe acei comunişti români care n-au acceptat funesta lozincă, n-au răspândit materialele propagandistice – multe venite de la Moscova – care o înserau, sau au formulat-o fără termenul "despărţire". Calul de bătaie l-au constituit dr. Eugen Rozvan, NPopescu-Doreanu, Ştefan Dan ş.a. De altfel, pentru această "vină", în 1938, dr. Eugen Rozvan a fost executat în U.R.S.S.

Pentru a nu lungi exemplificarea acestei chestiuni, care oglindea o duşmănie de moarte a U.R.S.S., a Cominternului şi a altor organizaţii comuniste internaţionale vecine la adresa României, a poporului nostru, vom mai cita un fragment din rezoluţia în aşa-zisa problemă naţională, pasaj conţinând afirmaţii incredibil de false.

"România contemporană nu reprezintă prin sine o unire a <<tuturor românilor>>, ci un stat tipic cu multe naţiuni, creat pe baza sistemului prădalnic de la Versailles, pe baza ocupării unor teritorii străine şi pe baza înrobirii unor popoare străine. Burghezia şi moşierimea din România, înfăptuind propriile lor planuri imperialiste şi îndeplinid, totodată, însărcinarea puterilor imperialiste conducătoare din Europa de a crea la Nistru un avanpost împotriva U.R.S.S., au cucerit Basarabia, Transilvania, Bucovina şi Banatul şi supun unei asupriri naţionale nemaipomenite şi unei exploatări semicoloniale pe cele 8 milioane de moldoveni, unguri, ruşi ucraineni, bulgari, nemţi, turci şi alţii".[2] Deci, dintr-o populaţie de circa 18 milioane, cât avea atunci România, după opinia simbriaşilor sovietici şi cominternişti, ţara noastră avea 8 milioane de neromâni. Ca şi cei de azi, ei se străduiau să demonstreze că România este un stat multinaţional.

Poate nu e lipsit de importanţă pentru cititorii acestor rânduri să ştie că după rezoluţia similară a congresului al IV-lea, din 1928, în România trăiau doar 6 milioane de neromâni. Dar iată că după trei ani "aceştia s-au mai înmulţit cu 2 milioane!

1. *Loc. cit.*, fila 862.

2. Biblioteca Academiei Române, Arhiva istorică, cota Ab.XIII-3. În realitate, conform recensământului din 1930, România avea următoarea compoziţie naţională: din 18057074 locuitori, 71,9% erau români; 7,9% maghiari; 4,1% germani; 2,3% ruşi; 2% bulgari; 3,2% ruteni şi ucraineni; 4% evrei; 0,9% turci; 0,3% cehi şi slovaci; 0,3% sârbi, croaţi, sloveni; 1,5% ţigani; 1,6% alte naţionalităţi.

Mai trebuie spus că aceste rezoluţii, cărora U.R.S.S. şi Cominternul, prin Bela Kun, le-a dat un asemenea conţinut fals anulau scopul propus. Ele au fost tipărite în 1932, în mai multe limbi: română, rusă, maghiară, ucraineană şi broşurile respective nu s-au difuzat nici măcar printre muncitorii români "şovinişti de mare putere".

Cu aproximaţie, organele superioare ale P.C.R. din anii 1931-1937 au fost următoarele:

Secretariatul C.C. al P.C.R. din ţară, în perioada ianuarie-martie 1932: Bela Breiner, Kohn Moscu (Stoica Gheorghe), Broitman Dvoira (Ana Ruski), M.Dăscălescu-Diaciuc, Şeiva Averbuch, Vanda Nicolschi (Stoian).

Secretariatul C.C. al P.C.R. era compus, în martie-august 1932, din: Sencovici Alexandru, M.Dăscălescu-Diaciuc, Broitman Dvoira (Ana Ruski), Lucreţiu Pătrăşcanu.

Secretariatul C.C. al P.C.R. în perioada august 1932 – decembrie 1933, era compus din: Nicolschi Vanda, Goldberger Nicolae, Eşanu Sabina.

În timpul pregătirilor procesului ceferiştilor şi petroliştilor a venit în ţară, pentru 2-3 luni, şi a participat la lucrările Secretariatului din ţară al C.C., până în iulie 1933 – Elena Filipescu-Filipovici în acel moment membru al Biroului Poltic.

La plenara C.C. din aprilie 1933 au fost aleşi Goldberger Nicolae (supleant în Biroul Politic) şi Moscu Kohn (Stoica Gheorghe) – supleant în C.C..

La plenara C.C. al P.C.R. din februarie 1934 Nicolae Goldberger a fost ales membru plin în Biroul Politic.

Secretariatul C.C. al P.C.R. era compus, în ianuarie – aprilie 1934, din: Goldberger Nicolae, Pârvulescu Constantin, Sencovici Alexandru, Moscu Kohn, M.Diaciuc-Dăscălescu.

Secretariatul C.C. al P.C.R. din perioada octombrie 1934 – ianuarie 1935 era compus din: Sencovici Alexandru, Moscu Kohn, Pauker Marcel, Birtaş Gavrilă.

În acest timp, cu excepţia lui Haliţki Emil, în care Internaţionala Comunistă nu mai avea încredere, întregul Birou Politic era la Comintern.

La sfârşitul anului 1934, Cominternul l-a scos din funcţia de secretar general pe Alexandr Daneliuc-Ştefanschi (Gorn) şi l-a numit în locul său pe Boris Ştefanov.

Secretariatul C.C. al P.C.R. era compus în ianuarie-iulie 1935 din: Goldberger Nicolae, Dimităr Ganev, Colef, Moscu Kohn, Marcovici Emil, Pârgaru Ion.

Secretariatul C.C. al P.C.R. din august-septembrie 1935 era compus din: Iacobovici Eugen, Dubinschi Moise, Gheorghe C.Dumitru (Codin).

La şedinţa lărgită a Biroului Politic din septembrie 1935 au fost cooptaţi în C.C. Gheorghe Gheorghiu-Dej şi Pauker Ana, iar Constantin Pârvulescu – membru supleant în Biroul Politic.

Secretariatul C.C. al P.C.R. din octombrie 1935 - mai 1936 era compus din: Seiva Averbuch (Vanda Nicolschi), Pauker Marcel, Iacobovici Eugen, Pârvulescu Constantin – ultimul din decembrie 1935.

Secretariatul C.C. al P.C.R. din mai-iunie 1936 (pe timpul plenarei de la Praga, a C.C.) era compus din: Pârvulescu Constantin, Crosnev Gheorghi, Dubinschi Moise. Apoi, din iulie-octombrie 1936 din: Goldberger Nicolae, Pârvulescu Constantin, Crosnev Gheorghi, Dubinschi Moise, Sencovici Alexandru, Gheorghe C.Dumitru.

Plenara lărgită a C.C. al P.C.R. din iulie 1936 a ales în C.C. pe Ilie Pintilie şi Ion Popescu-Puţuri.

Secretariatul C.C. al P.C.R. din noiembrie 1936 – începutul lui 1937 – era compus din: Sencovici Alexandru, I.Popescu-Puţuri, Birtaş Gavrilă, Gheorghe C.Dumitru, Moise Dubinschi. Acest secretariat a fost dizolvat de Ştefan Foriş, care a preluat el conducerea efectivă, iar membrii secretariatului au fost trimişi la munca de jos. Ulterior, în 1938-1939, Ion Popescu-Puţuri şi Lucreţiu Pătrăşcanu au fost reintegraţi în secretariat.

În anul 1937, Biroul Politic al C.C. al P.C.R. este de fapt desfiinţat. La Viena a fost arestată Şeiva Averbuch (Nicolschi Vanda).

În octombrie 1937, la Moscova este arestată Elena Filipescu-Filipovici şi executată; Icobovici Eugen este trimis în ţară să se legalizeze (mai târziu este exclus din partid).

Pârvulescu Constantin este arestat şi închis la Jilava: Haliţchi Emil a fost arestat şi executat în U.R.S.S. încă în 1936.

Boris Ştefanov rămâne singur în Biroul Politic, care, după arestarea Elenei Filipescu-Filipovici, rămâne la Moscova, reprezentând, totodată, şi C.C. al P.C.R. pe lângă Comitetul Executiv al Internaţionalei Comuniste.

Din conducerea partidului, în ţară, de la începutul anului 1937, fac parte următorii: Bela Breiner (Orlov), Ştefan Foriş (Ilin), Ilie

Pintilie, Gavrilă Birtaş, Schein Solomon (până în august 1937, când este exclus din partid).

În 1938 conducerea partidului este compusă din: Bela Breiner, Ştefan Foriş, Ilie Pintilie, Nicu Tudor (ceferist).

Secretariatul partidului comunist era alcătuit în 1938 din: Ştefan Foriş, Lucreţiu Pătrăşcanu, Ilie Pintilie, Ion Popescu-Puţuri. În 1939-1940, martie (până la moartea lui Breiner) conducerea partidului era asigurată în ţară din: Breiner Bela (Orlov), Foriş Ştefan, Chişnevschi Iosif, Luca Vasile, Nicu Tudor.

În 1940 (până la arestarea lui Vasile Luca şi Tingelboim Ştrul şi moartea lui Nicu Tudor) conducerea partidului este compusă din: Foriş Ştefan, Chişinevschi Iosif, Luca Vasile, Tingelboim Ştrul, Nicu Tudor.

În 1940-1941, conducerea partidului este compusă din: Foriş Ştefan, Teohari Georgescu, Chişinevschi Iosif, Birtaş Gavrilă, Ilonka Receanu (născută şi crescută în Ungaria).

Din septembrie 1941, conducerea partidului este compusă din: Foriş Ştefan, Constantin Pârvulescu, Ranghetz Iosif, Carp Constantin.

În 1942, conducerea partidului era compusă din: Foriş Ştefan, Agiu Constantin, Iosif Ranghetz, Kofler Remus.

În 1943, până la 4 aprilie 1944, conducerea de partid era compusă din: Foriş Ştefan, Agiu Constantin, Kofler Remus, Sârbu Victoria (Mira), Petrea Nicolae (Sorin Grigore).

În a doua jumătate a anului 1943 – primăvara lui 1944 s-a constituit un activ central în următoarea componenţă: Constantin Agiu, Emil Bodnăraş, Ion Gh. Maurer, Lucreţiu Pătrăşcanu, Constantin Pârvulescu, Iosif Ranghetz, Ilonka Receanu, Constantin Carp, Remus Keofler, Victoria Sârbu (Mira), Nicolae Petrea ş.a., grup la care a aderat şi Gheorghe Gheorghiu-Dej, aflat în lagărul de la Târgu Jiu. Înglobând majoritatea celor 8 membri ai C.C., aceştia puteau lua hotărâri statutare. Ca atare, la 4 aprilie 1944, dintre ei s-a desemnat o conducere provizorie cu funcţii operative formată din Constantin Pârvulescu, Emil Bodnăraş, Iosif Ranghetz.

După cum s-a arătat, în decembrie 1934, în locul lui Al. Danieluk-Ştefanski (Gorn) Cominternul a numit ca secretar general al P.C.R. pe Boris Ştefanov, prieten apropiat şi de obârşie naţională, cu Gheorghi Dimitrov, autor moral al morţii multor comunişti români, executaţi în U.R.S.S., în anii 1937-1940, care a deţinut această funcţie până în 1940.

În toamna anului 1940, în funcţia de secretar general al P.C.R., Internaţionala Comunistă l-a numit pe Ştefan Foriş (Ilin).

La 4 aprilie 1944, Ştefan Foriş a fost destituit cu forţa şi arestat, constituindu-se conducerea provizorie, alcătuită din: Constantin Pârvulescu – secretar general, Emil Bodnăraş, Constantin Agiu şi Iosif Ranghetz, Lucreţiu Pătrăşcanu, era instructor al P.C.R. şi om de legătură cu regele şi cu liderii partidelor istorice, Nicolae Petrea, Pătraşcu Andrei şi Ilonka Receanu. Restul, fie că au fost înlocuiţi pentru diferite "abateri", fie că au fost arestaţi. În orice caz, după 1941, legăturile cu Cominternul au încetat aproape definitiv. Plecată din România în vara anului 1940, după raptul Basarabiei şi Bucovinei, când s-a făcut un schimb de persoane politice între România şi U.R.S.S., Ana Pauker avea să devină, la Moscova, persoana cea mai sus pusă şi de aceea se va număra printre semnatarii, în 1943, din partea P.C.R., a actului formal de autodizolvare a Internaţionalei Comuniste. Acolo, ea a avut un rol important în recrutarea criminală şi forţată a unor prizonieri români din U.R.S.S. şi în încropirea diviziilor Tudor Vladimirescu şi Horia, Cloşca şi Crişan – ultima neluând efectiv parte la război.

Capitolul 4

PSEUDONIME ŞI NUME CONSPIRATIVE 1918-1944

Scrierea istoriei mişcării muncitoreşti, a Partidului Comunist din România pune în faţa cercetătorului o seamă de probleme legate atât de baza documentară cât şi de utilizarea acesteia.

După cum se ştie, la trei ani de la crearea sa, în 1924, ca urmare a poziţiei sale antinaţionale, Partidul Comunist din România a fost scos în afara legilor de către autorităţile de stat, în continuare, desfăşurându-şi activitatea în condiţii de clandestinitate, timp de două decenii. La fel s-a întâmplat şi cu alte organizaţii politice şi profesionale care-şi legaseră existenţa de cea a P.C.R. În atare situaţie, în întreaga perioadă interbelică, în multe documente de partid, de U.T.C., de sindicat şi în presa lor, s-au utilizat nume conspirative şi pseudonime. Unele dintre acestea au devenit cu timpul foarte cunoscute şi chiar s-au adăugat celui real al posesorului. Mai mult, ca urmare a condiţiilor de activitate, dar mai ales ca secţie a Cominternului, P.C.R. era obligat să trimită rapoarte, dări de seamă, alte documente şi presă la Moscova. Deci acolo se află depozitate aproape totalitatea documentelor P.C.R. De aceea, până a ajunge la dosarele persoanelor sau a documentelor de cadre, cercetătorul trebuie să se străduiască a descifra pe căi ocolite şi prin ipoteze măcar numele celor ce au avut funcţii importante în mişcarea comunistă din România. A cunoaşte asemenea nume conspirative sau pseudonime reprezintă o necesitate imperioasă pentru cercetare. În afară de faptul că ne dă cheia recunoaşterii organelor de partid la diferite nivele din perioada cercetată, ele ajută şi la aprecierea corectă a autorităţilor tezelor şi aprecierilor cuprinse în diferitele documente menţionate într-un articol sau altul. Cunoaşterea pseudonimelor şi a numelor conspirative ne ajută să formulăm judecăţi cât mai obiective cu putinţă asupra poziţiilor diferiţilor lideri comunişti. Lista lor cât de cât integrală şi perioada când

le-au purtat este imposibil de reconstituit la nivelul cunoştinţelor actuale. Alăturat, punem la îndemâna cercetătorilor o parte a lor, identificate de noi, urmând ca viitorii specialişti să le completeze şi eventual să le corecteze pe cele menţionate în lucrarea de faţă.

Acestea au fost gândurile care ne-au determinat să purcedem la prezentul demers mai mult decât documentar. Cercetând, timp de peste trei decenii în arhive şi biblioteci, ne-am lovit şi noi, ca şi alţi colegi, de greutăţile amintite. De la început ne-am dat seama că trebuia să avem o permanentă preocupare de a descifra aceste nume. Deseori, au apărut greutăţi, incertitudini, repetări, semne de întrebare. Ele nu lipsesc nici acum. Sursele documentare care ne-au servit la alcătuirea acestui tabel selectiv au fost: arhivele P.C.R., presa legală şi ilegală din anii 1918-1944. De asemenea, cu ani în urmă, am discutat şi cu un apreciabil număr de persoane implicate în această activitate.

Pentru această încercare, ne-am oprit îndeosebi asupra perioadei cuprinsă între anii 1919-1933 cu acele excepţii când pentru o persoană a putut fi găsită o sursă care ne-a oferit numele conspirativ grupate pe toată întinderea, dar nu s-a putut indica şi data.

Pentru a le transforma într-un instrument cât mai eficace de lucru am organizat aceste date în două variante: în prima, am pus numele conspirativ sau pseudonimul în ordine alfabetică, indicând, pe cât a fost posibil, anii când persoana respectivă l-a avut; în cea de-a doua, am pus întâi persoana cu numele real şi apoi pseudonimele şi numele conspirative descifrate şi avute. La a doua variantă nu s-a mai indicat perioada, deoarece aceasta s-a făcut în prima.

În material sunt reproduse şi câteva pseudonime găsite în presa socialistă, social-democrată şi de stânga şi chiar ale câtorva oameni politici democraţi care în anii 1943-1944 au avut contacte cu comuniştii.

Ţinând seama că la precizarea unora dintre ele – ca nume şi ca perioadă – nu am dispus de o documentaţie care să ofere indicaţii certe, am fi foarte recunoscători tuturor celor ce ar sesiza erorile strecurate. De asemenea, precizăm că am publicat unele nume conspirative şi pseudonime ale celor pe care i-am putut descifra într-o serie de lucrări personale, apărute în anii 1965-1989. Iar dacă tabelele indică o compoziţie naţională complet defavorabilă românilor propriu-zişi, ele reflectă situaţia de fapt, existentă în P.C.R. şi în celelalte organizaţii. Şi în acest caz, elementul subiectiv este cu desăvârşire exclus.

I. Numele conspirativ sau pseudonimul în ordine alfabetică, indicând, pe cât a fost posibil, anii când persoana respectivă l-a avut:

A

Abraham L.Iancu (1931)	- Adolf Horovitz.
Abramovici Teohari (1920-1921)	- Max Goldstein.
Abricosov (1919-1921)	- Pavel Tcacenko (I.I. Antipov).
Adam (1924)	- Bibi Braunstein-Dumbrăveanu.
Adamescu (1926-1927)	- Fischer Moor.
Adolf (1924)	- Iuliu Kessler.
Agnusdei (1923-1937)	- Gheorghi Crosnev.
Aladin (1925-1926)	- Ion Vinea, ("Facla" 1925).
Albert (1925-1930)	- Dori Goldstein.
Albinescu (1925-1929)	- Izo Iţcovici.
Alecu	- N. Goldenberger.
Alecu (1943-1944)	- Iosif Rangheţ.
Alecu (1942-1944)	- Iuliu Maniu.
Alek (1931)	- Alexandr Danieluc-Ştefanski.
Alex (1943-1944)	- Mihai Levente.
Alexandrescu (1923-1933)	- Gheorghi Crosnev.
Alexandr	- Gheorghi Ganaev
Alexandru (1929)	- Imre Aladar.
Alexandru (1933)	- Nicolae Goldberger.
Alexandru (1929-1930)	- Iohan Heigel.
Alexandru	- Luca Laszlo.
Alexandru (1924-1926)	- Boris Ştefanov.
Alexe, Gh. (1922-1929)	- Alexandru Dobrogeanu-Gherea.
Alfa (1920-1930)	- Constantin Mănescu.
Alfred (1924-1929)	- Heinrich Sternberg
Almaş (1928)	- Lenard Arcadie.
Alpern David (1925-1926)	- Heinrich Sternberg.
A.M. (1920-1930)	- Lucreţiu Pătrăşcanu.
Amaru, F (1930-1932)	- Israel Feller (Ion Felea).
Amărui, Vasile (1924-1925)	- Iţic Zuckerman (I.Zaharescu).
Andreescu, M. (1926-1930)	- Lucreţiu Pătrăşcanu.
Andrei (1925)	- State Ciuhurezu.
Andrei (1942)	- Iancu Leizer.
Andrei (1921-1940)	- Lucreţiu Pătrăşcanu.
Andrei (1942)	- Vincze Ianoş.
Antic (1943-1944)	- Suntag Adalbert.
Antonescu, Eugen (1924-1925)	- Iţic Zuckerman (I. Zaharescu).

Arădeanul (1928-1932)	- Francisc Bucova.
Argeşeanul (1919-1921)	- Max Goldstein.
Ardescu (1923)	- Alexandru Buican.
Arion (1925-1926)	- Ştefan Foriş.
Armindeanu (1918-1921)	- Teodor Iordăchescu.
Arnoldi, Ernest(1921-1928)	- Aron Lazăr-Alexandru Buican.
Aron Lazăr (1929)	- Al. Buican.
Arpad (1943-1944)	- Iuliu Maniu.
Arthur (1929)	- Dori Goldestein.
Arthur (1931)	- Mihai Ţopa.
Artioma (1923-1926)	- Timotei Marin.
Asea (1921)	- Ida Iaruga.
Asfievici (1918-1922)	- Leon Lichtblau.
Atainerich (1925-1926)	- Grünbaum Alexandru.
Aurel (1942)	- Kisner Beri.
Aurel (1919-1921)	- Şmil Bubnovschi.
Aurel (1929-1931)	- Imre Aladar.
Aurel (1943-1944)	- Drâncea.

B

"B" (1920-1926)	- Boris Ştefanov.
B. (1940-1944)	- Victor Bratfăleanu.
"B.S." (1920-1926)	- Boris Ştefanov.
Badeev (1921-1930)	- Gheorghi Badeev.
Balint (1925-1928)	- Iosif Kajlik.
Balog (1925-1931)	- Bela Breiner.
Balog (1931)	- Ştefan Fodor.
Balthazar (1924-1938)	- Elek Köblös.
Banc (1926-1931)	- Gheorghi Crosnev.
Baranov Ivan (1919-1921)	- Pavel Tcacenko (I.I.Antipov).
Barbu (1928-1930)	- Vitali Holostenco.
Barcagiu (1928)	- Imre Aladar.
Bartolomeu (1924-1926)	- Alexandru Mihăileanu.
Basarabeanul,T.(1925-1926)	- Timotei Marin.
Bauman Mihai (1924-1925)	- Izo Iţcovici.
B.D. (1922-1924)	- Bibi Braunstein-Dumbrăveanu.
Bădulescu Alexandru (1919-1938)	- Gelbert Moscovici.
Bădulescu Asea(1920-1924)	- Clara Hutschneker-Moscovici.
Băjenaru, Petre(1922-1933)	- Paul Goldstein.
Bărbat (1927-1928)	- Alexandru Nicolschi.
Bătrânul (1925-1928)	- Alexandru Dobrogeanu-Gherea.

Bătrânul (1925-1928)	- Elek Köblös.
Bătrânul(Starîi)(1920-1921)	- Al. Rubinstein.
Bătrânul (1940-1944)	- Ştefan Foriş.
Bela (1925-1929)	- David Finkelstein-Fabian.
Bela Breiner (1930-1939)	- Kelemen Ştefan.
Belinschi Sami (1919-1921)	- Max Goldstein.
Belo, I. (1924)	- Boris Ştefanov.
Bellu Nicolae (1942-1943)	- Schor Bellu.
Benet Karel	- Petre Borilă.
Bercu (1926-1931)	- Lucreţiu Pătrăşcanu.
Bernard Leon (1918-1922)	- Leon Lichtblau.
Bespiati (1919-1921)	- Pavel Tcacenko (I.I.Antipov).
Bethlen (1922-1927)	- Fischer Moor.
Bikos (1931)	- Encsel Mauriciu.
Biro (1921-1929)	- Aladar Berger.
Blank, Gustav Leonardovici (1928-1937)	- David Finkelstein-Fabian.
Bocskor (1924-1928)	- Cismadia Francisc.
Bogdan Alexandru (1933)	- Laszlo-Vasile, Luca.
Boldur, Radu (1933-1938)	- Lucreţiu Pătrăşcanu.
Bonaparte Iţic (1920-1924)	- (Wolf Beer)-Alexandru Dobroceaev.
Boris	- Boris Ştefanov.
Borisovski I. (1921-1927)	- Al. Rubinstein (Grigori Starâi).
Borţoi, Rodica(1933-1940)	- Rodica Goldstein.
Botea (1943-1944)	- Dinu Brătianu.
Boxeru (1928-1931)	- Gheorghe Popescu.
Brandes (1918-1921)	- Solomon Schein.
Braun (1928)	- Nicolae Goldberger.
Braun (1931)	- Emil Haliţki.
Breachilex Michel (1924-1925)	- David Finkelstein-Fabian.
Bobrov (1920-1921)	- S.Margulies.
Boldur Radu (1938)	- Lucreţiu Pătrăşcanu.
Bondoaca (1934-1940)	- Dvoira Broitman (Ana Ruski).
Bricosov (1919-1921)	- Pavel Tcacenko (I.I.Antipov).
Brânzaru (1925)	- Constantin Tirim.
Broitman Avram (1924-1930)	- S. Margulies.
Bubi (1920-1921)	- I.Hautschneker.
Bucur Gheorghe (1918-1923)	- Gheorghe Tănase.
Bumbu (1927)	- Imbre Petre.
Burghezu (1924-1930)	- Marcel Pauker.
Busuioc (1931)	- Lazăr Aron (Alexandru Buican).
Buţureanu Alexandru (1924)	- David Finkelstein-Fabian.

Buzdun, A. (1919-1923) - Alexandru Mihăileanu.

C

Calman (1919-1921) - Pavel Tcacenko (I.I.Antipov).
Caraiman (1919-1921) - Leonte Filipescu.
Catalina (1925-1929) - Haia Livşiţ.
Călin (1929-1932) - Ion Popescu-Puţuri.
Cărbune Gheorghe (1920-1924) - Gheorghe Petrescu-Ghempet.
Ceauşu (inginer) (1943-1944) - Emil Bodnăraş.
Cerbu Gheorghe (1918-1929) - Bercu (Gruia) Goldenberg.
Cezar (1925-1926) - Alexandru Dobrogeanu-Gherea.
Chelu (1924-1929) - Ion Cloţan.
Chelu Ion (1925) - Legrel Gheller ("Facla", 1925).
Chiţimia (1944) - Munteanu Mihail.
Chioru (1925) - Dumitru Socotitu.
Chiţcanian (1928) - Constantin Palade.
Cichindel (1919-1923) - Constantin Mănescu.
Ciobanu, Maria (1928-1937) - Elena Filipescu-Filipovici.
Ciornei (1919-1921) - Iosub Kahane.
Ciuc (1924-1926) - State Ciuhurezu.
Ciudo (1920-1921) - Solomon Tinkelman-Timov.
Câmpeanu, Gheorghe (1919-1921) - Marcel Blumenfeld.
Climenco (1928) - Dori Goldstein.
C.M. (1919-1924) - Constantin Mănescu.
Coca (1919-1922) - Max Goldstein.
Coca (1924-1944) - Lucreţiu Pătrăşcanu.
Coca (1942) - Constanţa Crăciun.
Codin (1935) - Gheorghe C.Dumitru.
Codru (1944) - Pavel Popa.
Colonelul (1943-1944) - Precup.
Constantin (1925-1926) - Willi Roth.
Constantin (1944) - Constantin Vişoianu.
Constantinescu (1924-1930) - S.Margulius.
Coralin-Coraliu, I. (1925-1936) - Alexandru Mihăileanu.
Corăbianu, Ştefan (1923) - Ştefan Voitec.
Coriolan (1926-1927) - Alexandru Mihăileanu.
Corneliu (1931) - Nicolae Grün.
Cornescu (1919-1920) - Precup.
Cosma D. (1926-1928) - Lichtenstein Dezideriu (Iasz Deszö).
Cosov (1919-1921) - Pavel Tcacenko (I.I.Antipov).

Costache (1931) - Moise A.Dubinschi.
Costache (1943) - Mihai Magheru.
Costea (1936-1939) - Alexandru Sencovici.
Costică (1925) - Constantin Păpălău.
Covaci (1931) - Olga Schultzberger.
Covrig Jana (1929-1930) - Jana Melinte.
Cramp Marcel (1922-1924) - Marcel Pauker.
Crâlenco (1926) - Gheorghe Cristescu.
Cristea (1931) - Encsel Mauriciu.
Cristin (1919-1937) - Leon Lichtblau.
Crişan (1930) - Marin Păsărică.
Cucu (1924-1926) - Willi Roth.
Cuzira (1928) - Grigore Mincu.

D

Dafin Gheorghe (1925-1927) - Gelbert Moscovici.
Dan (1944) - Petrea Nicolae.
Dan (1944) - Constantin Pârvulescu.
Dascăl (1930) - Petre Borilă.
Daschevici (1922) - Constantin Popovici.
Davidescu Anton (1922-1924) - Alexandru Dobrogeanu-Gherea.
Dăianu I. (1922-1924) - I.Tije.
Dănilă (1925-1928) - Elek Köblös.
Dănilă (1943-1944) - Constantin-Titel Petrescu.
Decemb, Em. (1925) - Ianoş Fonaghi.
Delaborcea (1912-1929) - Gheorghe M.Vasilescu.
Delacâmp (1912-1929) - Gheorghe M. Vasilescu.
Delafălciu (1918-1921) - Bercu (Gruia) Goldenberg.
Delamolda (1918-1928) - Israel Feler (Ion Felea).
Destyan (1923-1924) - Lichtenstein Dezideriu (Iasz Deszo).
Dezsöfi (1921-1925) - Orosz Mikloş.
Diamant (1921-1927) - Al. Rubinstein (Grigori Starii).
Dimov (1923-1933) - Ghiorghi Crosnev.
Dinu (1934-1936) - Ion Popescu-Puţuri.
Dinu (1926) - Boris Ştefanov.
Ditter Angela (1920-1925) - Paula Kanton.
Dâmboviceanu (1930-1934) - Nicolae Bucur.
Dobriceanu, B (1925-1926) - Boris Ştefanov.
Dobriceanu-Dobrujanski (1925-1931) - Ghiorghi Crosnev.

Dobroceaev Alexandru (1921-1923)	- Wolf Beer (I.Bonaparte).
Doctor (1929-1931)	- Dimităr Doncev.
Donin (1920-1933)	- Moise I.Dubinschi.
Draganov-Dragu, Ivan (1935)	- Boris Ştefanov.
Dragomir M. (1930-1935)	- Alexandru Mihăileanu.
Dragomir V.	- Lucreţiu Pătrăşcanu.
Dreher (1925-1928)	- Victor Tordai.
Drumeş (1944)	- Jiva Ioan.
Dumitru (1920-1931)	- Dumitru Grofu.
Dumitru (1926)	- Boris Ştefanov.
Durbo (1924-1925)	- Valeriu Marcu.

E

Edmund (1931-1933)	- Alexandr Danieluk-Ştefanski.
Eduard (1925-1926)	- Heinrich Sternberg.
Egorov (1928-1930)	- Moise A.Dubinski.
Elena (1924-1930)	- Ecaterina Arbore-Ralli.
Elenciuc (1928-1930)	- Dumitru Chelerman.
Emilian (1937-1940)	- Milian Anton.
Eminov Ivan (1929-1933)	- Ghiorghi Ganev.
Ernest (1932-1933)	- Ion Popescu-Puţuri.
Eugen (1944)	- Petrea Nicolae.

F

F. (1922-1923)	- Elena Filipovici.
Fabriţius (1925-1927)	- David Finkelstein-Fabian.
Farmacistul	- Nicolae Guină.
Feher Maria (1923-1924)	- Elisabeta Fazekaş.
Felix (1924-1925)	- David Finkelstein-Fabian.
Felix (1928)	- Neumann Mathe Ernö.
Fenyo Alexandru (1929-1930)	- Vasile Luca.
Feodorov Ivan	- Petre Borilă.
Fieraru (1944)	- Gheorghe Gheorghiu-Dej.
F. (1943-1944)	- Gheorghe Gheorghiu-Dej.
Fieraru Maria (1926-1934)	- Elena Filipescu-Filipovici.
Filofteia (1921-1927)	- Elena Filipescu-Filipovici.
Fiodorov (1928)	- Alexandru Nicolschi.
Fischer (1926-1931)	- Lucreţiu Pătrăşcanu.
Floare (1944)	- Virog Augustin
Floarea (1926-1934)	- Elena Filipescu-Filipovici.

Florea M. (1928-1929)	- M.Carp.
Florea (1929-1930)	- Vitali Holostenco.
Florea (1931)	- Grigore V.Mincu (Vasile Grigorescu).
Florescu Radu (1932)	- Zuckerman, Bernard (Barbu Zaharescu).
Florian (1921-1928)	- I.Strominger.
Florian (1926)	- Gheroghe Jianu.
Florian Octavian (1926-1928; 1940)	- I.Strominger.
Fortun (1944)	- Cerchez Traian.
Franca (1944)	- Victoria Sârbu.
Francez (1928-1931)	- Ştefan Fodor.
Frankel (1919-1921)	- Iosub Kahane.
Franklin (1920-1921)	- Alecu Constantinescu.
Frasin (1931)	- Marin Păsărică.
Frida (1924)	- Izo Iţcovici.
Friedrich (1928)	- Iohan Heigel.
Furnică (1931)	- Profiri Ştefanovici Botnar.
Fucara (1930)	- Petre Borilă.
Fulger (1944)	- Botilă Axenie.
Furtună (1924-1925)	- Giuseppe Sbracci.

G

Gaida (1919-1921)	- Pavel Tcacenko (I.I.Antipov).
George, M. (1925-1933)	- Gelbert Moscovici.
Georgescu (1931-1936)	- Dumitru Chelerman.
Georgescu (1924)	- Alexandru Köröşi (Crişan).
Georgescu (1921)	- Constantin Palade.
Georgescu (1934)	- Ion Popescu-Puţuri.
Dr. Geto (1926-1931)	- Dimităr Doncev.
Gh.M.V. (1912-1929)	- Gheorghe M.Vasilescu.
Geyer Florian (1933)	- Zuckerman Bernard (Zaharescu Barbu).
Ghempet (1920-1928)	- Gh.M.Petrescu-Gempet.
Gheorghe (1942)	- Vincze Ianoş.
Gheorghe (1943)	- Petre Ion.
Ghiţă (1931)	- Bela Breiner.
Ghiţă (1926-1931)	- Lucreţiu Pătrăşcanu.
Ghiţă (1942-1943)	- Constantin Pârvulescu.
Ghiţă (1930-1931)	- Gheorghe Popescu-Oţelaru.
Ghiţă M. (1925-1928)	- Gelbert Moscovici (Al. Bădulescu).

Ghiţă (1943-1944)	- Sinulescu Mihai.
Ghiţă F. (1944)	- Constantin Pârvulescu.
Gicu (1925-1933)	- Gheorghe Vasilichi.
Gligor (1925-1926)	- Gyula (Iuliu) Szabo.
Gogu (1931-1936)	- Nicolae Goldberger.
Gogu (1925-1933)	- Gheroghe Vasilichi.
Goldman (1921-1928)	- Iosub Kahane.
Goreţchi (1924-1937)	- Moise A.Dubinschi.
Gorn-Gorun (1931-1933)	- Alexandr Danieluk-Ştefanski.
Gradeţki (1921-1924)	- Wolf Beer (Alexandr Dobroceaev).
Grădinaru V. (1929-1930)	- Moscu Kohn (Gh. Stoica).
Greşală (1922-1929)	- Israel Feller (Ion Felea).
Grigoraş (1930-1934)	- Grigore N.Mincu.
Grigorescu, N. (1933-1934)	- Lucreţiu Pătrăşcanu.
Grigorescu Vasile (1928-1933)	- Grigore V.Mincu.
Grosman Ana (1940-1941)	- Ana Toma.
Gruia (1922-1929)	- Bercu Goldenberg.
Grunecek (1929)	- Nicolae Grün.
Gură Mare (1925-1926)	- Ion Baga.
Gustav (1924)	- Mozes Kahana.
Gutt Victor (1925-1926)	- Willi Roth.
Gyula (1930-1940)	- Alexandru Sencovici.
Gyözö (1925-1928)	- Victor Tordai.

H

Hahn (1930)	- Ştefan Foriş.
Haiducu (1924-1925)	- Alexandru Mihăileanu.
Hans (1928)	- Gelbert Moscovici (Al. Bădulescu-Ghiţă Moscu).
Heim Iankel (1919-1921)	- Pavel Tcacenko (I.I.Antipov).
Hellos (1918-1921)	- Solomon Schein.
Herta (1929-1937)	- Sabina Eşanu.
Hodza	- Ştefan Foriş.
Horaţiu (1944)	- Hauptman Ioan.
Hotman, Bercu (1921-1929)	- S.Margulius.
Horia S. (1929-1933)	- Ştefan Foriş.
Horn (1932-1934)	- Alexandru Danieluc-Ştefanschi.
Hossu (1925-1928)	- Victor Tordai.
Hugo (1921)	- Miron (Milu) Gloter.
Huju (1923-1924)	- Marcel Pauker.

I

Iacobescu (1921-1925)	- Iacob Schein.
Iako	- Alexandru Buican.
Iacsa (1920-1921)	- Vitali Holostenco.
Ialomiţeanu, Gh. (1912-1929)	- Gh. M. Vasilescu.
Ian (1930-1931)	- Gh. Popescu-Oţelaru.
Ian (1925)	- S.Margulies.
Iancu (1925)	- Itchis Jucal.
Iankel Heim (1919-1921)	- Pavel Tcacenko (I.I.Antipov).
Ianko (1924)	- Ianoş Fonaghi.
Iaşa (1929)	- Iacob Farladanschi.
Iaşa (1919-1926)	- Pavel Tcacenko (I.I.Antipov).
Ignat (1931)	- Alexandru Iliescu.
Ignat (1944)	- Gheorghe Pop.
Ilie (1925)	- Constantin Palade.
Ilie (1944)	- Ştefan Foriş.
Ilin (1940)	- Ştefan Foriş.
Inde (1926-1928)	- Francisc Bucova.
Ioan (1943)	- Constantin Vişoianu.
Ioanovici (1920-1926)	- Gh. Ganev.
Iohan (1929-1933)	- Emil Haliţchi.
Ion (1920-1926)	- Gh. Ganev.
Ion-Ionel (1931)	- Gh. Popescu-Oţelaru.
Ion C.Ion (1937-1938)	- Lucreţiu Pătrăşcanu.
Ionel (1928-1930)	- David Avramescu.
Ionel (1925-1930)	- Bela Breiner.
Ionel (1918-1921)	- Solomon Schein.
Ionel (1940)	- Nicolae Ceauşescu.
Ionel (1942)	- Nichifor Stelian.
Ionescu (1943)	- Constantin Agiu.
Ionescu Alexandru (1936-1939)	- Lazăr Aron (Alexandru Buican).
Ionescu D. (1923-1928)	- Lichtenstein Dezideriu (Iasz Deszö).
Ionescu Haralambie(1920-1921)	- Leonte Filipescu.
Ionescu Maria (1924)	- Ana Pauker.
Ionescu Paul (1923-1928)	- Lichtenstein Dezideriu (Iasz Deszö).
Ionescu Vasile (1931)	- Dumitru Grofu.
Ionescu Vasile (1921)	- Heinrich Sternberg.
Iordache Vasile	- Alexandru Buican.
Iordache (1943)	- Petre Ion.
Iorgu (1920-1921)	- Leonte Filipescu.

Iorgu (1925)	- Vintilă Ionescu.
Iorgu (1925-1933)	- Gheorghe Vasilichi.
Iordan (1943)	- Petre Ion.
Iosif-Ioşca (1926-1930)	- Bela Breiner.
Iosif, St. O. (1928)	- I. Strominger.
Ipel (1925)	- I. Pelţ.
Iţic (1918-1921)	- Solomon Schein.
Iul. (1943-1944)	- P. P. Stănescu.
Iuri Iuriev-Jura (1920-1933)	- Gheorghe Ganev.
Ivanov (1932-1933)	- Gheorghe Gheorghiu-Dej.

Î

Înainte (1925-1930)	- Dori Goldstein.

J

J. (1943-1944)	- Gheorghe Vlădescu-Răcoasa.
Jafia (1930-1931)	- Olga Schultzberger.
Jan (1925)	- Samuel Marglies.
Jean (1943-1944)	- Gheorghe Vlădescu-Răcoasa.
Jeni (1926)	- Haia Livşiţ.
Jeni (1930-1939)	- Dvoira Broitman (Ana Ruski).
Justin (1943)	- Leibovici Mendel.

K

Katti (1940-1944)	- Stela Bacalu.
Karl (1929)	- Vasile Luca (Luca Laszlo).
Katz, Nuhăm	- Alexandru Dobrogeanu-Gherea.
Kessler, Paul (1923-1928)	- Lichtenstein Dezideriu (Iasz Deszö).
Kelemen Ştefan (1925-1929)	- Bela Breiner.
Kerekeş (1934-1940)	- Alexandru Sencovici.
Kisselef (1918-1920)	- Solomon Schein.
Kiţcanian (1928)	- Constantin Palade.
Kótti (1943-1944)	- Elena Bacalu
Komlos (1925-1928)	- Victor Tordai.
Kon, Max (1930-1938)	- Bela Breiner.
Körösi (1924-1926)	- Alexandru Crişan.
Kramp	- Marcel Pauker.
Krasnov (1923-1937)	- Ghiorghi Crosnev.
Kristof Sandor (1924-1926)	- Alexandru Crişan.

Kulac (1924-1926)	- Willi Roth.
Kurt (1924-1926)	- Willi Roth.

L

L (1940-1944)	- Iosif Chişinevschi.
Ladislau-Vasile (1929-1930)	- Vasile Luca-Laszlo.
Lakatoş (1933-1939)	- Alexandru Sencovici.
Laurian Andrei (1925)	- Iţic Steinberg.
Laurian, D (1925-1926)	- Dumitru Filipescu.
Lazăr Aron (1929)	- vezi Ernst Arnoldi; vezi Alexandru Buican.
L.D.P. (1921-1933)	- Lucreţiu Pătrăşcanu.
Legr. (1925)	- Legrel Gheller.
Lenuţa (1921-1927)	- Elena Filipovici.
Lenuţa (1937-1940)	- Casniciuc Maria.
Leonin (1940-1944)	- Remus Keofler.
Leova (1920-1921)	- S. Marguilies.
Lescenco, N. (1933)	- Lucreţiu Pătrăşcanu.
Leşteanu (1923-1924)	- Lichtenştein Dezideriu (Iasz Dezsö).
Levin (1926-1929)	- Alexandru Dobrogeanu-Gherea.
Levin (1925-1926)	- Dumitru Filipescu.
Lina (1944)	- Elena Pătrăşcanu.
Lincof-Litcof (1822)	- Marcel Pauker.
Loni (1918-1922)	- Leon Lichtblau.
Loti (1928-1940)	- Loti Foriş.
Lotian	- Ştefan Foriş.
Lotte (1935)	- Elena Filipescu-Filipovici.
Loţi (1944)	- Bido Ion.
Ludman (1919-1921)	- Pavel Tcacenko (I.I.Antipov).
Lungu Ştefan (1930-1931)	- Iosif Finkel.
Luca Vasile (1924-1960)	- Laszlo Luca.
Luchian Paul (1933)	- Leibovici Mendel.
Lucoff-Lincoff (1922)	- Marcel Pauker.
Luximin (1928-1930)	- Marcel Pauker.

M

M. (1923-1944)	- Lucreţiu Pătrăşcanu.
Mager (1931)	- Heffer Isidor.
Maghiar-Unguru (1931)	- Andraş Fazekaş.
Malenchi (1933)	- Dorfman Moise.

Maicovskaia, Elena (1935)	- Erlich Manea.
Malcev (1926-1931)	- Dimităr Doncev.
Manu (1924-1927)	- Boris Ştefanov.
Marcel (1919-1921)	- Smil Bubnovschi.
Marcel (1922)	- Marcel Pauker.
Marcu (1940-1941)	- Teohari Georgescu
Marcu Vasile (1936-1939)	- Vasile Vâlcu.
Margareta (1919-1938)	- Dvoira Broitman (Ana Ruski).
Marga (1924-1926)	- S.Margulies.
Maria (1921-1938)	- Elena Filipescu-Filipovici.
Maria (1936-1940)	- Casmiciuc Maria.
Marin (1920-1931)	- Dumitru Grofu.
Marinov (1929-1930)	- Dori Goldstein.
Marius (1918-1921)	- Solomon Schein.
Mar. (1932-1936)	- Eugen Iacobovici.
Maroşi (1932-1936)	- Eugen Iacobovici.
Martin (1925-1926)	- Victor Tordai.
Martirul (1925-1926)	- Victor Tordai.
Mateescu (1924-1929)	- Gelbert Moscovici.
Mauriciu (1926-1927)	- Fischer Moor.
Măcin (1943-1944)	- Lucreţiu Pătrăşcanu.
Mălin, V. (1935-1936)	- Lucreţiu Pătrăşcanu.
Metalurgist (1922-1929)	- Constantin Mănescu.
Micuţa (1927-1928)	- Haia Livşiţ.
Mihai (1919-1920)	- Guiu Ion
Mihai (1929-1930)	- Alexandru Nicolschi.
Mihai (1931)	- Petre Gheorghe.
Mihai (1929-1930)	- Mihai Ţopa.
Mihai	- Petre Borilă.
Mihai M. (1921-1923)	- M.Macavei.
Mihai T.	- Moise Dubinschi.
Mihalache (1927-1928)	- Solomon Schein.
Mihalcea (1931)	- Lucreţiu Pătrăşcanu.
Mik. N. (1921-1923)	- Orosz Miklos.
Milea (1919-1921)	- Smil Bubnovschi.
Mincu Gheorghe (1926-1927)	- Boris Ştefanov.
Mincu V. Grigore (1929-1931)	- Vasile Grigorescu.
Mira (1942-1944)	- Victoria Sârbu
Mircea (1929)	- Nicolae I. Grün.
Mircea (1944)	- Ilie Drăgan.
Miron (1942)	- Brauner Edgar.
Miron-Mironov (1928)	- Lucreţiu Pătrăşcanu.

Miron Cristea (1922-1923)	- Mihai Cruceanu.
Misimov Iacov (1932)	- Alexandru Buican.
Mişa (1925)	- Bernard Zuckerman (Barbu Zaharescu).
Mişca (1933)	- Drofman Moise.
Mişu (1943-1944)	- Deşu Ştefan.
Mitea (1925-1926)	- Dumitru Filipescu.
Mititelu (1930-1931)	- Gheorghe Popescu-Oţelaru.
Mitreli-Mituli (1925)	- Heinrich Sternberg.
Miti (1943-1944)	- Kramer Cristina.
Mohor T. (1922-1926)	- Timotei Marin.
Moise (1918-1921)	- Solomon Schein.
Moldoveanu Andrei (1921-1939)	- Lucreţiu Pătrăşcanu.
Moraru (1927-1933)	- Ştefan Ducu.
Moraru (1918-1921)	- Solomon Schein.
Morozov (1931)	- Iţic Grimblat.
Morţun, V.	- Laszlo (Vasile) Luca.
Morun V. (1929-1930)	- Vasile-Laszlo Luca.
Moruzi (1923-1924)	- Marcel Pauker.
Moscu Ghiţă (1920-1933)	- Gelbert Moscovici.
Moş Ionel	- Solomon Schein.
Mureşan (1930-1934)	- Nicolae Bucur.
Muguz (1944)	- Van Francisc.
Mutu (1920-1921)	- Boris Ştefanov.

N

Nae (1928-1930)	- Dumitru Chelerman.
Nandor	- Kahane Mozes.
Nanu (1920- 1921)	- Pavel Tcacenco (I.I.Antipov)
Naşu (1928-1931)	- Cismadia Francisc.
Naum (1919-1921)	- Pavel Tcacenko (I.I.Antipov).
Neagu Ilie (1918-1921)	- Solomon Schein.
Neamţu (1926-1927)	- Lazăr Aron-(Alexandru Buican).
Nestor (1924-1926)	- Iuliu Kessler.
Nel (1943-1944)	- Nădejde.
Nelu (1932-1939)	- Ion Popescu-Puţuri.
Nic (1943-1944)	- M. Neculce.
Nichita (1920-1921)	- Nicolae Simulescu-Militaru.
Nicoară Ion (1925)	- N.D.Cocea.
Nicola Pierre (1928)	- Jaques Konitz.
Nicolae (1928)	- Imre Aladar.
Nicolae (1931)	- Encsel Mauriciu.

Nicolae-Nicolaev (1928-1930)	- Dumitru Chelerman.
Nicolau (1944)	- Petrea Nicolae.
Nicolae Radu (1925-1926)	- Sami Marcovici.
Nicolaevici (1930-1931)	- Ştefan Ducu.
Nicoleanu (1925)	- Nicolae Marian.
Nicolscaia, Elena Feodorova (1935)	- Seila Averbuch (Vanda Nicolschi).
Nicu (1919-1921)	- Leonte Filipescu.
Nicu (1944)	- Leontin Sălăjan (Szilaghi).
Niculescu (1921-1923)	- Orosz Miklos.
Niculescu (1931)	- Carol Vexler-Talmazan.
Nina (1924-1926)	- Karolina Kajlic-Köblös.
Noel (1926)	- Petre Crăciun.
Nora (1925-1930)	- E.Sovetova.
Nour (1918-1924)	- Ilie Moscovici.

O

Octav (1933)	- Gavrilă Birtaş.
Octav (1924-1926)	- Alexandru Crişan.
Octavian Florian (1921-1940)	- I.Strominger.
Olek (1931-1933)	- Alexandr Danieluk-Ştefanski.
Olteanu, Şt. (1923)	- Ştefan Voitec.
Omul de pe stradă (1925-1926)	- H.Şt.Streitman.
Onculescu (1922-1926)	- Orosz Mikloş.
Orădeanul (1925-1926)	- Bela Breiner.
Orlov (1938-1939)	- Bela Breiner (Kelemen Ştefan).
Oţelaru (1928-1933)	- Gh. Popescu.
Oţelea Ion (1918-1921)	- Teodor Iordăchescu.
Oscar (1925-1926)	- Smil Bubnovschi.
Oscar (1925-1926)	- Mozes Kahane.
Otto (1926)	- Mozes Kahane.
Ovidiu (1929-1933)	- Nicolae Guină.

P

P.T. (1943-1944)	- Paul Teodorescu.
Pajură C. (1922-1924)	- Constantin Papacostea.
Pal (1929-1931)	- Eugen Iacobovici.
Paltin (1943-1944)	- Constantin-Titel Petrescu.
Pamir (1923-1924)	- Marcel Pauker.
Pamir (1920)	- Heinrich Sternberg.

Pan (1919-1921)	- Leonte Filipescu.
Paraschiv-Paraschivescu (1931)	- Ştefan Ducu.
Paria, V.A. (1919-1928)	- Vasile Anagnoste.
Pastian (1927-1931)	- David Avramescu.
Pastalică (1930-1933)	- David Avramescu.
Paul (1927-1930)	- Lazăr Aron (Alexandru Buican).
Pavel (1922)	- Constantin Agiu
Pavel (1921-1924)	- Wolf Beer-I. Bonaparte (Alex. Dobroceaev).
Pavel-Paul (1931)	- Dori Goldstein.
Păcurariu, dr. (1920-1928)	- Litman Ghelerter.
Pelin, D.M. (1925-1926)	- Dumitru Filipescu.
Pelin (1919-1920)	- Precup.
Pelin (1932-1933)	- Ion Popescu-Puţuri.
Persin (1919-1921)	- Smil Bubnovschi.
Peterfi (1925-1926)	- Mozes Kahane.
Pietraru (1925-1931)	- Alexandru Nicolschi.
Petre (1928)	- Encsel Mauriciu.
Petre (1929)	- Marcel Pauker.
Petre (1925-1926)	- Pavel Tcacenko (I.I.Antipov).
Petre (1943)	- Dumitru Petre.
Petre (1944)	- Dumitru Bagdasar.
Petrenco, Alexandru(1929-1930)	- Alex. Nicolschi.
Petrescu (1925-1926)	- Pavel Tcacenko (I.I.Antipov).
Petrică (1942-1943)	- Nichifor Stelian.
Petrovici (1928-1931)	- Dumitru Chelerman.
Petrulescu (1928-1931)	- Vitali Holostenco.
Piatra (1943-1944)	- Ştefan Plavăţ.
Piroşca (1937-1940)	- Breiner Paraschiva.
Pişta (1926)	- Ştefan Dan.
Plugaru Gheorghe (1918-1923)	- Gheorghe Tănase.
Plugaru I. (1919-1923)	- Ion Pas.
Pop (1925-1926)	- Victor Tordai.
Podpolnicu Ion (1926-1930)	- David Finkelstein-Fabian.
Poiană (1944)	- Antalog Petre
Popescu	- Ion Popescu-Puţuri.
Popescu, Constantin(1929-1933)	- Niculae Guină.
Popescu, V. (1926-1927)	- Boris Ştefanov.
Popov	- Constantin Pârvulescu.
Popovici, Alexandru	- Lazăr Aron (Alexandru Buican).
Porfuşa (1928-1931)	- Profiri Ştefanovici Botnar.
Posch Emil (1924)	- David Finkelstein-Fabian.
Pralea Gheorghe (1924-1929)	- Gh. M. Vasilescu.
Prezcus (1938)	- Ştefan Foriş.

Preda (1925-1926)	- Iean Alexiu.
Priboi C. (1922-1924)	- Marcu Lazăr.
0Protiv Ion (1923-1924)	- Marcel Pauker.
Pruteanu H. (1922-1923)	- Bibi Braunştein-Dumbrăveanu.
Puiu (1923-1926)	- Marcel Pauker.
Purăţ (1925-1926)	- Marcel Pauker.
Puştiul (1933)	- Drofman Moise.
Puţureanu (1939)	- Ion Popescu-Puţuri.

R

R. (1943-1944)	- Mihail Ralea.
Racşa, Ion (1920-1921)	- Vitali Holostenco.
Rada (1922-1923)	- Alexandru Buican.
Radu (1931)	- Petre Borilă.
Radu (1926)	- Boris Ştefanov.
Rafail	- Lazăr Aron (Alexandru Buican).
Ralli, E. (1919-1931)	- Ecaterina Arbore.
Răzmeriţă I. (1925)	- Constantin-Titel Petrescu.
Ritnev (1919-1921)	- Pavel Tcacenko (I.I.Antipov).
Riva Alba (1925-1930)	- Riva Filipescu.
Riva Neagra (1920-1940)	- Riva Fischman-Vasilescu.
Roată, Ion (1924-1925)	- Constantin-Titel Petrescu.
Robert (1928-1931)	- Dumitru Chelerman.
Robert (1926-1927)	- Delobelle.
Rolf (1927)	- David Finkelstein-Fabian.
Roman, Valter Romanovici (1942)	- Ernst Neulander.
Roşca Ion (1928-1930)	- Stanciuc Mihai.
Roscov Gheorghe (1929-1930)	- Dimităr Doncev.
Roşianu I. (1922-1923)	- Iancu Rotman.
Roşu Toader (1919-1922)	- Teodor Iordăchescu.
Roşu Victor (1925-1926)	- Willi Roth.
Rotar (1924-1925)	- Ion Cloţan.
Rozen (1925-1926)	- Mozes Kahane.
Rudi (1925-1931)	- Dori Goldstein.
Rudolf (1928-1930)	- Dori Goldstein.
Ruski Ana (1930-1940)	- Dvoira Broitman.
Ruseanu (1925-1926)	- Mozes Kahane.

S

Samosnov (1930)	- Alexandru Nicolschi.
Samuilovici (1920)	- Solomon Tinkelman-Timov.

Sandu Moş (1920-1921)	- Alecu Constantinescu.
Sandu (1921)	- Saul Ozias.
Sandu (1936-1940)	- Georgescu Marin.
Sani Tatu (1924-1926)	- Alexandru Köröşi (Crişan).
Sania (1920-1924)	- Wolf Beer (Alexandru Dobroceaev).
Saşa (1925)	- Bernard Zuckerman (Barbu Zaharescu).
Schultz Nandor (1925)	- Mozes Kahane.
Schumann, Max (1922)	- Iosif Krebs.
Schoner (1944) .	- Matuschek Ştefan.
Schwartz (1925-1926)	- I. Hoszu.
Scrutator (1922-1928)	- Blumenfeld, dr.C.
Septimian (1925-1926)	- Alexandru Dobrogeanu-Gherea.
Sepp (1944)	- Puvak Iosif.
Semionovici (1935)	- Remus Keofler.
Semionovici, Marin Ştepan (1935)	- Marcel Pauker.
Sergiu (1943-1944)	- Marin Stepan.
Serioja (1933)	- Urbaciov Serghei.
Sigismund-Zigmund (1927-1928)	- Francisc Bucova.
S.H. (1929-1933)	- Ştefan Foriş.
Sihlea M. (1919-1921)	- David Finkelstein-Fabian.
Silvia (1924-1930)	- Ecaterina Arbore Ralli.
Silvia (1937-1944)	- Breiner Paraschiva.
Simion (1932-1933)	- Ion Popescu-Puţuri.
Simion Bela (1924-1928)	- Aladar Berger.
Smaranda (1931)	- Elena Filipescu-Filipovici.
Socius (1918-1921)	- Teodor Iordăchescu.
Socoleanu-Socolev (1930-1931)	- Iosif Finkel.
Sofia (1935-1940)	- Ana Pauker.
Somo (1942)	- Fani Goldenberg.
Sorin G. (1944)	- Petrea Nicolae.
Spartacus (1920-1921)	- Constantin Luca.
Spartacus (1925-1930)	- Ghiroghi Crosnev.
Spătaru (1943-1944)	- Emil Bodnăraş.
Spiru, Nicolae (1922)	- Constantin Agiu.
Springer (1925-1928)	- Solomon Schein.
St. S. (1943-1944)	- Stanciu Stoian.
Stan (1925-1926)	- Pavel Tcacenko (I.I.Antipov).
Stanca V. (1926-1933)	- Elena Filipescu-Filipovici.
Stancu (1928)	- Iohan Heigel
Stanimir H. (1923-1925)	- Heinrich Sternberg.

Starâi Grigori (1920-1921) - Al. Rubinstein.
Starici (1924-1930) - Ion Cloţan.
Stăn. (1943-1944) - P.P.Stănescu.
Stănescu (1928-1931) - Nicolae Bucur.
Stănescu (1925-1926) - Pavel Tcacenko (I.I.Antipov).
Steiner (1925) - S. Margulies.
Stejar (1931) - David Avramescu.
Stejaru (1919-1921) - Max Goldestein.
Stela (1936-1940) - Dvoira Broitman (Ana Ruski).
Stockman, dr. (1924-1928) - Constantin-Titel Petrescu.
Stoian, A. (1924-1926) - S. Margulius.
Stoian, M. (1929) - Heinrich Sternberg.
Stoian (1933) - Elena Filipescu-Filipovici.
Stoian (1932-1933) - Seila Averbuh (Vanda Nicolschi).
Stoica, Gh. - Moscu Kohn.
Strachman (1919-1921) - Pavel Tcacenko (I.I.Antipov).
Streajă I. (1922-1923) - Iancu Rotman-Roşianu.
Stroie (1928-1933) - Marcel Leonin.
Surdu (1926) - Elek Köblös.
Szokacs Ferenc (1930-1931) - Andras Fazekaş.
Szilvaş (1930-1940) - Alexandru Sencovici.

Ş

Şandor (1927-1928) - Francisc Bucova.
Şandor (1923-1925) - Alexandru Körösi-Crişan.
Şandor (1925-1933) - Alexandru Farago.
Şandor (1925-1928) - Ştefan Foriş.
Şandor (1928) - Peter Mathais.
Şandor Gheorghe - Ştefan Foriş.
Şaraga (1926) - Bela Breiner.
Şcheffer Iohan (1932-1933) - Lazăr Aron (Alexandru Buican).
Şpriţ (1925-1928) - Solomon Schein.
Ştefan (1925) - Mozes Kahane.
Ştefan (1918-1921) - Solomon Schein.
Ştefan - Ştefan Foriş.
Ştefan (1925-1928) - Victor Tordai.
Ştefan (1933) - Boris Ştefanov.
Ştefanovici(1925-1926) - Mozes Kahane.
Ştefănescu (1929) - Francisc Bucova.
Ştefănescu (1929-1931) - Eugen Iacobovici.
Ştefănescu Virgil (1931-1937) - Ştefan Foriş.

Ştern I. (1929-1933) - N. Goldberger.
Şura (1925) - Bernard Zuckerman (Barbu Zaharescu).

T

Talmazan (1924-1928) - Carol Vexler.
Tapiţeru (1920-1921) - Alecu Constantinescu.
Taptt (1927-1933) - David Finkelstein-Fabian.
Taras (1928-1930) - Profiri Ştefanovici Botnar.
Taras (1929-1933) - Mihai Diaciuc-Dăscălescu.
Tata (1921-1922) - Gh. Cristescu.
Tatarov-Tătaru-Tătărescu (1925-1933) - Timotei Marin.
Tărăceanu, Alexandru - Lazăr Aron (Alexandru Buican).
Tătaru (1925-1933) - Timotei Marin.
Tătărăscu (1925-1933) - Timotei Marin.
Teodor (1925) - Heinrich Sternberg.
Territö Pal (1923-1926) - Mozes Kahane.
Teodorescu Maria (1936-1940) - Casniciuc Maria.
Tiberiu Ion (1928-1933) - Ştefan Foriş.
Tihovici Alexandr (1920-1926) - Gheorghi Ganev.
Tili (1929) - Şeila Averbuch (Vanda Nicolschi).
Timişeanu (1943-1944) - Popeti Ion.
Tima (1922-1933) - Timotei Marin.
T.M. (1923-1926) - Timotei Marin.
Titu (1930-1938) - Lucreţiu Pătrăşcanu.
Timov (1920-1943) - Solomon Tinchelman.
Tocika (1930-1931) - Iosif Finkel.
Todor (1925-1928) - Aladar Berger.
Toma Ana (1940-1941) - Grossmann Ana.
Toma (1925) - Tănase Camburopol.
Toma (1931) - Solomon Tinchelman-Timov.
Toth (1938-1944) - Gavrilă Birtaş.
Tovarăşul de la Apărare (1943-1944) - Ion Gheorghe Maurer.
Traian (1924) - Laszlo-Vasile Luca.
Transilvaniens (1924-1928) - Dezideriu Lichtenstein (Iasz Dezsö).
Traur, Petre (1919-1921) - Paul Goldstein.
Trux, Franz (1920-1921) - Saul Ozias.
Tudorache Maria - Casniciuc Maria.

Turcescu, N. (1921)	- N. Gornițchi.
Turturica (1935-1940)	- Dvoira Broitman (Ana Ruski).

Ţ

Ţanc (1925-1929)	- Ion Cloţan.
Ţăranu (1929-1933)	- Mihai Diaciuc-Dăscălescu.
Ţăranu (1925-1926)	- Alexandru Dobrogeanu-Gherea.

U

Umanus (1918-1928)	- Gheorghe M.Vasilescu.
Unguru-Maghiar (1931)	- Andraş Fazekaş.
Urlich	- Ştefan Foriş.
Ursu (1925)	- Pavel Tcacenko.

V

V. (1944)	- Ştefan Voitec.
Vacula (1928-1930)	- Mihai Ţopa.
Vago (1932)	- Berger Aladar.
Valer	- Ştefan Foriş.
Valentin (1930)	- Constantin Trandafirescu.
Valeri (1928-1930)	- Vitali Holostenco.
Valter (1928-1931)	- Moise A.Dubinschi.
Vandor Terez (1923-1924)	- Elisabeta Fazekaş.
Vasea (1913-1928)	- Gheorghe M.Vasilescu.
Vasile (1925)	- Gheorghe Cristescu.
Vasile (1929-1931)	- Dimităr Doncev.
Vasile (1930-1931)	- Ştefan Ducu.
Vasile-Vasilie (1928-1931)	- Laszlo-Vasile Luca.
Vasile (1926)	- Gheorghe Stoica.
Vasile (1929-1930)	- Mihai Ţopa.
Vasile Ion (1931)	- Dumitru Grofu.
Vasilescu, Jean (1920-1922)	- Grigore Marin, Grigore V.Mincu
Vărzaru (1921-1922)	- Constantin Agiu.
Vekàs (1924)	- Elek Köblös.
Velinski, Iosef (1918-1921)	- Solomon Schein
Vera (1922-1923)	- Elena Filipescu-Filipovici.
Verzeanu (1931)	- Nicolae Bucur.
Veta (1923-1931)	- Elena Filipescu-Filipovici.
Veta (1932-1933)	- Dvoira Broitman (Ana Ruski).
Victor (1943)	- Erzicov Victor.

Victor (1944)	- Antalog Constantin.
Victor (1933-1936)	- N. Goldberger.
Victor (1931)	- Ştefan Foriş.
Victor (1944)	- Petrea Nicolae.
Vihrev (1930-1931)	- Carol Vexler-Talmazan.
Vilderman (1925-1930)	- E.Sovetova.
Vint (1924-1925)	- Vintilă Ionescu.
Viorica (1937-1940)	- Lecher Viorica.
Virgil	- Ştefan Foriş.
Vişan	- Ion Poescu Puţuri.
Visarion (1943)	- Barbu Ştirbei.
Vitenco (1933)	- Emil Haliţaki.
Vitoşa, N. (1921-1924)	- Gelbert Moscovici.
Vârtej, S. (1925-1928)	- Samuel Margulies.
Vlad (1919-1921)	- Pavel Tcacenkco (I.I.Antipov).
Vlad (1924-1926)	- Encsel Mauriciu.
Vlad (1943)	- Manea Mănescu.
Vlad Gheorghe (1920)	- Max Vexler.
Vladimir (1922)	- Marcel Pauker.
Vladimir (1919-1921)	- Pavel Tcacenko (I.I.Antipov).
Vlaicu (1928-1931)	- Dumitru Grofu.
Vlăstar (1935)	- Seila Averbuch (Vanda Nicolschi).
Vlădică (1925-1928)	- Ştefan Foriş.
Voicu, Ştefan (1928-1939)	- Aurel Rotemberg.
Volna, I. (1925-1926)	- Ion Vinea ("Facla", 1925).
Vrabie I. (1935)	- Lucreţiu Pătrăşcanu.

W

Walaşek (1924)	- Alexandru Grünbaum.
Wald, N. (1920-1921)	- Pavel Tcacenko (I.I.Antipov).
Waler	- Ştefan Foriş.
Walter (1944)	- Hramadtka Gheorghe.
Weding (1933-1934)	- Emil Haliţki.
Weiss (1935-1936)	- Gheorghi Crosnev.
Werner (1928)	- Berger Aladar.
Willi (1920-1923)	- Iosif Hutscheneker.
Wilson (1920-1921)	- Alecu Constantinescu.
Wim (1923)	- Dr. Isakov (Bulgaria).

X

X. (1932-1933)	- Gh. Gheorghiu-Dej.

Z

Zaharia (1925)	-. Gh. M. Vasilescu.
Zamfirescu, Zoe (1931)	- Ecaterina Arbore-Ralli.
Zarzăr (1931-1933)	- Ecaterina Arbore-Ralli.
Zenon (1931-1933)	- Alexandr Danieluk-Stefanski.
Zigmund (1926-1928)	- Francisc Bucova.
Zoe(1932-1933)	- Elena Filipescu-Filipovici.
Zoe (1931)	- Ecaterina Arbore-Ralli.

II. Persoana cu numele real în ordine alfabetică cu pseudonimele şi/sau numele conspirative avute:

A

Agiu, Constantin	- Pavel, Spiru, Nicolae, Vărzaru, Ionescu, Miron.
Alexiu, Jean	- Preda.
Anagnoste, Vasile	- V.A.Paria.
Antalog, Constantin	- Victor.
Antalog, Petre	- Poiană.
Antipov, Iacov I	- Pavel Tcacenko.
Arbore-Ralli, Ecaterina	- Ralli, Elena, Silvia, Zoe Zamfirescu, Zaraza.
Arcadie, Leonard	- Almaş.
Aron, Lazăr	- Buican Alexandru, Arnoldi Ernst, Ardescu, Busuioc, Iacov, Alexandru Ionescu, Vasile Iordache, Misimov, Neamţu, Paul, Alexandru Popovici, Rafail, Iohan Scheffer, Alexandru Tărăcescu.
Averbuch, Şeila (Nicolski, Vanda)	- Tilli, Stoian, Vlasta, Elena Fedorova Nicolskaia.
Avramescu, David	- Ionel, Pastilică, Pastian, Stejar.

B

Bacalu, Stela	- Katti.
Baga, Ion	- Gură Mare.
Bagdasar, Dumitru (Nicolae), prof.	- Petre.

Berger, Aladar	- Biro, Simon Bela, Todor, Vago, Werner.
Birtaş, Gavrilă	- Octav, Toth.
Bido, Ion	- Loţi.
Blumenfeld, Dr. C.	- Scrutator.
Blumenfeld, M.	- Gheroghe Câmpeanu.
Bodnăraş, Emil	- Spătaru, inginer Ceauşu.
Borilă, Petre	- Ivan Fedorov, Dascăl, Fucara, Radu, Mihai Benet Karel.
Borţoi, Rodica	- Goldstein, Rodica.
Botnar, Profiri Stepanovici	- Furnică, Porfuşa, Taras.
Botilă, Axenie	- Fulger.
Brauner, Edgar	- Miron.
Braunstein, Bibi	- Dumbrăveanu, Bibi-Adam, B.D., H.Pruteanu.
Brătfăleanu, Victor	- B.
Brătianu, Dinu	- Botea.
Breiner, Bela	- Kelmen Ştefan, Balog, Ionel, Ghiţă, Ioşca, Iosif, Orădeanul, Orlov. Saga.
Breiner, Paraschiva	- Piroşca, Silvia.
Broitman, Dvoira	- Ana Ruski, Stela, Jeni, Margareta, Veta, Bondoaca, Turturica, Veta.
Bubnovschi, Smil	- Aurel, Marcel, Milea, Persin, Oscar, Smil.
Bucova, Francisc	- Inde, Sigismund, Zigmund, Sandor, Ion Ştefănescu, Arădeanul.
Bucur, Nicolae	- Dâmboviceanu, Mureşanu, Stănescu, Verzeanu.

C

Camburapol, Tănase	- Toma.
Carp, M.	- C.Florea.
Casniciuc, Maria	- Maria Tudorache, Marioara, Lenuţa!
Ceauşescu, Nicolae	- Ionel.
Ciobanu-Ceban, Maria	- Elena Filipescu-Filipovici.
Cerchez, Traian	- Fortun.
Chelerman, Dumitru	- Elenciuc, Georgescu, Nae, Nicolae (Nicolaev), Robert.
Chişinevschi, Iosif	- L.
Cismadia, Francisc	- Boşckov, Naşu.
Ciuhurezu, State	- Andrei, Ciuc.
Cloţan, Ion	- Chelu, Ţanc, Staric.

Constantinescu, Alexandru (Alecu) – Alecu, Franklin, Moş Sandu, Tapiţeru, Wilson.
Crăciun, Constanţa – Coca.
Crăciun, Petre – Noel.
Cristescu, Gheorghe – Crâlenco, Vasile, Tata.
Crişan, Alexandru (Körösi Sandor) – Georgescu, Kristof Sandor, Octav, Sandor, Sandor Szatmari, Sani Tatu, Georgescu.
Crosnev, Gheorghi – Agnusdei, Alexandrescu, Banc, Dimof, Dobriceanu-Dobrujanski, Krasnov, Weiss, Spartacus.
Cruceanu, Mihail – Miron Cristea.

D

Dan, Ştefan – Pişta.
Danieluc-Ştefanski, Alexandr (Polonia) – Alek, Edmund, Gorn, Gorun, Horn, Oleg, Zenon.
Delobelle – Robert, M.I.
Deszö Iasz (Lichtenstein Dezideriu) – D.Cosma, Destyan, D.Ionescu, Ionescu, Paul Kessler, Leşteanu, Transilvaniens.
Deşu Ştefan – Mişu.
Diaciuc-Dăscălescu, Mihai – Taras, Ţăranu.
Dobroceaev Alexandr (Wolf Beer) – Bonaparte Iţic, Alexandr, Gradeţchi, Sania.
Dobrogeanu-Gherea, Alexandru – G.Alexe, Bătrânul, Cezar, Anton Davidescu, Nuam, Katz, Levin, Saşa, Septimian, Tăranul.
Doncev, Dimităr – Doctor, Dr. Geto, Malcev, Gh. Roscov.
Drăgan, Ilie – Mircea.
Drâncea – Aurel.
Drofman, Moise – Mişca, Puştiul, Malenchi.
Dubinschi, Moise Abraham – Goreţchi, Costache, Dorin, Egorov, Valter, Vlad.
Ducu, Ştefan – Moraru, Nicolaevici, Paraschiv, Paraschivescu, Vasile.

E

Encsel, Mauriciu – Cristea, Nicolae, Petre, Bikos, Vlad.
Erlih, Manea – Elena Maicovskaia.
Eşanu, Sabina – Herta.

F

Farago, Alexandru – Sandor.
Filipescu, Riva – Riva Alba.
Fischman-Vasilescu, Riva – Riva Neaga.
Farladanschi, Iacob – Iaşa.
Fazekaş, Andraş – Maghiar (Ungurul), Szokacs Ferenc.
Fazekaş, Elisabet – Terez, Vandor, Maria Feher.
Feller, Israel (Felea, Ion) – F.Amaru, I.Delamolda, Ion Greşeală.
Finkelstein-Fabian, David – Bella, Blank Gustav Leonardovici, Buţureanu Alexandru, Breachilex Mihai, Fabriţius, Felix, Ion Podpolnicu, Emil Posch, Sihlea Michel.
Filipescu, Dumitru – Levin, Milea, D.M. Pelin, D.Laurian
Filipescu, Leonte – Caraiman, Haralambie Ionescu, Iorgu, Nicu, Pan.
Filipescu-Filipovici, Elena – Elena, Maria Ciobau, Ceban, F.I., Maria Fieraru, Filofteia, Floarea, Lenuţa, Radu, Smaranda, Stanca Vasile, Vera, Veta, Zoe, Stoian.
Filipovici, Elena – vezi Filipescu-Filipovici Elena.
Finkel, Iosif – Ştefan Lungu, Socoleanu, Socolev, Tocika.
Fischer, Moor (Mauriciu) – Adamescu, Bethlen.
Fodor, Ştefan – Balog, Francez.
Fonaghy, Ianoş – Em. V.Decemb, Ianko.
Foriş, Ştefan – Arion, Hahn, S.Horia, Ilin, Siegfried, Sandor Gheorghe, Virgil, Ştefănescu Virgil, Ion Tiberiu, Urlich, Lotian, Vlădică, Hodza, Ştefan, Waler, Bătrânul, Prezcus, Ilie.

G

Ganev, Ghiorghi – Alexandr, Ivan Eminov, Ioanovici, Şura, Iuri, Juriev, Alexandr Tihonovici, Ion.
Georgescu, Marin – Sandu.

Georgescu, Teohari - Marcu.
Georoceanu - R-te.
Gheller, Legrel - Ion Chelu, Legr. ("Facla" 1925-1928).
Ghelerter, Litman - Dr. Păcurariu, M. Văleanu.
Georghe C. Dumitru - Codin.
Gheorghiu-Dej, Gheorghe - X, Ivanov, Fieraru.
Gloter, Milu - Hugo.
Goldberger, Nicolae - Alecu, Alexandru, Ardeleanu, Braun, Gogu, Victor, I.Stern, Waldman.
Goldberger, Fani - Somo.
Goldemberg (Gruia) Bercu - Gheorghe Cerbu, Delafălciu, B. Gruia.
Goldstein, Dori - Arthur, Albert, Klimenco, Inainte, Marinov, Mihai, Pavel, Rudi, Rudolf, Sandu.
Goldstein, Max - Abramovici Teohari, Belinschi Sami, Coca, Stejaru.
Goldstein, Paul - Petre Băjenaru, Petre Traur.
Gornițchi - N.Turcescu, König
Grigore, Sorin - Petrea Nicolae.
Grigorescu, Vasile Mincu - Grigore V.Mincu.
Grimblat, I. - Morozov.
Grofu, Dumitru - Dumitru, Marin, Vasile Ionescu, Vlaicu, Ion Vasile.
Grossmann, Ana - Ana Toma.
Grün, I. Nicolae - Corneliu, Gruncer, Mircea.
Grünbaum, Alexandru - Ateinerich, Walaschek, Corneliu (cheh).
Guină, Nicolae - Farmacistul, Ovid, Constantin Popescu.
Guiu, Ion - Mihai

H

Haliţaki, Emil - Braun, Iohan, Vitenco, Weding.
Hauptmaan, Ion - Horaţiu.
Heffer, Ion - Maghiar Isidor.
Heigel Iohan - Alexandru, Friederich, Stancu.
Holostenco, Vitali - Barbu, Florea, Petrulescu, Ioan Racşa, Valeri.
Horovitz, Iancu - Abraham.
Hromadtka, Gheorghe - Walter.
Hutschneker-Moscovici, Haia (Asea) - Clara, Maria Moscovici, Ana Bădulescu.
Hustschneker, Iosif - Bubi, Willy.

I

Iacobovici, Eugen - Maroşi, Vifor, Pal, Ştefănescu.
Iaruga, Ida - Asea.
Iliescu, Alexandru - Ignat.
Imbre Petre - Bumbu.
Imre Aladar - Alexandru, Aurel, Barcagiu, Nicolae Vlad
Ionescu, Vintilă - Iorgu, Vintilă.
Iordăchescu, Teodor - Armindeanu, Toader Roşu, T.Socius.
Iosipovici, Jaques - I. Tije, Dăianu.
Isacov (dr) - Wilson (Bulgaria).
Itkis, Jucal - Iancu.
Iţicovici, Izo - Albinescu, Mihai Bauman, Covaci, Frida, Traian.

J

Jianu, Gheorghe - Florian.
Jiva, Ivan - Drumeş.

K

Kahana, Mozes - Gustav, Oscar, Otto, Peterfi, Rozen, Ruseanu, Nandor, Schultz, Ştefan, Ştefanovici, Teritö Pal.
Kahane, Iosub - Ciornei, Frankel, Goldman, Ion Tunaru.
Kaylik, Iosif - Balint.
Kaylik-Köblös, Carolina - Nina.
Kanton, Paula - Angela Ditter.
Kessler, Iuliu - Adolf, Nestor.
Köblös, Elek - Baltazar, Bătrânul, Dănilă, Sandu, Vekás.
Koffler, Remus - Konrad, Leonin, Sergiu.
Kohn, Moscu - Vasile Grădinaru, Vasile, Gheorghe Stoica.
Konitz, Jaques - Nicola Pierre.
Köröşi-Crişan, Alexandru (1923-1926) - Vezi Crişan Alexandru.
Krasnic, Francisc - Nica.
Kramer, Cristina - Miti.
Krebs, Iosif - Max Schuman.

L

Laszlo, Luca (Vasile Luca) - Alexandru, Bogdan, Alexandru Fenyò, Ladislau, Vasile, Karl, V. Morun, Traian, Vasile, Vasilie, V. Morţun.
Leonin, Marcel - Stroie.
Levente, Mihai - Alex.
Lichtblau, Leon - Asfievici, Cristin, Leon Bernard, Leoni, Rigo
Lichtenstein, Dezideriu - vezi Iazs Dezsö.
Leizer, Iancu - Andrei.
Leibovici, Mendel - Justin, Luchian Paul.
Livşiţ, Haia - Catalina, Micuţa.
Locher, Viorica - Viorica.
Luca, Constantin - Spartacus.

M

Marcovici, Smil - Iosif Moran, Karol Sammuel, Wolf Schwartmann.
Marcu, Lazăr - C.Priboi.
Marcu, Valeriu - Durbo.
Margulies, Samuel - Broitman, Constantinescu, Jan, Marga, Leova A.Stoian, S.Vartej, Hofman.
Margulius, Sender - Bercu, Hofman, Bobrov, Abram, Grabais Steiner, Saşa, Victor.
Marian, Nicolae - Nicoleanu.
Marin, Timotei - Artioma, T.Basarabeanu, T.Mohor, T.M., Tatarov Tătaru, Tătărescu, Tima.
Matuschek, Ştefan - Lonea.
Mănescu, Constantin - Alfa, Cichindel, C.M., Metalurgist.
Mănescu, Manea - Vlad.
Magheru, Mihai - Costache.
Maniu, Iuliu - Alecu, Arpad.
Maurer, Ion G. - Tovarăşul de la Apărare.
Melinte, Jana - Jana Covrig.
Mihail, Macavei - Mihai M.
Mihăileanu, Alexandru - Bartolomeu, A.Buzdun, I.Cioralin-Coraliu, M.Dragomir, Haiducu.
Milian, Anton - Emilian
Mincu; V. Grigore (Vasile Grigorescu) - Florea Grigoraş, Cuzira, Sârbu, Jean Vasilescu.

Micu, Niculae - Moise.
Moscovici, Asea - Clara Hutschneker.
Moscovici, Gelbert - Alexandru Bădulescu, Gh. Dafin, Ghiţă Moscu, M. George, M. Ghiţă, Gh. Mateescu, Hans, N. Vitoşa.
Moscovici, Ilie - A. Stelian, I.Nour.
Moscovici, Sami - Nicolae Radu.
Munteanu, Mihail - Chiţimia.

N

Nădejde - Nel.
Neculce, Mihai - Nic.
Neulander, Ernst - Valter Romanovici Roman.
Neuman, Maté - Ernö Felix.
Nichifor, Stelian - Sterie, Ionel, Petrică.
Nicolschi, Alexandru - Alexandru Bărbat, Fiodorov, Mihai, Alexandru Petrenco, Pietraru, Samson.
Nicolschi, Vanda - vezi Averbuch Şeila.

O

Orosz, Miklos - Dezsöfi, N.Mik, N.Oculescu.
Ozias, Saul - Sandu, Franţ, Trux.

P

Palade, Constantin - Chiţcanian, Georgescu, Ilie.
Papacostea, Constantin - C.Pajura.
Pas, Ion - Ion Plugaru.
Pauker, Ana - Maria Grigoraş, Maria Ionescu, Sofia.
Pauker, Marcel - Burghezu, Marcel Cramp, Huju, Lincof, Litcof, Luximin, Marcel, Moruzi, Pamir, Petre, Vladimir, Ion Protiv, Puiu, Purăţ, Marin Stepan Semionovici.
Păpălău, Constantin - Costică.
Păsărica, Marin - Crişan.
Pătrăşcanu, Lucreţiu - A.M., Andrei Moldoveanu, Andrei, Bercu, Radu Boldur, Coca, V.Dragomir, Fischer, N.Grigorescu, Ghiţă, Ion C.Ion, L.D.P., L., N.Lescenco, V.Mălin, Mihalcea, Miron, Mironov, M. Andrescu, Titu, I.Vrabie, Măcin, M.
Pătrăşcanu, Elena - Lina.

Păunescu, I. – I.Paltin.
Pârvulescu, Constantin – Dan, Mihai Andreescu, Ghiţă, George Popov.
Petre, Gheorghe – Mihai.
Petre, Ion – Iordache, Vasilescu, Iordan, Gheorghe, Dănilă.
Petrea, Nicolae – Sorin Grigore, Dan, Nicolau, Victor, Sorin, Eugen.
Petrescu, Constantin-Titel – T.P., I.Răzmeriţă, Ion Roată, Dr. Stockman.
Petrescu, Gheorghe M. – Ghempet, Gheorghe M., Gheorghe Cărbune.
Plavăţ, Ştefan – Piatra.
Pop, Ghiţă P. – Ignat.
Popa, Pavel – Codin.
Popescu,Gheorghe-Boxeru – Ion, Ionel, Jan, Mititelu.
Popescu, Gheorghe – Oţelaru, Ghiţă.
Popescu-Puţuri, Ion – Dinu, Ernst, Călin, Georgescu, Nelu, Pelin, Vişan, Simion, Popescu, Puţureanu.
Popeti, Ion – Timişeanu.
Popovici, Constantin – Daschevici.
Precup – Colonelul.
Precup – Cornescu, Pelin.
Puvak, Iosif – Sepp.

R

Rangheţ, Iosif – Alecu.
Rotman-Roşianu, Iancu – I.Roşianu, I.Streajă.
Rotemberg, Aurel – Ştefan Voicu.
Roth, Willi – Constantin, Cucu, Victor Gutt, Kurt, Victor Roşu.
Rubinstein, Alexandr – Iosif Surlic, Grigori Borisovski, Starii, Bătrânul, Diamant.
Ruski, Ana – vezi Broitman Dvoira.

S

Sbrácci, Giuseppe – Furtună.
Schein, Iacob – Iacobescu.
Schein, Solomon – Iosef Brandes, Moş Ionel, Iţic, Kisselef, Marius, Mihalache, Moise, Moraru, Ilie Neagu, Springer, Spriţ, Ştefan, Iosef Velinski Hellos.

Sârbu, Victoria – Franca, Mira.
Schultberger, Olga – Covaci.
Sencovici, Alexandru – Costea, Gyula, Szilvaş, Lakatos Kerekes.
Schor, Belu – Belu Nicolae.
Starii, Grigore – vezi Al. Rubinstein.
Simulescu-Militaru, Nicolae – Nichita.
Simulescu, Mihai – Ghiţă.
Socotitu, Dumitru – Chioru.
Sovetova, E. – Nora, Vilderman.
Stănescu, P.P. – Ion, Stăn.
Steinberg, Iţic – Andrei Lorian.
Steinberg, Heinrich – Alpern David, Eduard, Alfred, Emil, Vasile Ionescu, Mitrelli, Mitulli, Pamir, H.Stanimir, M.Stoian, Teodor.
Streitman, H.St. – Omul de pe stradă ("Adevărul", "Dimineaţa", "Facla").
Stoian, Stanciu – St. S.
Stoica, Gheorghe – vezi Moscu Kohn.
Suntang, Adalbert – Antic.
Szabo, Gyula (Iuliu) – Gligor.
Szilaghi, Leontin – Sălăjan Lontin.

Ş

Ştefanov, Boris – Alexandru, I.Belo, B., B.S., Dinu, B. Dobriceanu, Ivan Draganov (Dragu), Dumitru, Manu, Gheorghe Mincu, Mutu, V.Popescu, Ştefan, S.Radu, Boris.
Ştefanski-Danieluk, Alexandr – vezi Danieluk-Ştefanski, Alexandr.
Şternberg, Iţic – Laurian Andrei.
Ştirbei, Barbu – Visarion.

T

Tănase, Gheorghe – Gheorghe Bucur, Gheorghe Plugaru.
Tcacenko, Pavel (vezi Antipov I.I.) – Abricosov, Ivan Baranov, Bespiatâi Bricosov, Calman, Cosov, Heim Iankel, Iaşa, Naum, Nanu, Ludman, Petre Petrescu, Ritner, Stan, Stănescu, Strachman, Vlad, N.Wald, Vladimir
Teodorescu, Paul – P.T.

Tije I. - Dascal.
Tinkelman-Timov, Asea, Ana - Broitman.
Tinkelman-Timov, Solomon - Ciudo, Samilovici, S.Toma, Toma.
Tordai, Victor - Dreher, Gozo, Hossu, Komles, Kasari, Marin, Martirul, Pop, Ştefan.
Trandafirescu, Constantin - Valentin.

T

Ţirim, Constantin - Brânzaru.
Ţopa, Mihai - Artur, Mihai, Vacula, Vasile.

U

Utraciov, Serghei - Serioja.

V

Van, Francisc - Muguz.
Vasilescu-Vasia, Gheorghe, M. - Delaborcea, Delacâmp, Gheroghe Ialomiţeanu, Gh.M.V., Gheorghe Pralea, Umanus, Vasea, Zaharia.
Vasilichi, Gheorghe - Gicu, Gogu, Iorgu.
Vasuta, Bela - Sandu.
Vâlcu, Vasile - Marcu Vasile.
Vexler, Carol - Niculescu, Talmazan, Vihrev, Vlad, Gheorghe.
Vincze, Ianoş - Gheorghe Ianoş, Andrei.
Vinea, Ion - Aladin, I. Volna ("Flacăra" 1925-1926)
Virog, Augustin - Floare.
Vişoianu, Constantin - Ioan, Constantin.
Vlădescu-Răcoasa, Gh. - J., Jean.
Voitec, Ştefan - Ştefan Corabianu, S. Olteanu, V.
Voicu, Ştefan - vezi Aurel Rotenberg.

Z

Zuckerman, Bernard (Zaharescu Barbu) - Florian Geyer, Florescu Radu, Mişa, Saşa, Sura.
Zuckerman, Iţic (Zaharescu Iţic) - Amărui Vasile, Eugen Antonescu.

CUPRINS

Cuvânt înainte de Marin C. Stănescu 5
Cap.1. Cominternul şi Partidul Comunist din România (1919-1943) 7
- Marin C. Stănescu
Cap.2. Filiera Comunistă Balcanică (1920-1936) 57
- Marin C. Stănescu
- Gheorghe Neacşu
Cap.3. Componenţe ale conducerilor P.C.R. din România în anii 1921-1944 99
- Marin C. Stănescu
- Gheorghe Neacşu
Cap.4. Pseudonime şi nume conspirative (1918-1944) 125
- Marin C. Stănescu

În Editura SILEX,

Au mai apărut:

*** *Scurtă Istorie a Statelor Unite ale Americii*
*** *Geografia Statelor Unite ale Americii*
*** *Emigrația populației evreiești din România în anii 1940-1944*
Paul Cernovodeanu și Paul Binder – *Cavalerii Apocalipsului. Calamitățile naturale din Trecutul României* (până la 1800)
Sergiu Selian – *Istoria unui genocid ignorat*
D. Caselli – *Cum au fost Bucureștii odinioară*
Ion Mamina și Ion Bulei – *Guverne și Guvernanți* (1866-1916)

Tipărit la Tipografia F. E. D.Calea Rahovei,
nr. 147 Tel.: 623.66.61; Tel./Fax. 623.93.22.